

Düşünce Dünyasında
Türkiz
ULUSAL HAKEMLİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

TÜRK AKADEMİSİ

Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV)

www.tasav.org

DÜŞÜNCE DÜNYASINDA TÜRKİZ

Ulusal Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi

Yıl/Year: 7 ▪ Sayı/No: 41 ▪ Kasım/November 2016

ISSN: 1309-601X

TASAV Adına Sahibi / Owner on behalf of TASAV

İsmail Faruk AKSU

Editör / Editor

Doç. Dr. Mehmet GÜNAL

Sayı Editörü / Issue Editor

Mustafa YİĞİT

Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor

Konur Alp KOÇAK

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Yalçın SARIKAYA

Doç. Dr. Celal TAŞDOĞAN

Doç. Dr. Kürşad TURAN

Dr. Hilmi BOLATOĞLU

Dr. Kubilay KAVAK

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Yonca ANZERLİOĞLU	Doç. Dr. Oğuzhan GÖKTOLGA
Prof. Dr. Nevzat AYPEK	Doç. Dr. Ali GÜRSEL
Prof. Dr. Hilmi DEMİR	Doç. Dr. Yasin ŞEHİTOĞLU
Prof. Dr. Timuçin KODAMAN	Doç. Dr. M. Halit YILDIRIM
Prof. Dr. M. Hanifi MACİT	Doç. Dr. Ruhtan YALÇINER
Prof. Dr. Mahir NAKİP	Doç. Dr. Erol TURAN
Prof. Dr. A. Bedri ÖZER	Dr. Atila BEDİR
Prof. Dr. Eyyüp YARAŞ	Dr. Mahmut ÇİTİL
Prof. Dr. Celalettin YAVUZ	Dr. Hasan EŞİCİ
Prof. Dr. A. Burçin YERELİ	Dr. Ali GÜLER
Prof. Dr. Yusuf SARINAY	Dr. Alpay GÜNAL
Doç. Dr. Arif BAĞBAŞLIOĞLU	Dr. Cemil Doğaç İPEK
Doç. Dr. Alparslan BAŞARAN	Dr. Tuğrul KORKMAZ
Doç. Dr. Savaş ÇEVİK	Dr. Hatice MUMYAKMAZ
Doç. Dr. Mehmet EKİZ	Dr. Hasan Sencer PEKER
Doç. Dr. Ruhi ERSOY	Dr. Turan ŞENER

DÜŞÜNCE DÜNYASINDA TÜRKİZ

Ulusal Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi

Düşünce Dünyasında Türkiz, Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) tarafından hazırlanıp Şubat, Mayıs, Ağustos ve Kasım aylarında olmak üzere yılda dört kez yayınlanan ve ulusal hakemli bir dergidir.

Düşünce Dünyasında Türkiz, bilimsel danışman kurulunda ve yayın kurulunda bulundurduğu farklı disiplinlere mensup akademisyenler ile bilimsel nitelik ve yenilikten ödün vermeyen saygın bir akademik dergi olarak İngilizce ve Türkçe makalelere ve kitap tahlillerine yer vermektedir.

Düşünce Dünyasında Türkiz; siyasî, sosyal ve ekonomik politikaların belirlenmesine, mevcut politikaların bilimsel veriler ışığında tahlil edilerek geliştirilmesine ve önemli sorunların çözümüne yönelik politika önerilerinin ortaya konmasına öncelik atfetmekte, bu çerçevede disiplinler-arası araştırmaları teşvik etmektedir.

Sosyal bilimlerin birçok alanında hazırlanacak araştırmalara yer veren *Düşünce Dünyasında Türkiz*, bilimselliğin ilk şartı olan nesnelliği temel yayın ilkelerinden biri olarak kabul eder. Dolayısıyla dergimize yayınlanmak üzere gönderilen tüm yazılar, tarafsız hakemler tarafından en hızlı şekilde gözden geçirilir ve uygun görülmesi hâlinde telif ücretleri yazarına ödenmek kaydıyla basılı ve elektronik ortamda yayınlanır.

About the Journal

Düşünce Dünyasında TÜRKİZ is a peer-reviewed journal on social sciences published quarterly by TASAV, a non-profit think-tank based in Ankara, Turkey. The editorial board has the authority to decide which papers comply with the rules and principles of academic writing and qualified for publication in the journal. Each paper submitted for publication is subject to review of at least two undisclosed referees. Having a paper published in this journal does not require any payment to TASAV.

İletişim / Contact

29 Ekim Caddesi 2654. Sokak No: 1 Gölbaşı-Ankara/Türkiye

Tel: +90 312 460 1779 ▪ Faks: +90 312 460 1789

www.tasav.org ▪ iletisim@tasav.org ▪ turkiz.dergi@tasav.org

Tasarım, Dizgi ve Baskı / Design and Printing

Net Ofset ve Dijital Matbaacılık Ltd. Şti. ▪ Sertifika No: 18566

Korkutreis Mahallesi Lale Caddesi No: 21/A Ankara/Türkiye

Tel:+90 312 230 0723

Baskı tarihi / Published in: Haziran/June 2018

İÇİNDEKİLER

Mehmet GÜNAL Editörün Notu	7
Mustafa YİĞİT Sayı Editörünün Sunuşu	9
Mustafa YİĞİT Edebî ve Siyasî Metinlerde Bir 'Millî Mefkûre' Olarak Kızılama	13
Süleyman GÜNGÖR Doktriner Türk Milliyetçiliğinde Kızılama Kavramı	43
Fatih BABAOĞLU Devlet, Fetih ve Hâkimiyet Ekseninde Kızılama: Türk'ün Manevî Kıyâmı	57
Ali Burak KUL Bir Kızılama Ülküsü Olarak Devlet Olmak/Devletli Olmak	71
Gökberk YÜCEL Tarihin İzinden Coğrafyanın Kalbine Türklerin Kutlu Yürüyüşü: Kızılama	97
Hakkı Suat YILMAZER Türk Fütuhâtının Manevî Gücü: Kızılama	107

EDİTÖRÜN NOTU

Değerli okurlar,

Sekiz yıldır yayın hayatına devam eden ve ulusal hakemli bir dergi olan Düşünce Dünyasında Türkiz, yeni bir kurumsal yapıya kavuşmuştur. 41'inci sayıdan itibaren dergimiz, Türk Akademisi Siyasi Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) tarafından yayınlanacaktır.

TASAV, Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmeleri siyasî, sosyal, tarihî ve kültürel derinlik içinde ve stratejik bir bakış açısıyla değerlendirip geleceğe dönük özgün tasarımlar ortaya koyan bir düşünce kuruluşudur. "Türk Akademisi" dünyayı Türkçe okuyan ve sadece millî vicdanın sesi olan Türk düşünce ve bilim insanlarının bir araya gelmesi ile oluşturulan kurumsal bir yapıyı ifade etmektedir.

Türk bilim camiasının gelişmesine katkı sunmak ve kamuoyunu millî bir perspektifle aydınlatmak, TASAV için öncelikli hedefler arasındadır. Düşünce Dünyasında Türkiz olarak, TASAV'ın amaçlarına ve dergimizin yayın ilkelerine sadık kalarak yeni bir heyecanla ve üç aylık formatta yayın hayatımıza devam edeceğiz.

TASAV tarafından çıkarılan ilk sayıda, "Kızılma" kavramını ele almayı uygun bulduk. Ergenekon destanında Türk'ün Ergenekon'dan çıkışı ve eski yurduna yeniden sahip olma iradesini ifade eden Kızılma, bazen Sultan I. Murad'ın düşünde, bazen Ziya Gökalp'in şiirinde, bazen Ömer Seyfettin'in hikâyesinde bazen de Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun marşında karşımıza çıkmıştır. Yazarlarımızın da belirttiği gibi, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Suriye'nin kuzeyinde düzenlediği Zeytin Dalı Operasyonunda bir Mehmetçiğimizin istikâmet olarak "Kızılma'yı" göstermesi sebebiyle Kızılma kavramı tekrar gündeme gelmiş ve tartışılmaya başlanmıştır.

Sayın Mustafa Yiğit'in editörlüğünde hazırladığımız bu sayıda, Türk'ün cihan hâkimiyeti mefkûresinin bir sembolü olan ve farklı şekillerde ifade edilen Kızılma kavramını tarihî, siyasî, manevî,

edebî ve mitolojik boyutlarıyla ele alan değerlendirmelere yer verdik. Umuyoruz ki dergimizde yer verdiğimiz birbirinden kıymetli eserler, Türk milletindeki kadim devlet anlayışı ve kültürü ile Kızılma kavramına dair birikimi açıklamanın yanı sıra bu alandaki bilgi eksikliğini giderilmesine de büyük katkı sağlayacaktır.

Bu vesileyle, dergimizin TASAV ile başlayan yeni döneminin hayırlı olmasını diliyor, başta dergimizin sahibi ve TASAV Başkanı Sayın İsmail Faruk Aksu olmak üzere sayı editörümüz Sayın Mustafa Yiğit'e, Yazı İşleri Müdürümüz Sayın Konur Alp Koçak'a, Yayın Kurulu ve Danışma Kurulu üyelerimize, dergimizin tasarım ve basım işlerini gerçekleştiren Net Ofset'in çalışanlarına şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca, Ocak 2010'dan beri dergimizin yayınlanmasını sağlayan Güntülü Eğitim Yayıncılık ve Tic. Ltd. Şti. yetkililerine, editörlük yapmış değerli hocalarımıza, Yayın Kurulu ile Bilim, Danışma ve Hakem Kurulu üyelerine ve katkı veren tüm yazarlara teşekkür ediyorum.

Bir sonraki sayıda buluşmak üzere, iyi okumalar diliyoruz.

Doç. Dr. Mehmet GÜNAL
Editör

SUNUŞ

Millete dair tanımlar yapılırken pek çok kriter sıralanır. Toprak birliği, soy birliği, dil birliği vs... Bütün bunlar sıralandıktan sonra, bu meseleye kafa yoran, bu konu hakkında kalem oynatanların genel kanısı ya da ortak görüŖü, milleti millet yapan asıl unsurun “ülkü birliği” yani aynı ideali paylaşma ve yaşatma saiki olduğudur. Ülkü birliği ise milletlerin hem ortak tarih Ŗuurunu hem de gelecekte bir arada yaşama arzusunu anlatır.

Bu bağlamda, Kızılma kavramı da Türk millî ülküsünün tarih boyunca geçirdiği evrelerin tamamını kapsayan millî istikâmeti olarak çok eski inançlara ve töreye dayanan bir mefkûre şeklinde karŖımıza çıkmaktadır. Kızılma kimi zaman Türklerin yaşadıkları bölgeye göre ulaŖılması, fethedilmesi gereken yer, kimi zaman da ulaŖılması gereken mefkûre hedef olarak kendini göstermiştir. Yenisey Yazıtları’na göre, Oğuzlardan bu yana Türkleri Batı’ya yürüten güç, hep bu Kızılma motifi ve motivasyonu olmuştur. Bu bakımdan Kızılma çok güçlü bir fetih idealinin sembolü olduğu gibi Ergenekon’dan çıkıŖta yer aldığı şekliyle bir kurtuluŖ sembolüdür.

Kızılma Türklerde İslâm-öncesi dönemde devlet idarecilerine Tanrı’nın verdiği “kut” ve “kiŖiođlu üzerinde Türk yaratıldı” inancıyla şekillenmiş; Türklerin İslâm’la müŖerref olmasıyla birlikte ise nizam-ı âlem; i’lâ-yı kelimetullah gibi dinî motiflerle birlikte Türk-İslâm mefkûresini anlatmıştır.

Kızılma’nın bir kavram olarak, gittikçe arzulanan bir emel, somut bir hedef hâline geliŖi daha çok Osmanlılarda kendini gösterir. Türk’ün ortak bilinçaltında efsanevî bir şekilde yaşayan bu idealin Osmanlılar zamanında yazılı kaynaklara da geçtiği görölmektedir. Osmanlı döneminden itibaren her ne kadar fetihlere atıf yapılmış olsa da Kızılma, değişmez ve tek bir gerçeklik anlamında değil, ideal, hedef anlamında kullanılmıştır. Osmanlılar döneminde iyice belirip şekillenmiş olan Kızılma ülküsü Devletin parlak çağlarında Türk büyüklüğünün, yükseklik fikrinin, ilahî bir gâyenin timsali hâline gelmiştir.

Kızılma motifi Osmanlı'nın son deminde ve Cumhuriyet doğarken ise yanına Turancılık ve Türk Birliği Ülküsünü katarak Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi ve Türk İslâm Ülküsü olarak yeni bir merhaleye ulaşmıştır. Velhasıl Kızılma, Türklerin tarih sahnesine çıktığı günden bu yana cihan hâkimiyetinin sembolü, remzi olarak kabul edilmiş, Türklerin gerçekleri ile efsaneleri arasındaki o efsunlu irtibatın adı olmuştur. Kısaca ifade etmek gerekirse Kızılma kavramının Türk milleti tarafından kolektif bir bilinçle oluşturulmuş olduğunu söylemek mümkündür.

İşte o bilinç son olarak devletimizin Suriye'nin kuzeyinde PKK/PYD terör unsurlarına karşı yürüttüğü Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonlarında bir Mehmetçiğin dudaklarından dökülerek gün yüzüne çıktı. Zeytin Dalı Harekâtı'nda görev alan Mehmetçiklerden birinin, kendisine nereye gittiklerinin sorulması üzerine verdiği "Kızılma'ya" cevabı, kadim ve çok özel bu kavramı gündeme getirmiş oldu. Aslında o Mehmetçiğin verdiği cevap, binlerce yıllık Türk tarihinin tarih şuurunun kültürel kodlarıyla zihinlerimizde hâlâ tazeliğini koruduğunun en önemli göstergesi idi.

Kızılma ülküsünün bugün yeniden gündeme geliyor oluşu, sadece eskilerden hatırladığımız bir mefkûreyi değil aynı zamanda Türk devletinin ve milletinin geleceğe dönük yeni bir jeopolitik tasavvurunu, hedefini de çizmektedir. Son dönemlerde dile getirilen "güçlü devlet, güçlü millet" söylemi sadece bir slogan değil Kızılma ülküsü açısından bir hedef olarak da varlığını hissettirmektedir.

Dergimizin bu sayısında da Türk kültüründe ve Türk devlet felsefesinde mihenk taşı olan ve tarih boyunca önemini hiç yitirmeyen Kızılma kavramını enine boyuna ele almaya çalıştık.

Bu bağlamda, Araştırmacı-Yazar Mustafa Yiğit, "Edebî ve Siyasî Metinlerde Bir 'Millî Mefkûre' Olarak Kızılma" başlıklı makalesiyle, bugüne kadar Kızılma kavramını ele alan Türk edebî ve siyasî metinleri üzerinde kısa ve özlü bir inceleme yapmış, bu metinler üzerinden Kızılma'nın Türk kültür tarihi açısından taşıdığı büyük öneme değinmiştir.

Dr. Süleyman Güngör ise “Doktriner Türk Milliyetçiliğinde Kızılma Kavramı” makalesiyle doktriner metinlerde ve milliyetçi ideolojide Kızılma kavramının ele alınış biçimini değerlendirmiştir.

Araştırmacı yazar Fatih Babaoğlu, “Devlet, Fetih, Hâkimiyet Ekseninde Kızılma: Türk’ün Manevî Kıyamı” adlı makalesinde Kızılma ülküsü ve Türklerin Cihan Hâkimiyeti Mefkûresinin altında yatan gerçeğe dikkat çekerek, bunun kuru bir cihangirlik davası olmadığına ve manevî boyutuna işaret etmektedir.

Ali Burak Kul, “Bir Kızılma Ülküsü Olarak Devlet Olmak/Devletli Olmak” başlıklı makalesiyle, Kızılma kavramı üzerinden Türk Devlet Felsefesini ve bu felsefenin merkezinde yer alan “devletli olma” kavramını incelemiştir.

Dr. Gökberk Yücel “Tarihin İzinden Coğrafyanın Kalbine Türklerin Kutlu Yürüyüşü: Kızılma” makalesiyle hem bir millî bilinç hem de Türk’ün muhayyelindeki coğrafya olarak “Kızılma Ülküsü”nü ele almıştır.

Araştırmacı yazar Hakkı Suat Yılmaz’ın makalesi “Türk Fütühatının Manevî Gücü: Kızılma” başlığını taşıyor. Yazar makalesinde Türk milleti için “Kızılma ülküsünün tek bir hedef olmadığı, bir hedefler dizisi olduğuna” dikkat çekmektedir.

Mustafa YİĞİT
Sayı Editörü

EDEBÎ VE SİYASÎ METİNLERDE BİR “MİLLÎ MEFKÛRE” OLARAK KIZILELMA

Mustafa YİĞİT

Araştırmacı-Yazar
mustafayigit06@gmail.com

Özet

Türklerin edebî ve siyasî metinlerinin pek çoğunda “ideal, ulaşılması gereken hedef” olarak nitelendirilen Kızılma, çoğunlukla Türklerin cihan hâkimiyeti ülküsünün sembolü bazen de Türklerin her nerede olursa olsun elde ettikleri zaferin adı olarak anılmıştır. Kızılma, çok önemli bir ideali temsil ettiği için Türk milliyetçiliği düşüncesinin mihenk taşlarından biri olmanın ötesine geçmiş ve Türk tarihinde ve kültüründe çok mühim bir yere erişmiştir. Bu sebeptendir ki, Kızılma’yı anlayabilmek için Türk millî kimliğinin beslendiği kaynakların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu makale, Türk millî kimliğinin beslendiği kaynaklara ulaşarak Kızılma ülküsünün binlerce yıl sonra nasıl olup da Zeytin Dalı Operasyonunda “Kızılma’ya gidiyoruz” diyen Mehmetçiğin dilinden döküldüğünü açiklamaya ve Türklerdeki tarih şuurunu ortaya koymaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kızılma, Ülkü, Mefkûre, Cihan Hâkimiyeti, Zeytin Dalı Harekâtı

Giriş

Zeytin Dalı Harekâtı'nda görev yapan Mehmetçiklerden birinin kendisine nereye gittiklerinin sorulması üzerine verdiği "Kızılma'ya" cevabı, kadim ve çok özel bir kavramı yeniden gündeme getirmiş oldu. Aslında o genç Mehmetçiğin verdiği cevap, binlerce yıllık Türk tarihinin, hâkimiyet fikrinin ve millî şuurunun bir yansıması olarak tezahür etmiştir.

Sözlü ve yazılı kültürde birçok şekilde işlenen Türk hâkimiyet fikri tarihte çeşitli şekillerde remzedilmiştir. Bunlar arasında sikke bastırmak, hükümdarın kendi adına hutbe okutması, bayrak ve çadır, akla ilk gelenlerdendir. İşte, Kızılma da bu hâkimiyet sembollerinden birisidir.

Kızılma, kaynaklarda çoğunlukla Türklerin cihan hâkimiyeti idealinin sembolü olarak ele alınmıştır. Bazen de Türklerin her nerede olursa olsun elde ettikleri zaferin adı bu kavramla anılmıştır.¹ Kızılma kavramı çok önemli bir ideali temsil ettiği için, Türk milliyetçiliği düşüncesinin mihenk taşlarından olduğu gibi sadece Türk milliyetçilerinin değil Türk tarihinde ve kültüründe çok mühim bir yer tutmuştur.

Sarı Saltuk'un kahramanlıklarını içeren Saltukname'den Evliya Çelebi'ye kadar, pek çok eserde konu edilmiş olan "Kızılma" motifi Türk Edebiyatında Aka Gündüz, Ömer Seyfettin, Hüseyin Nihâl Atsız, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Dilaver Cebeci, Ragıp Şevki Yeşim, Mim Kemal Öke, Halil Delice, Orhan Şaik Gökyay gibi şair ve yazarların elinde yeni anlamlar kazanmaya devam etmiştir.

Adı geçen kültür adamlarının tamamında Türk tarihinin 4000 yıllık hikâyelerinin izleri üzerinden Kızılma'ya ulaştıklarını görürüz. Bu sebeptendir ki Kızılma'yı anlayabilmek için Türk millî kimliğinin beslendiği kaynakları iyi değerlendirmek gerekir. Zeytin Dalı operasyonunda "Kızılma'ya gidiyoruz" diyen Mehmetçiğin günlünde işte bu tarih şuru yeniden ortaya çıkmıştır.

¹ Orhan Şaik Gökyay, "Kızılma", *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 25, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2002, s.560.

Kızılma'nın Türk Devlet Felsefindeki Yeri ve Önemi

En eski kaynaklardan başlayarak Kızılma tabirinin nereden geldiği konusu açık olmasa da neredeyse bütün kaynaklarda ortak olarak mânâ planında “*erişilmesi istenen ülkü*”, coğrafya planında ise “*elde edilmesi amaçlanan muhayyel yer*” anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Bazı araştırmacılar, tabirin köklerinin Uzakdoğu'da mitolojik çağlara kadar uzandığını ortaya koymaya çalışırken bir kısmı da insanlık tarihi kadar eski olan bu motifin Batı dünyasında da mevcut olduğunu belirtir. Bazı çağdaş araştırmacılara göre ise ilk defa Orta Asya'da Türkler arasında doğan bu ülkü, Ergenekon Destanı'nda “Ergenekon'dan dışarı çıkma ve kaybedilmiş olan eski yurdu tekrar ele geçirme ideali” şeklinde görülür. Kavram zamanla, gerçekleştirilmesi düşünülen idealleri ve zapt edilmesi gereken yerleri belirleyen bir sembol hâline dönüşür. Orta Asya'da Oğuz Türkleri için Kızılma, hangi yöne giderlerse gitsinler hedefleri ve kazandıkları zaferin adı hâline gelir.²

Kızılma motifi Türklerde çok eski inançlara ve töreye dayanır. Yenisey Yazıtları'na göre, Barlık suyu boyunca oturan Oğuzları, buradan hep batıya doğru yürüten güç Kızılma olmuştur. Bu bakımdan Kızılma çok güçlü bir fetih idealinin sembolü olmuştur. Bu ulaşılması gereken, ülkeleri ele geçirmek için fetihleri amaç hâline getiren bir semboldür. Hazar Denizi'nin doğusundan gelen Oğuzlar, Hazar Kağanı'nın çadırının üzerinde bulunan ve hâkimiyetin sembolü olan altın topu ele geçirmeyi amaç edinmişlerdir. Bazen Türklerin yaşadıkları bölgeye göre daha batıda, ulaşılması gereken bir yer, bazen de bir ülkenin önemli bir yapısının üzerinde parıldayan altından yapılmış bir toptur. Bu altın top; zaferin işareti, hâkimiyetin veya fethedilmek üzere seçilmiş yerin sembolü olarak kullanılmıştır. Kızılma ideali buradan Turan'daki Türklerle, onlardan da Osmanlılara geçmiştir.

² Gökyay. a.g.m. s.560.

Osmanlıların fethetmek istedikleri yerlerde bir Kızılma'nın varlığına inandıkları ve bunu ele geçirmek için çabaladıkları görülmektedir. Osmanlılardan önce de var olan ancak Osmanlılarla olgunlaşan bir amaçtır Kızılma'yı ele geçirmek. Kızılma'nın bir kavram olarak, gittikçe arzulanan bir emel, gâye ve somut hedef hâline gelişi daha çok Osmanlılarda kendini gösterir. Osmanlı döneminde Kızılma daha çok Türkler arasında "cihan hâkimiyetinin sembolü" olarak yer eder.³

Türklerin Ergenekon Destanı'nda demir dağları eriterek Bozkurt'un rehberliğinde dış dünyaya açılmasından bu yana iki bin yıldan fazla zaman geçti. Eski Türkler'in Kızılma'sı, kavimlerine, soylarına yurt bulmaktı. İşte o Türkler, yüksek kültür değerlerini bağımsızlık ve hürriyet içgüdülerıyla yaşatarak tarih sahnesinde mümtaz yerini alan büyük devletler ve imparatorluklar kurdular ve Orta Asya'dan batıya göç ederek başlangıçtaki Kızılmalarını devam ettirdiler. Bu bağlamda Kızılma, Türk milletinin tarihî ülkülerini temsil eden bir kavramdır. Her dönemin kültürü, gerilim gücüne göre onu isimlendirir, somut bir hedefle belirler ve anlamlandırır. O zamanın Kızılma'sı bilinen bir yer olur; ancak oraya varıldığında Kızılma daha ileriye gider. Kızılma hasreti, her seferinde ülküsünü yenileyerek toplumu ileriye sevk eder.⁴

Türklerin tarihindeki en önemli hâdise, hiç şüphesiz İslâmiyeti kabul etmeleriydi. Karahanlı Abdülkadir Satuk Buğra Han'ın İslâmiyeti kabulünden sonra, Kızılma artık *i'lâ-yı kelimetullah* (Allah'ın adını yüceltme) ideale dönüşmüştü. Türk milletinin yükseliş dönemlerinde Kızılma, "cihan hâkimiyeti mefkûresi" olarak algılanmış, "nizâm-ı âlem" fikri İslâm'a göre inşâ edilmiştir.

Türkistanlı Ahmet Yesevî'nin Alperenleri için Kızılma, Anadolu'nun fethi idi. Alparslan'ın Malazgirt Dûası'nda da bu vardı. Ertuğrul Gazi'nin ve Murâd-ı Hüdâvendigâr'ın kızılmaları da

³ Gökyay, a.g.m., s.560.

⁴ Nevzat Kösoğlu, "Kızılma", *Türkler*, Ed. Hasan Celâl Güzel, 2. Cilt, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.857.

gittikçe batıya yol almanın dışında Alparslan'ınkinden farklı değildi. İslâm ve Türk kültüründeki bu ülkü, Hz. Peygamber'in hadisleri ile beslenip bilenmiştir. "İstanbul bir gün mutlaka fethedilecektir; onu fetheden komutan ne büyük komutan, fetheden asker ne güzel askerdir" hadisi ile şereflenen Fatih Sultan Mehmed'in fetihten sonra en büyük Kızılma'sı Roma'nın alınması olmuş, ilk seferini de Otronto'ya yapmıştır. Yavuz Sultan Selim ise, en kısa zamanda en geniş fütûhatta bulunarak ve hilâfeti üzerine alarak kızıl elmayı gerçekleştirdi.

Kanunî Sultan Süleyman, İslâm ve Türk tarihinde bir zirve idi. Kızıl elmasını Budin ve Beç (Viyana) olarak tespit etti ve vefatına kadar bu hedefin mücadelesini yaptı. Kanunî döneminde kızıl elma, Yeniçeriler arasında bir Ocak geleneği oluşturacak kadar güncel bir ülkü olarak yaşatılmıştır.⁵ "Testiye kurşun atar, keçeğe kılıç çalar, Kızılma'ya dek gideriz' deyişi, Yeniçeri Gülbağı'na kadar girmiştir. II. Abdülhamid, "Kızıl Sultan" iftiraları arasında, diplomasi dehasını ispat edercesine 33 yıl düvel-i muazzamayı parmağının ucunda oynatırken ecdâdının Kızılma'sını, Kafkasya'dan Afrika'ya, Hindistan'dan Japonya'ya kadar uzatıyordu.

20. yüzyılın başlarında ise, vatanperver fakat ehil olmayan ellerin yönettiği Devlet-i Âliyye, Kızılma'yı bir tarafa bırakmış, ayaklarının üzerinde durmaya çalışıyordu. Sevr'den sonra parçalanma ve yok olma tehlikesi ile karşılaşan Türkiye için bağımsızlık mücadelesi vermekten başka çâre kalmamıştı. "İstiklâl-i Tâmm"e sahip bir millî devletin kurulması gerekiyordu. Mustafa Kemal Atatürk'ün Kızılma'sı, Millî Mücadele'ye liderlik ederek Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmak ve geniş bir tarihî perspektife oturtmak oldu. Atatürk sonrası dönemde İsmet İnönü'nün bütün gayreti ise II. Dünya Savaşı'nın hengâmesinden sağ salim çıkabilmektir.⁶

⁵ Hasan Celal Güzel, "Yeni Türkiye: Bir Kızıl Elma Mefkûresi", *Yeni Türkiye*, Sayı 56, s.66-70. <http://www.yeniturkiye.com/PDF/56.66-70.pdf>

⁶ Güzel, a.g.m., s.66.

Görüldüğü üzere Osmanlı'nın yükseliş dönemlerindeki Kızıllema fetih/fütûhat iken son dönemlerinde "hürriyet ile istiklâl" olmuştur. Günümüzde ise Kızıllema, millî beka, ülkenin bölünmez bütünlüğü, huzur ve refahıdır.

Kızıllema Kavramının Etimolojisi

Türklerin mefkûresini, ülküsünü temsil eden kavramın adı neden "Kızıllema" olmuştur. Bunun için, "Kızıl" ve "elma" kelimelerinin Türkler için ne mânâ ifade ettiğine bir bakmak gerekir.

Türklerde mitolojik olarak en eski tarihlerden beri, inanç hususunda "Al Ruhü ve "Al Ateş" olarak bir Ateş Tanrısının varlığı bilinmektedir. Türklerin eskiden beri "Albayrak" kullanmalarında, Ateş Tanrısı ile ilgili bir külte bağlı olan bir gelenek olduğu düşünülmektedir. Bu hususta büyük kültür tarihçimiz Bahaeddin Ögel "Al renginin bütün Türklerce mukaddes sayılmasının ve Türklerin en eski devirlerden beri al bayrak kullanmalarının bu Al Ateş ve Al Tanrısı kültü ile bağlı bir an'âne olmalıdır." demektedir. Kızıl kelimesi ilk kez karşımıza Bilge Tonyukuk adına dikilen abidede ortaya çıkar. Bu kitabede "kızıl kanını döktü" mânâsında "kızıl kanını tökti" şeklinde bir ifade geçmektedir. Türklerde kızıl kelimesi burada ve 11. yüzyıl Türkçesinde "Kızıl mengizlig" (kızıl benizli) örneğinde olduğu gibi bazen rengi ifade eder.

9. yüzyıldan itibaren "bayrak" sözcüğünün Türkler tarafından kullanıldığı ve bu bayrakların kızıl renkli kumaştan yapıldığı bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmut'un "Ağdı kızıl bayrak / Toğdı kara toprak" beytinden, kızıl bayrağın Türklerde savaş bayrağı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çin'deki kahramanlık tanrılarına özgü "kızıl göz" bizim kültürümüzde Bilge Kağanı anlatırken onun gözlerinin kızıl olduğunu ve büyüklüğünün delili olduğu anlatılır.

Dede Korkut Hikâyelerinden Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikâyesinde Bayındır Hanın, kızı olanları kızıl otağa oturduğu görülür. Bu otağ bir yandan gerdek, vuslat otağı olarak bilinirken, bir yandan da ihtişamın sembolü sayılmaktadır. Osmanlılarda ise kırmızı renk ile ilgili olarak, Miralay Ali Bey "Osman Gazi, Selçuklu

Sultanından Ak Sancağı almadan önce, harp bayrağı olarak kızıl bayrağı seçmişti. Aşiret mensuplarını kolayca harp bayrağı altında toplamak için bu rengi seçmişti. Yaratılıştan al renkli bayrağa tutkundurlar ve Türk halkında manevî tesiri bulunmaktadır.” demiştir. Ayrıca Osman Gazi'nin savaşlarda al renkli bayrak kullandığı ve vefatından sonra eşyaları arasından birkaç tane al renkli bayrağın çıktığı belirtilmektedir.⁷

Kızıl kelimesi, 7. yüzyıldan bu yana renk, para birimi, hakan-gelin çadırı, savaş alâmeti olarak ve sancak ile bayraklarda çok sık kullanılmıştır. Türkler kırmızı renge büyük bir değer vermişler ve saygı göstermişlerdir. Bunu bir halk, ordu ve savaş geleneği hâline getirmişler ve sembol yapmışlardır. Bu bilgileri toplayacak olursak Türk toplumunda kızıl kıymetli sayılmıştır. Yani kızıl kelimesi renk olmaktan öte Türk kültürünün ve inancının köşe taşı olarak yüzyıllarca sürmüştür.

Elma kelimesine gelecek olursak; eski Türkçede “almılı” şeklinde geçen elma kelimesi asıl mânâsından biraz uzaklaşmış ve bir meyvenin ismi olmanın ötesine geçerek Türk kültüründe kutsallık kazanmıştır. Elmanın mistik bir yanı olduğu ve bu kutsallık yanında şifa kaynağı olduğu da şu hadise dayandırılır: “Elmaya devam ediniz, şüphesiz ki saçınızı başınızı parlattır, kuvvetlendirir, insanın bedenine kuvvet verir, kabirde şahitlik yapar.”

Orta Asya'da Almalı adlı bir şehrin bulunması, ayrıca Alma-Ata gibi bir evliya makamının varlığı Manas Destanı'nda Manas öldükten sonra karısının babası Kara-Han'ın ülkesine giderken Elmalı dağ adlı bir yere ulaşması vereceğimiz örneklerden birkaçıdır.⁸

Türk halk hikâyelerinde ve masallarında yaygın olarak görülen elma motifi, soyun devamının bir sembolü, ilahi kudreti olan bir meyvedir. Kirdecî Ali'nin Destan-ı Ejderha isimli mesnevisinde

⁷ Güner Umut, “Türk Kültüründe Sarı, Kırmızı ve Yeşil” *Haber Dokuz*, 4 Aralık 2013, <http://www.haberdokuz.com/2013/12/04/turk-kulturunde-sari-kirmizi-ve-yesil>

⁸ Bahaddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.192.

elmadan yaratılma fikri işlenir: “*Bir almadan yarattı Çalap bizi Sana düzi kıldı Hak Çalap cümlemizi*”.

Türk kültür ve inançlarının pek çok yerinde elma motifine rastlanır. Hayatın önemli dönemlerinden olan evlilikte; elma, kimi zaman bolluk ve bereketi temsil ederken kimi zaman da gücü temsil eder. Bunun en güzel örneği olan Erzurum’un ilçesi İspir’de düğün günü damat evine gelen gelinin kafasına “elma vurma” geleneği hâlâ sürdürülmektedir. Damadın elmayı gelinin kafasına vurabilmesi gücünün göstergesi iken vuramaması gelinin karşısında yenik düştüğünün göstergesidir. İspir’de gelinin kafasına elma vuramayan damada gülündüğü gibi, gelinin evde daha baskın olacağına inanılır. Damadın attığı elmayı havada tutan olursa, gösterdiği hünere karşılık damattan istediği parayı koparmaktadır.

Türk kültüründe elmanın diğer bir hikmeti olarak da dil öğrenmede etkili olduğunu söylenir. Sarı Saltuk’un, çeşitli kavimlerin dilini öğrenip ilim sahibi olması, Hz. Hızır’ın sunduğu elmayı yemesi ile gerçekleşir: “*Hızır aytdı: Yâ Şerif, Hakk Ta’alâ sana ilm rûzî kıldı, diyüp heman Şerifün eline bir alma sundu. Çün şerîf anı yidi sıhhat buldı. Kudret-i Hakk ile ol taifenin halin ve dilin bilmege başladı.*”

Âşık Zülâlî, Âşık Er Mustafa, Âşık Kul Sabri ve Âşık Ummanî gibi âşıklar rüyalarında elma yiyerek bade içmişlerdir. Artvin/Şavşatlı Âşık Kara ise elma çekirdeği yiyerek âşıklığa başlar. Bu da elmanın ilahî yönünü bizlere gösterir.

Tunceli çevresinde oturan Guran Türk aşiretleri arasında verilen sözden dönmek için elma üzerine yemin ettiklerini de belirtmeliyiz. Bu yemin tarzı İslâmiyet öncesi Türk kültürüne kadar uzanmaktadır. Elma, Türk kültür coğrafyasına da ad olmuştur. Oğuz Destanı’nda Almalık şehri geçer ki burası bugün Kazakistan’da Almata’nın yakınındaki bir tarihî yerleşim yeri olup tarihî dönemlerde Üçokların yaylaklarından. Türk kültüründe elmanın hikmetlerini sıralayacak olursak, elma; şifa kaynağı, çocuk sahibi olmada, evlilikte dinî törenlerde, ilaç yapmada, kuvvet kazanmada,

dil öğrenmede, gençliğin, güzelliğin sağlığın, inancın vs. sembolü olarak görülmüş ve önemini korumuştur.⁹

Türk Tarihi ve Edebiyatında Kızılma'nın Ele Alınışı

Kızılma hikâyelerini nakleden, yazılı metin olarak bize ulaştıran ilk kaynaklardan biri Sultan Cem'in arzusu üzerine Ebû'l-Hayr-ı Rûmî tarafından derlenerek kaleme alınan Saltukname'dir.¹⁰

Saltukname'de Kızılma

Burada, Seyyid'in Avrupa şehirlerini gezdiği bir esnada Kızılma şöyle anlatılır:

"Şerif, oradan Asfur'a döndü. Berberiyeye uğradılar. Yedi gün gittiler. Abadanlığa çıktılar. Orası; Üngürus, Alman ve Uyursivür taraftır. Büyük bir şehre rastladılar. Burada büyük bir kilise vardı. Kapısı kapatılmış. Altın bir top kubbesinde dururdu. Kızıl altından idi ve bir elmaya benziyordu. Şerif Saltık: Bu nedir, diye sordu. Onlar: Buna, Kızılma derler, dediler".¹¹

Kızılma Saltuknâme'de rüyalara da konu olmuştur. Eserde Sultan Birinci Murad'ın Hz. Peygamberi rüyada gördüğü ve peygamberin fetihle ilgili ona şöyle müjdelerde bulunduğu anlatılır:

"En son Murad Han Gazi, İznik'de Resul hazretini rüyasında gördü:

Kalkın, Edirne şehrine gidin, ocağımızdır, gazilerin yeridir, Orası; Darü'n-nasr, beytü'l-feth ve arz-ı şerifdir. Oradan her nereye zafer fetih niyetiyle giderseniz hazır olur. Kuvvetlenirsiniz; batıyı, doğuyu, kuzeyi ve güneyi; bu dört köşe ova ve denizi oradan fethedersiniz. Adalet ile galip olup o yerleri alacaksınız. Oradan yürüyüp Kızılma'yı da sizin nesliniz fethedecek. Âlem size boyun eğecek, dedi".¹²

⁹ Umut, a.g.e.

¹⁰ Beşir Ayvazoğlu, *Tanrı Dağı'ndan Hıra Dağı'na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013, s.136.

¹¹ Necati Demir ve Mehmet D. Erdem, *Ebu'l-Hayr-ı Rûmî Saltuknâme (Saltık Gazi Destanı) Cilt I, II, III*, TİKA-UKİD Yayınları, İstanbul, 2013, s.136.

¹² Demir ve Erdem, a.g.e., s.137.

Evliya Çelebi'de Kızılma

Diğer önemli iki ana kaynak şahıs ise; Evliya Çelebi (Ö. 1684), tarihçi Peçevî İbrahim Efendidir (Ö. 1649). Bu iki müellif aynı zamanda görgü tanığıdır da. Bu müellifler verdikleri bilgiler bakımından birbirini tamamlar mahiyettedirler.

Kızılma'nın en çok karşımıza çıktığı eserlerden birisi Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'dir. Yerasimos'a göre, Kızılma temasını evrenselleştiren de 17. yüzyıl yazarı Evliya Çelebi'dir. Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde, Osmanlı'nın "Kızılma"larını bir bir sayar: Bunlar, Kuzey Kafkasya Kızılma'sı, Budin Kızılma'sı, Belgrad (İstolni) Kızılma'sı, Estergon Kızılma'sı, Viyana (Beç) Kızılma'sı, Roma Kızılma'sı, Köln Kızılma'sı. Hatta gelecekteki bazı Kızılma'ların da işaretini verir: Prag, Paris, Kurtuba, Danimarka, Felemenk, Londra Kızıl Elmaları... Mesela bir yerde Evliya Çelebi, Yunan tarihlerinde Beç [Viyana] Kızılma'sını ve İrimpapa [Papa] Kızılma'sını Osmanlı'nın alacağına dair rivayetler olduğunu da zikreder.¹³

Yani Seyahatnâme'de Kızılma birkaç yeri veya şehri ifade edecek şekilde pek çok defa kullanılmaktadır. Eserde yer alan yaygın kanaate göre burası Roma'yı, Viyana'yı ve Budin'i temsil etmektedir. Hatta bunlardan Budin'de bir Kızılma Camii ve bir de Kızılma sarayının var olduğu Seyahatnâme'de kayıtlıdır. Evliya Çelebi eserinde buradan "Budin Kızılma'sı" şeklinde söz etmektedir. Hatta eserinin bir başka yerinde Budin'den "Taht-ı Kızılma" şeklinde bahseder:

"Hatta peder-i merhum âlem-i sabavetimizde [ben çocukken] buyururlardı kim, 'Süleyman Hân-ı Gâzi ile Kızılma-yı Üstürgon'u feth ettiğimizde Kızılma Câmî'i içinde bir dollâb kapağı dahi bizim acîbemizdendir' deyû bu dolâbın evsâfını nakl ederlerdi. Hamd-ı Hüda kırk iki sonra hakîre ol dollâbı ve bu câmî-i Kızılma'yı görmek müyesser oldu."

¹³ Stefanos Yerasimos, "Ağaçtan Elmaya: Apokaliptik Bir Temanın Soyağacı", *Cogito*, Yapı Kredi Yayınları, Kış 1999, s.17.

Görüldüğü üzere Evliya'nın babası, Estergon fethedildiğinde orada bir Kızılma Camisi yapıldığını ve orada bir dolabı kendinin yaptığını oğluna çocukken söylemiş; Evliya da 40 yıl sonra bu camiyi ve oradaki dolabı görmüştür. Buradan da anlaşıldığına göre, Evliya Çelebi, Budin'de bir Kızılma Sarayı, Estergon'da da bir Kızılma Camisi bulunduğunu belirtmektedir. Kanûnî Sultan Süleyman döneminde Habsburglar ile yapılan savaşlarda Beç (Viyana) Kızılma'sı ortaya çıkar. Kanûnî'nin bir gün yeniçeri kışlasını dolaştıktan sonra, "Kızılmada buluşuruz" diyerek askerinin arasından ayrılması çeşitli kaynaklarda zikredilmektedir.¹⁴

Yine Girit adasının fethi münasebetiyle adada bulunan düşman askerlerinin kaleye "Kızılma Papazı bayrağı" diktiğini söyleyen Çelebi'de kavram bu sefer de Roma veya Vatikan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü hemen bu bilginin yukarısında Evliya Çelebi, kâfirlere Rim Papa'dan on gemilik bir yardım geldiğini ifade etmektedir.

Peçevî Tarihinde Kızılma

Peçevî İbrahim Efendi, yeniçeriler arasındaki inanışa yakın olarak Kızılma'yla ilgili olarak "*Ehl-i İslâm Kızılma'ya değin fethetseler gerektir deyülisân-ı halkta şâyi'dir, lâkin bu kelâmın me'hazı ve sebebi mâlûm değildir.*" demiştir. Günümüz Türkçesiyle söylenirse Peçevî, "İslâmlar Kızılma'ya kadar fethetseler gerektir" diye halk arasında yaşayan bir inanıştan söz ederken bu inanışın kaynağının bilinmediğini de sözlerine ekler. Peçevî, sözlerinin devamında Macarlardan ve onların taht şehrinden de bahseder. Bu vesileyle kaynakta "Kızıl Kaponu dedikleri Kızılma'dır. Sınır taşı gibi bir işaret olmak üzere konmuştur denilmektedir. Metinde Kaponu, Köln şehri olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla Kızılma'nın Köln için de kullanıldığını söylemek mümkündür.¹⁵

¹⁴ Yerasimos, a.g.e., s.17.

¹⁵ Yasin Şen, "Klasik Türk Şiirinde Kızılma", *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2017.

Yine Peçevî, Türklerin “Padişahımız gelecek, Hristiyan dünyasını ve Kızıl-elmayı alacaktır. Eğer kâfirler yedi sene ilerleyemezse onlar üzerinde hâkimiyetini kuracaktır.” sözlerini söylediklerini bir Macar’dan (XVI. asır) dinlediğini yazar. Ayrıca, Bedayü’l-Vekayi adlı tarih kaynağında, “İnşallah Kızılma dedikleri şehir-i maruf [Beç=Viyana] ümmet-i Muhammed’e müyesser olup Çasar adı âlemden silinir.” diye yazılı olduğunu da belirtir.¹⁶

Bu dönemin yazılı metinlerine, seyahatname, tarih ve benzeri kaynaklarına göz atıldığında nereden aldıklarını açıkça belirtmeden sık sık Kızılma ifadesinin kullanılmış olduğu görülür. Esas dikkati çeken husus ise, Kızılma sanki bir sepet içinde gökyüzünden ilahî bir el tarafından başta İstanbul olmak üzere batının en önemli merkezlerine isabet edecek şekilde savrulmuş olmasıdır. Gerçekten de yazılı kaynaklarda yer alan ve Kızılma’nın geçtiği coğrafya ve kentler şöyledir: İstanbul (Bizans) Kızılma’sı, Roma Kızılma’sı (Rim Papa Kızılma’sı), Viyana Kızılma’sı, Engürüs (Budun) Kızılma’sı, Orta Macar Estergon Kalesi Kızılma’sı, Engürüs (Üstoynj Belgrat) Kızılma’sı, Almanya’da Büyük Kalona (Köln) Kızılma’sı söz konusudur.

Bugüne kadar Kızılma sırrını kavramaya çalışan pek çok büyük yazar, düşünür ve tarihçi olmuştur. Yukarıda onlardan bahsettik. Bunların en önemlilerinden biri de son dönemde Osman Turan hoca olmuştur.

Osman Turan’ın “Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi”nde Kızılma
Osman Turan’ın Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi adlı kitabında Kızılma önemli bir yer tutar. O, “Kızılma Efsanesi” ile başlar Kızılma kavramının ne olduğuna dair izaha. Bu bir Bizans efsanesidir, efsaneye göre:

“Ayasofya’nın önünde dikili bir sütun üzerinde, at üstünde bulunan Justinianus [(Doğu) Roma İmparatoru Jüstinyen]

¹⁶ Turan Osman, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, Nakışlar Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1978, s.355-365.

heykelinin elinde kızıl bir küre olup, Türk Kızılalma'sı ve cihan hâkimiyetinin hedefi idi. 13. asır İslâm coğrafyacılarına göre bu heykelin sağ eli havada olup halkı İstanbul'a davet eden bir mânâya delâlet eder. Sol elinde de madenî bir küre bulunmakta ve bu da düşmanın şehri istilâsına engel bir tılsım telâkki olunmakta idi. Hıristiyan kaynaklarına göre at üzerinde canlı gibi duran Justinianus'un heykelinin elinde altından büyük bir elma olup sağ eliyle de Kudüs'ü ve İslâmları göstermektedir. Bu küre imparatorun dünyayı elinde tuttuğuna delâlet ediyor ve "cihan hâkimiyeti" tılsımının yazılarını taşıyordu. Hıristiyan seyyahlarına göre bu altın kızıl küre, Bizans İmparatorluğu'na uğur getiriyordu."¹⁷

Nitekim 14. asırda heykelin ve kürenin (Kızılalmanın) düşmesi birçok ülkelerin kaybına, yâni Türkler tarafından fethine ve imparatorluğun sükûtuna bir işaret sayılmıştı. İşte Bizans'ın devamı için uğurlu bir tılsım sayılan bu küre Türklerin Kızıl-elması olup ona sahip olmak veya İstanbul'u almak emeli Türk cihan hâkimiyeti mefkûresinin bir sembolü olmuştu.

1317'de, kürenin üzerindeki haç bir fırtınada düştüğü zaman halk büyük bir korkuya kapılmış; daha sonra elma biçimindeki top da düşüp parçalanınca bundan yakında devletin parçalanıp yıkılacağı mânâsı çıkarılmıştır. Diğer bir rivayete göre de heykelin elindeki top, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u kuşatmasından kısa bir süre önce düşmüş; İmparator Konstantin iki defa onu tekrar yerine koymayı denemişse de başaramamıştır.

Bazı Hıristiyan seyyahlara göre cihan hâkimiyetinin tılsımını taşıdığına inanılan altın küre Bizans İmparatorluğu'nun uğuru sayılıyordu. XV. yüzyılda heykelin yıkılması ve kürenin yere düşmesi birçok ülkenin elden çıkacağına, bu ülkelerin Türkler tarafından fethine ve imparatorluğun çöküşüne işaret sayılmıştı. Gerçekte ise bu elma (Reichapfel) İstanbul'un Türkler tarafından fethinden çok önce kaybolmuştu. Seyyah Clavijo, 1403'te bunun

¹⁷ Turan, a.g.m, s.355-365.

hâlâ yerinde olduğunu söylerken Bavyeralı Knappe Schiltberger 1427’de artık onu orada görememiştir.¹⁸

Evliya Çelebi ise “Hz. Muhammed’in doğumu sırasında Nemrud’un âteşkedesinin söndüğünü ve Tâk-ı Kisrâ ile birlikte Ayasofya ve Kızılma’yı Rûm Kubbesi’nin de çöktüğünü” yazmaktadır. Osmanlı Padişahları, tarihî cihan hâkimiyeti mefkûresine, eskiden daha kuvvetli bağlanırken, İstanbul’u bu hâkimiyetin ilk merhalesi ve merkezi sayıyorlardı. Türk siyaset ve fikir adamları arasında gelişen bu millî ve İslâmî mefkûrenin halk kitlelerine ve askerlere Kızılma adı ve efsanesiyle yayılması çok dikkate değer olup, İstanbul’u sembolleştiriyor ve Türkler için ona sahip olma emelini teşkil ediyordu. Yani Kızılma İstanbul’dur.” diyordu.¹⁹ Kızılma efsanesi, İstanbul’un fethinden sonra yeniçeriler arasında iyice yaygınlaşmıştır. Osmanlı’nın Avrupa’da fethetmeyi istediği önemli şehirler “Kızılma” olarak anılmıştır.

Yeniçeriler ve Kızılma

İstanbul’un fethinden sonra Türk milletinin hedef ve ideali Roma’ya yönelince burası bir Kızılma olmuştur. Fâtih Sultan Mehmed’in veziri Gedik Ahmed Paşa’nın Otranto seferi, Kanûnî Sultan Süleyman’ın Korfu ve Pulya seferleri, Barbaros Hayreddin Paşa’nın Reggio seferi, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa’nın Viyana Kuşatması hep Kızılma idealiyle açıklanmaya çalışılmıştır.²⁰

Hünkâr Hacı Bektaş Veli manevî rehber kabul edildiği için “Hacı Bektaş Ocağı” da denilen Yeniçeri Ocağı’ndaki “bozulma”nın sebeplerinin tartışıldığı Osmanlı ıslahatnâmelerinden biri olan ve 17. yüzyılın ilk yarısında yazılan Kitâb-ı Müstetâb’da şöyle bir beyit vardır:

*Kızılma kapusun fethi derken nacağı
Revâ mıdır bozula Hacı Bektaş Ocağı*

¹⁸ Gökyay, a.g.m., s.560.

¹⁹ Turan, a.g.e., s.355-365.

²⁰ Gökyay, a.g.m., s.560.

Bütün bunlardan Kızılma efsanesinin Osmanlılarda ve özellikle askerler arasında ne derecede yaygın olduğu, Bizans ve Avrupa'da da Türk ve İslâm korkusunun bu motifle ilgili olarak da karşımıza çıktığını açık bir şekilde görmekteyiz. Yeniçeriler arasında yetişen âşıkların şiirlerinde de Kızılma'nın sık sık kullanıldığını görüyoruz. Bunlardan biri olan Âşık Mustafa'nın birkaç dördlüğünde Kızılma ele alınır. Onlardan birinde şair, "Dövüşe dövüşe Kızılma'yı / İnşallah hünkârım alsa gerekdür" ve "Donanma ederiz Kızılma'da / Mesken tutup İslâm kalsa gerekdür" diyerek ifadeyi büyük bir güven duygusu ile birleştirmekte ve işlemektedir. Bu mısralardan anlaşıldığına göre Kızılma, Yeniçeriler arasında çokça sevilmiş bir tabirdir. Bazı tarih kitaplarında yeniçeriler ve padişah arasındaki diyalogda Kızılma'nın önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Yeniçerilerce söylenen "Testiye kurşun atar, keçeye kılıç salar, Kızılma'ya dek gideriz" şeklindeki ifade onlar arasında kavramın köklü geçmişine ve değerine işaret eder.²¹

Kızılma'nın ya da altın kürenin kaybı/ele geçirilmesi Müslüman Türkler için bir hedefe ulaşılması, Hıristiyanlar için ise Türk hâkimiyeti altına girilmesi anlamına gelmekteydi. Kızılma sürekli ulaşılmaya çalışılan bir ülkü. Bir hedef ele geçirildiğinde ise oranın imar ve inşası, orada düzen ve adaletin tesisi demektir. Nitekim Üstürğon Kızılması'ndan bahsederken orada bir Kızılma Camisi inşa edilmiş olduğunu Evliya'nın anlatımından çıkarıyoruz. İstanbul'u fetheden Fatih, şehrin imar ve inşasını "cihad-ı ekber" yani "en büyük cihat" olarak tanımlamış ve vakfiyesinde bunu şöyle ifade etmiştir:

*"Hüner bir şehri bünyad etmektir,
Reâyâ kalbin âbâd etmektir".*

Yani, asıl marifet şehirleri imar ve inşa edip halkın gönlünü kazanmaktır. İşte Osmanlı'nın Selçuklu'dan tevarüs ettiği "cihan hâkimiyeti" anlayışı budur.

²¹ Nevzat Kösoğlu, *Türk Milliyetçiliği ve Osmanlı*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013, s.170.

Doğu Anadolu ile Azerbaycanlı Türkler arasındaki yaygın inanışlara göre, Dağıstan kuzeyindeki eski Hazar Türkleri başkentinde miladî 920 yılında, İbn Fadlan'ın da görüp anlattığı kağanın ipek atağının tepesindeki "altın top"un bulunduğu yer, Kafkasların güneyinde ve Ön-Asya'daki Türkler'in fetih ülküsü olarak "Kızıl-alma" (Altın-Elma/Top) adıyla sembolleştirilmiştir. Oğuzların "fetih ülküsü sembolü" olan Kızılelma aynı zamanda yaşayan düşmanın "başkentini alma" ülküsü olarak da nitelenebilir.²²

Kosova Meydan Savaşı'nın kazanılıp Sırbistan'ın Osmanlı topraklarına katılmasında önemli rol oynayan ve babasının yerine tahta geçen Yıldırım Bayezid, cülûs tebriki için Edirne Sarayı'na gelen Venedik, Ceneviz ve diğer İtalyan devletlerinin barış ve ticaret anlaşmalarını yenilemek isteyen elçilerine, Osmanlı sınırları içinde ticaretin tabî bir hâl olduğunu söyledikten sonra anlaşma yapılmasını reddetmiş ve "*Roma'ya kadar gidip Saint Pierre Kilisesi'nin mihrabında atıma yem vereceğim*" sözleriyle Roma Kızılelmasının henüz Doğu Kızılelması (İstanbul) fethedilmeden önce Türk ülkesinin haritasına girmiş olduğunu resmen ilân etmiştir.

1521'de Belgrad'ın alınması, 1526 yılındaki Mohaç Savaşı ve 1529'daki I. Viyana Kuşatması'na dair Osmanlı eserlerinde hep Kanuni Sultan Süleyman'ın "Kızılelma'yı eline aldığından" bahsedilmiştir. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Kühnü'l-Ahbar adlı eserinin bir yerinde Kızıl Elma Portekiz ile ilişkilendirilmiş; bir başka yerinde ise "Frenklerin ülkesinin en ücra köşesinde büyük bir kilise" ile ilişkilendirilmiştir.

İsmail Hami Danişmend, "Eski Türkler Osmanlı imparatorluğunu üç kıtanın birleştiği yerde kurmadan, önce millî vicdanlarında kurmuşlar ve bütün askerî hamlelerinde işte o büyük ülkünün, gidildikçe uzaklaşan hududuna doğru atılmışlardır. Ana vatana her

²²Banu Çiçek Kırzioğlu, "Kızılelma'nın Türklük İçin Anlamı Ve Cengiz Aytmatov'un Kızıl Elma Hikâyesi", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, 1997, s.90.

taraftan genişleyen manevî bir harita çizilmiş gibidir. Gönüllerde yer alan bu haritanın türlü istikametlerdeki büyük merkezlerine hep Kızılalma-Kızılalma adı verilmiştir. Türkün yüreğindeki coğrafyanın merkezlerine Kızılalma denir” diyerek hükmünü vermiştir.

Kızılalma üzerine ilk araştırma yazısı Şeref Uluğ tarafından Büyük Doğu dergisinde yazılmıştır. Kızılalma'nın yerini haritalarda arayanlardan ziyade onu Ziya Gökalp'ın görüşüyle, “Türkün erişilmek ve gerçekleştirilmek istenen bir ülküsü” olarak açıklayanlar ön sırada gelmektedir. Konuya, Dr. Mustafa Hakkı Akansel, daha farklı bir yorum getirmiş, “Bence Kızılalma, bir yerde değildir; burada, bizim içimizdedir; onun öteki ismi millî asabiyet, millî ahlâktır.” demiştir. İbrahim Kafesoğlu ise “*Bizim ordularımız, tarih boyunca biri millî, diğeri insanî olmak üzere, çift vazife ifasına çalışmıştır. Türk ordusunu diğerk ordular arasında çok yükselten insanî vazife, büyük milletimiz tarafından Kızılalma tefsiriyle ifadelendirilmiştir.*” sözleriyle Kızılalma'yı Türk ordusunun manevî hedefi olarak görmüştür.

Osmanlı Padişahlarında Nizâm-ı Âlem Remzi Olarak Kızılalma

Kızılalma Osmanlı padişahlarınca da hükümdarlık alâmeti sayılmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan Osmanlı padişahları albümünde Çelebi Sultan Mehmed'den III. Murad'a kadar sekiz padişahın elinde birer elma resmedilmiştir.²³ Fâtih Sultan Mehmed, II. Bayezid ve II. Selim bu elmaları sol ellerinde, diğerkleri sağ ellerinde tutmakta, Yavuz Sultan Selim'in ise iki elinde iki elma bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli kaynaklarda, Fatih Sultan Mehmed devrinden başlayarak III. Selim dönemine kadar Türk askerlerinin dillerinden düşürmediği, “*Padişahım, biz senin uğrunda ta Kafdağı'nın ötesine, Kızılalma'ya dek varırız*” sözleri, Osmanlıların ebedî saltanatının bütünlüğü anlamında kullanılmıştır.

Türkler Kızılalma'ya varamamış, yani Türk töresinin yürürlükte olacağı bir dünya hâkimiyeti kuramamış olsalar da, ulaşabildikleri

²³ Gökyay, a.g.m. s.560.

her yerde, Çin’de, Hînd’de, İran’da, Rusya’da, Balkanlar’da, Orta Avrupa ve Afrika’da ıstırap çeken, tahkir edilen, ezilen milyonlarca insanı korumuş, oralarda hak ve adaletin temelini atmışlardır. Türk tarihinde sömürme, soygun, yağma, katliam vak’ası görülmemesine mukabil, insanı lâıyk olduğu mevkie yükseltmek için ibzal edilen gayret ve hatta dökülen kana dair hayli misâl bulunabilir. Bundan dolayıdır ki Türkler yöneldikleri hemen her ülkede köle hayatı yaşatılan mazlumlar tarafından kurtarıcı olarak karşılanmışlardır.²⁴

Kızılma’yı Konu Edinen Modern Dönem Yazarları

Toplum hafızasında hayal meyal bir kavram olarak 19. yüzyıl sonlarında son büyük Türk Devleti olan Osmanlı çökerken, şairler, düşünürler ve yazarlar birdenbire bu yarı hayâl yarı-gerçek kavramdan yeniden söz etmeye başladılar. Bunlardan ilki de Ziya Gökalp’tır.²⁵

Ziya Gökalp’in Mefkûresi: Kızılma

Ziya Gökalp, zamanın önemli Türklük merkezlerinden olan Diyarbakır’da Osmanlı Türk Devleti’nin, yani yedi asırlık koca bir çınarın devrilişini ruhunda hissederek yaşamış, bu çöküşteki trajediyi hazmedememiştir.

Yüzlerce yıllık koca Osmanlı’nın çöküşü yaşanırken Türklük ve İslâmiyet’in geleceği düşüncesi, onun zihninde bin bir endişe oluşturmuştur. Meşhur Kızılma manzumesi işte bu düşüncelerle yazılır. Ziya Gökalp, başlangıç dizelerinde Kızılma’yı şöyle tanımlar:

*“Oğlum, Türk fatihleri
İsterdi istilâ etmek her yeri;
Fethe lâkin bir tek hedef tanırdı,
Orayı kendine İrem sanırdı,
Bu mev’ûd ülkeye, bu tatlı yurda
Vâsıl olmak için hep bu uğurda*

²⁴ İbrahim Kafesoğlu, “*Türk Ordusu*”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Cilt 4 (Milliyetçilik Sayısı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s.1019.

²⁵ Fatih Özdemir, “Kızıl Elma’yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim”, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, Sayı 3, 2008, s.504-507.

*Yüzlerce defalar Türklük kaydadı;
Hind'i, Çin'i, Mısır'ı, Rum'u kapladı.
Bütün paytahtlara, en son çitlere
Gitti; fakat asla bu meçhul yere
Yaklaşmadı; çünkü o mev'ûd ülke
Değildi hariçte bir mevcut ülke.
Kızılma yok mu? Şüphesiz vardır;
Fakat onun semti başka diyardır...".
Zemini mefkûre, seması hayal...
Bir gün gerçek fakat şimdilik masal...
Türk medeniyeti taklitsiz, sâfi
Doğmadıkça bu yurt kalacak hafı..."*

Bu mısralardan hareketle söyleyebiliriz ki Gökalp'in Kızılması, yeryüzünde bulunmayan bir hayalî ülkedir. Bir ufuk gibi, kendisine yaklaştıkça sizden uzaklaşır.²⁶

Ziya Gökalp'in Kızılma adlı manzum hikâyesi 1913 yılında Türk Yurdu dergisinde yayınlanmıştır. Ziya Gökalp eserini eski mesneviler şeklinde kaleme almıştır. Bu manzum hikâyenin konusu kısaca şöyledir:²⁷ Ay Hanım Bakülü zengin bir ailenin kızıdır. Paris'te eğitim gören Ay Hanımın tek bir ideali vardır ve eğitimini de bu yüzden sürdürür. İyi bir eğitim alarak Turan'da okullar açmak niyetindedir. Eğitimini bitirir ve Bakü'ye döner. Bakü'de, Paris'te öğrendiği modern bilgilerin yanında Doğu'yu da tanımak ister. Ülkesinin en büyük âlimi Sadettin Molla'dan ders almaya baslar. Burada İstanbullu ressam Turgut'a âşık olur. Turgut "Bu yol Kızılma'ya gider." diye bir tabela görmüştür ve Sadettin Molla'dan Kızılma hakkında bilgi almak istemektedir. Sadettin Molla bu iki gence Kızılma'nın nasıl bir yer olduğunu anlatır. Kızılma'nın Türklerin tarih boyunca ulaşmak istedikleri yer, ideal olduğunu söyler. Dinlediklerinin etkisi altında kalan Ay Hanım, idealist biri olduğu için askını ikinci plana atar ve bu ideali gerçekleştirmenin yollarını arar. Bu idealin gerçekleşmesinin tek şartı ona inanan ve

²⁶ Ziya Gökalp, *Kızılma*, (haz. Hikmet Tanyu), Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1976, s.9-30.

²⁷ Gökalp, a.g.e., s.9-30.

uygulayan bir gençlik yetiştirmektir. Ay Hanım, bu düşünceyle hürriyet olmadığı için Bakü, Kazan veya İstanbul'da kurulamayacak olan okulunu Lozan yakınlarında açar. Burası bir "Türk Beldesi"dir ve adını da Kızılelma koyar. Kızılelma bir ilim şehridir ve bu girişimi duyan Türk gençleri buraya akın eder. Burada aldıkları fen, ziraat, ticaret ve sanat eğitimiyle bu gençler Türk dünyasını canlandırır. Bir bakıma onlar Türklük dünyasını yeniden yaratacak "yeni Âdem ve yeni Havvalar" olacaklardır. Ay Hanım, Turgut'u unutmak için buranın işlerine yoğunlaşır. Turgut ise hâlâ Kızılelma'yı aramaktadır. Bir gün Lozan'da kurulan Kızılelma'nın ilânını görür, buraya gelir ve resim hocası olmak için başvurur. Ay Hanım Turgut'a görünmez çünkü aşkının tekrar alevlenmesinden korkmaktadır. Turgut'la, Ay Hanımın yardımcısı Tomris Hanım ilgilenir. Turgut, Tomris'i daha önceden hayal meyal gördüğü Ay Hanım sanarak âşık olur. Ancak Tomris Ertuğrul adlı bir gence âşıktır. Onların evleneceklerini duyan Turgut, intihara karar verir. Son anda Ay Hanım ortaya çıkarak durumu anlatır. Sevgilisini ölümden kurtarır ve evlenirler.

Ay Hanım, sosyal yönü, kültürlü olması, kendini adadığı bir idealinin bulunması ve sevdiğini koruyan ve kurtaran yönleriyle ideal bir kadın tipidir. Turgut ise şairliğinden gelme bir özellik olarak romantik bir kişilik sergiler. Sadettin Molla da idealist, bilgili, veli bir kişilik olarak çizilmiştir.

Mehmet Kaplan, Sadettin Molla için su tespitleri yapar: "Sadettin Molla, cezbesi ile Türk-İslâm tarihinde çok önemli bir yer tutan velilere yaklaşır. Fakat o kendisini sadece Allah'a adayan eski tip veli değil, Gökâlp gibi toplumun kaderiyle çok yakından ilgili bir fikir adamıdır. Gökâlp'in deyimiyle o, bir "içtimaî mutasavvıf" yani sosyal mistiktir.

O zamanlar Ziya Gökâlp'in Kızılelma şiiri bir ülkü, Türk milletinin gelecekte erişip gerçekleştireceği bir ideal ilkesi olarak değerlendirilmiş, böylece şair Ziya Gökâlp, I. Dünya Savaşı'nın arifesinde hemen hemen unutulmuş olan bu "Kızılelma sembolü"ne

yüklediği mânâyla âdetâ Turan ideolojisinin bir tefsirini yapmıştır. Gökâlþ;

*“Ne tarihî vahdet, ne kavmî safvet
Kızılma iþte buna iþaret.”*

diyerek bütün yazılarında geliþtirdiði ana fikri ortaya koyar. Kısacası Gökâlþ, Kızılma kavramına Türklerin yüzyıllarca sarsılmaz güç olarak kullandıkları ölkü değerlerini yüklemiştir. Bu Kızılma manzumesi, bütün Türk dünyası tarafından heyecanla karþılanmış, toplumun tarihî genlerinde saklı bir şeyleri harekete geçirmiş, ya da toplumun unuttuğu sanılan bir sırrın varlığını hissettirmiştir. Bu durum sadece Türk dünyasının değil bazı Macar Turancılarının ve birtakım Alman müsteşriklerinin de ciddi olarak ilgisini çekmiş, Kızılma kavramı, bazı batılı ideologları da büyülemiştir.²⁸ Batı'nın ideal ilkelerinden birinin hayalini belirten bir faraziye veya önemli bir tarihî problemin çözümünün eksik parçası olarak görmüşlerdi. Alman düşünür August Fischer ise Kızılma'yı “mutlak dünya hâkimiyetinin sembolü” olarak nitelendirmiştir.²⁹

Ömer Seyfettin: Kızılma Neresi?

Ömer Seyfettin'in “Kızıl Elma Neresi?”³⁰ adlı hikâyesi, Türk ordusunun kendi içinden, örfünden çıkardığı millî bir ideali gerçekleştirme kararlılığını ve ona sahip çıkma duygusunu anlatmaktadır. Bu hikâyede üzerinde durulması gereken en önemli nokta, Kızılma idealinin yönetici sınıftan ziyade halk arasında yaygın olduğu, dahası kaynağının halkın kendisi, örfü olduğu üzerine vurgu yapılmasıdır.

Adı geçen hikâyede, Kızılma motifinin Türk ordusu içinde kazandığı anlam işlenmiştir. Kızılma ne Viyana, ne Roma, ne Hind ne de Çin'dir. O, ordunun yöneldiği, padişahın alınmasını istediği herhangi bir yerdir. Ömer Seyfettin, kendine has sadelik ve

²⁸ Necati Gültepe, *Kızılma: Turan Dünyasının Onbin Yıllık Sırrı*, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2016, s.15.

²⁹ Gültepe, a.g.e., s.16.

³⁰ Özdemir, a.g.e., s.504-507.

samimiyetle Kızılma'nın ne olduğunu tartışıp çözmeye çalışanların önde gelenlerindedir. Ömer Seyfettin'in hikâyesinin konuyu ilgilendiren asıl can alıcı kısmı şöyledir:

[...İskender Paşa üçüncüyü huzura soktu. Bu, geniş omuzlarına baratasının (başlığının) uçları düşen genç bir bostancıydı.

—!...

— Kızılma neresi?

— Atınızın gittiği yer... Padişahım!

— Orası neresi?

— Neresi olduğunu ancak padişahım bilir...

Evet... Orası ne Hint, ne Sint, ne Çin, ne Maçin, ne Viyana ne de Roma'ydı. Padişah huzurundakilere;

— *Gördünüz ya, dedi, üçünün de cevabında bir fark yok. Hakikat bir "Kızılma" benim gitmek istediğim yer, işte...Hakkın beni göndereceği yer...*

Padişah birdenbire, Hakkın kendini göndereceği yeri düşündü. Nihayet bulunmaz hak yolunun hakikat yolunun gittiği "Kızılma" denen bu cennet kapısında Viyana, Roma, Hint, Sint, Çin, Maçin birtakım fani harabelerden başka bir şey miydi?]

Ömer Seyfettin Kızılma'yı çok farklı bir açıdan değerlendiriyor. Bu dünyadaki maddî unsurların dışında daha değerli, daha önemli daha farklı bir makam ya da yer veya ilahî bir değer olarak bakıyor. Kızılma, Türk askerinin devletine ve padişahına bağlılığının sembolüdür. Kızılma, Tanrı'nın ve onun gölgesi olan padişahın Türkleri götürmek istediği, götüreceği yerdir. Böylece zafere bir kader duygusu da katılmış olur. Ömer Seyfettin bu hikâyesinde Kızılma'yı ordunun manevî gücünü artıran, seferler sırasında askerlerin motivasyonunu sağlayan bir kavram olarak ele almıştır.³¹

Ragıp Şevki Yeşim'in Kızılma'sı

1971 yılında yayınlanan Kızıl Elma³² adlı tarihî roman, Fatih Sultan Mehmet'in Roma'yı fethetme düşüncesi ve bu yoldaki girişimleri

³¹ Özdemir, a.g.e., s.504-507.

³² Ragıp Şevki Yeşim, *Kızılma*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1971, s.20.

etrafında gelişen olayları anlatmaktadır. Romanda Kızılma, Roma şehri olarak gösterilmiştir ve bu yönüyle somut bir idealdir. "Büyük İdeal" başlığını taşıyan bölümde Fatih, Ömer'i Roma hakkında bilgi toplamakla görevlendirirken amacını da açıklar.³³

Fatih'in Otranto'yu almakla, büyük fethin sadece ilk adımını attığını bilmektedirler. Romanın ilk bölümünde, Fatih kılık değiştirerek bir meyhaneye gider ve Levent Ömer'in gerçekten söylendiği gibi pek cevval bir asker ve İtalya topraklarında kendisi için casusluk yapabilecek nitelikte biri olduğunu anlar. Levent Ömer'e "Kızılma" hakkında neler bildiğini sorar. Levent Ömer cevap verir: "Derler ki... Kâfir diyarında Papa'nın oturduğu Roma şehrinde bir kilise varmış. Galiba Sen Piyer denilen bir kilise imiş. Bu kilise, sabahları güneş doğarken, akşamları güneş batarken kubbesi ile kızarırmış ki yuvarlaklığı ile Kızılma'ya benzermiş." Fatih Levent Ömer'i cevaplar: "Hah, söylediğin gibi... İşte ondan ötürü Papa kâfirinin ülkesine bizler Kızılma adını verdik. Gayri bütün düşüncemiz budur. Çünkü oralar Bizans'tan mirastır. Çünkü Roma İmparatorluğu'nun yarısını aldık, yarısını daha almamız gerekiyor." Levent Ömer, aldığı talimatlarla yola çıkar. Uzun bir yolculuktan sonra Roma'ya ulaşan Levent Ömer ve bir başka Türk casusu olan Marisa "Kızılma"nın kalbinde yaşamaya başlarlar. Türk ordusu şehre girdiği zaman ordunun işini kolaylaştıracak kimi krokiler hazırlarlar. Ancak belli bir zaman sonra, Saint Pierre Kilisesi'nin çanları olağan dışı bir heyecanla çalmaya başlar. Fatih'in öldüğü sevinç içinde halka duyurulur. Roma'da büyük bir sevinç dalgası başlar. Bu ölümle birlikte, öncelikle İtalya içlerine yayılan ve kâfirler arasında bir korku yaymayı planlayan Türk birlikleri Otranto'ya çekilirler. Ardından bütün Türkler İstanbul'a doğru yola çıkarlar.

Eserde, Roma, Saint Pierre Kilisesi, İtalyan toprakları yeri geldikçe Levent Ömer'in gözüyle okuyucuya anlatılmaktadır. Şimdi

³³ Özdemir, a.g.e., s.504-507.

okuyacağınız satırlar, Ömer ve Marisa'nın Roma'yı gördükleri âni canlandırmaktadır:

“Önlerinde birdenbire koca bir şehir çıkıvermişti. Önünde Romalılardan kalma harabeler, bu harabelerin arkasında büyük taş binaları, büyük kiliseleri, kuleleri, yer yer sur parçaları, mermer sütunları ile koca Roma... Yeni doğan kızıl bir güneş bu şehrin üzerine yayılıyordu. Ama ilk anda levent Ömer'in gözünü alan, bu güneş ışığı ile kıpkızıl bir yuvarlak oldu. Sen Piyer Kilisesi'nin kubbesindeki yuvarlaklık... Yıllardan beri duyageldiği, doğuda bütün savaşçıların dillerinden eksik olmayan, Padişahın sık sık tekrarladığı şey, kızıl güneş ışıkları ile bir elmayı andıran kubbenin görünüşü onu heyecanlandırdı.”

Ragıp Şevki Yeşim'in eserlerinin popüler tarihî roman başlığı altında düşünülüp değerlendirilmesi gerekir. “Roma Kızılelması”nın ayrıntılı bir şekilde anlatılması ve geleneksel dönemdeki “kızılelma” algısının popüler edebiyata yansıtılması bakımından, Ragıp Şevki'nin adı geçen romanı, “Kızılelma” edebiyatımıza büyük bir katkı olarak görülmelidir.³⁴

Türk Şiirinde Kızılelma

Kızılelma, klasik Türk şiirine çeşitli şekillerde konu olmuştur. Burada dikkat çeken ilk husus kavramın beyitlerde uzak ve belirsiz bir yere işaret ettiğidir. Belki de ilk zamanlarda belli başlı şehirlere karşılık olarak kullanılırken Kızılelma, zamanla belirsiz ve uzak bir hedefi ifade eder olmuştur. Fakat şu da var ki, Kızılelma eski şiirin mazmunlar ve edebî sanatlarla örülü dünyasında farklı yorumlara müsait olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁵

Kızılelma, Osmanlı şiirinde en çok fetihler ve savaşlarla ilgili beyitlerde, kaside ve gazel nazım şekilleri içinde karşımıza çıkar. Şairler bu beyitlerde bazı fetihleri Kızılelma'nın elde edildiği şeklinde yorumlamışlardır. Baki'den bir örnek şöyledir:

³⁴ Abdullah Harmancı, *Yeni Türk Edebiyatında Kızılelma*, www.arastirmax.com/tr/bilimsel-yayin/turkish-studies/5/3/1470-1491-yeni-turk-edebiyatinda-kizilelma

³⁵ Yasin Şen, “Klasik Türk Şiirinde Kızılelma”, *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2017, s.198-217.

*Elinden ol kadar düşmen yimişdür bozdoğanı kim
Kızılma'dan eyvâ kopdınâ-gehiş idüp anı*

16. yüzyıl şairlerinden Filibeli Vecdî'ye ait beyitte de benzer bir kullanım söz konusudur:

*Dikildi rāyet-i İslām sīb-i Müslimî bitdi
Salup ayvayı ehl-i nāra gitdün Kızılma'ya*

Kızılma'nın Yeniçeri ocağı için sahip olduğu mânâ, bazı asker kökenli Divan şairlerinin eserlerinde işlenmiştir. Meselâ Taşlıcalı Yahya Bey'in aşağıdaki beyitlerinde Kızılma tarihî bağlamıyla kullanılır. Buradaki ilk beyit, Almanya ve Viyana seferleri üzerine Kanunî Sultan Süleyman'a sunulan bir kasidede geçmektedir. Bu mısralarda Kızılma, "fethedilmeyi bekleyen ve düşman elinde bulunan ülkeleri" ifade etmektedir:

*Kıralun āli tuyuldu elem bahrine gark itdi
Kızılma diyârı ile iklîm-i Alamānı*

Buna göre padişah savaşta kralı mağlup etmiş ve Kızılma diyarıyla Alman iklimini elem denizine gark etmiştir. Elde edilen zaferin Kızılma'da meydana gelen etkisini beytine taşıyan ve kendisi de bir asker olan Taşlıcalı Bey, burada bir bakıma askerlerin arasındaki genel inancı ve eğilimi yansıtmaktadır:

*Elindedür Kızılma'yı kılsa zîr ü zeber
Nite ki mülk-i Ferenduş ile Alamānı*

Burada, padişahların ellerindeki elmalarla resmedildikleri minyatürlerin bulunduğu Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan, Sultan III. Murat döneminde hazırlanan ve "I. Ahmed Albümü" adıyla bilinen albümü hatırlamamız mümkündür. Zira padişahlar ellerindeki bu elma ile elde ettikleri zaferleri ve hâkimiyetlerini remzetmişlerdir.³⁶

Kızılma kahramanlık, sefer, savaş, fetih gibi konular etrafında beyitlerde öne çıksa da tarih içinde belli başlı şehirlerin ismi olarak da zikredilir. Bunlardan birisi Budin Kalesi'nde yer alan Kızılma

³⁶ Şen, a.g.m., s.205.

sarayı ve camiyle ilgilidir. Evliya Çelebi'nin "Budin'in Kızılelma Sarayı diye meşhur olan binanın divanhanesinde, celî hat ile yazılmış olduğunu" söylediği Hayretî'ye ait aşağıdaki dörtlük, yukarıda söz konusu ettiğimiz ayva ile Kızılelma arasındaki ilgiye bir örnek teşkil eder:

*Şâhım, kıral bagrıntîr-i gama deldirdin
Ol kâfir-i bed-hûya kendi özin bildirdin
Çıktı bir sâhib-kemâl didi ana târîh
Şâhım Kızılelma'yı ayvâ ile doldurdun*

Kızılelma ile ilgili beyitlerden anlaşılacağı gibi kâfir, feth, a'dâ, zafer, Frenk, Frengistan gibi kelimeler Kızılelma ile tenasüp oluşturacak şekilde kullanılır.³⁷

Yahya Kemal'in tarihimize yönemiş şiiirlerinden biri de "Gedik Ahmet Paşa'ya Gazel" adını taşır ve bu şiiirde "Kızılelma" motifi şöyle işlenir:

*"Bâd hükmün sürüp enfâs-ı Mesihâ'ya kadar
Bâdbân açtı zafer sahil-i a'dâya kadar
Çıktı Otranto'yapürvelve Ahmet Paşa
Tuğlar varsa gerektir Kızılelmâ'ya kadar
Ra'd-ı tekbîr kopup gitmelidir bank-i ezan
Dâr-ı küffârda meşhur kenîsâya kadar
Gark-ı nur olmalı iman-ı Muhammed'le frenk
Bu sefer Rim-papa'dan Hazret-i İsa'ya kadar
Olsun ilham edenin ruhuna bir tuhfe Kemal
Şehperaçsunbu gazel Cennet-i Âlâya kadar."*

Osmanlı'nın Kızılelmalarından birinin de Roma olduğu düşünülürse şairin bu şiiiri geniş bir tarih bilgisi ve birikiminden istifade ederek yazdığı ve ancak bu ayrıntıları önceden bilen bir okuyucunun anlayabileceği inceliklerle şiiirini bezediği görülmektedir. Gazelin beyitlerini günümüz Türkçesi ile nesirleştirirsek:

"Rüzgar, Mesih'in diriltici nefesinin bulunduğu yerlere kadar ulaştı. Zafer, düşman sahillerine kadar yelken açtı. Ahmet Paşa, Otranto'ya ihtişamlı seslerle çıktı. Tuğlar "Kızılelma"ya kadar ulaştı. Gür tekbir sesleriyle ezan kopup gitmeli, dört bir yana

³⁷ Şen, a.g.m., s.207.

yayılmalıdır. Kâfirler diyarındaki meşhur Saint Pierre Kilisesi'ne kadar uzanmalıdır. Frenk, Hazret-i Muhammed'in imanıyla gark olmalıdır. Roma'daki Papa'dan Hazret-i İsa'ya kadar herkes bu nura dâhil olmalıdır. Ey Kemal, bu gazel bu Şiirin yazılmasına sebep olan Gedik Ahmet Paşa'ya hediye olsun. Cennete kadar kanat açsın.”³⁸

Kızılma Dergisini Çıkaran Atsız'ın şiirinde Kızılma

Cumhuriyet döneminde Türkçülük ve Turancılık düşüncesinin önemli savunucularından biri olan Nihâl Atsız, Kızılma Dergisinin 1. sayısında yapılan bir mülakatta kendisine yöneltilen “Türkçülük telâkkiniz nedir?” sorusuna “*Dünyadaki bütün Türklerin tek bir devlet hâlinde, tek bir bayrak altında her sahada bütün milletlerden ileri ve hepsinden üstün olmaları düşüncesi...*” şeklinde cevap vermiştir. Aynı derginin aynı sayısında Atsız imzalı “Kızılma” başlıklı bir yazıda, Nihâl Atsız, ülkünün bir millet için diriltici işlevinden bahsetmekte, “Kızılma” ülküsünü tehlikeli maceracılık olarak görenleri eleştirmektedir.³⁹ Türklük telakkisini açıklarken söyledikleri, aslında onun “Kızılma” kavramından ne anladığını da göstermektedir.

Atsız'ın tek şiir kitabı “Yolların Sonu”nda, “Adalar Denizinden Altayların Ötesine Kadar Bütün Türk Gençliğine” (1931) ve “Kader” (1952) başlıklı şiirlerinde üç kez “Kızılma” ifadesi geçmektedir. “Türk Gençliğine” şiirinde Türk gençliğine idealleri uğrunda her zorluğa katlanması gerektiğini haykıran şair, muhataplarına, mefkûresinden başka her varlığı unutan bir kahraman olmasını öğütler. Şiirin ikinci bölümünde yer alan aşağıdaki kıtalarda “Kızılma” ifadeleri şu şekilde geçmektedir:

*“Kızıl Elma uğrunda kılıç çekince kından,
Bahtiyarlık denen şey artık geçmez yakından.
Mesut olup gülmeyi sök, çıkar hatırından.
Belki öldükten sonra bir parça güleceksin.
Yüz paralık kurşunla gider hayat dediğin;
Tanrı yolu uzaktır; erken kalk, sıkı giyin.*

³⁸ Harmancı, a.g.m.

³⁹ H. Nihâl Atsız, “Kızılma”, *Kızılma Dergisi*, Sayı 1, 1947, s.3-4.

*Yazık, bütün ömrünce o kadar özlediğin,
Güzel Kızılma'na varmadan öleceksin.”⁴⁰*

Nihâl Atsız'ın Kızılma'sı da, görüldüğü gibi, dünyada sağlanacak olan büyük Türk birliğidir. Ancak Gökalp'te olduğu gibi, muhayyel bir Turan'dan bahsetmek zordur. Atsız'ın Kızılma'sında yer ve yön muhayyel değildir. Şiirde geçen “Doğru sözü Kül Tegin kitabesinde ara...”, “Ruhlarımız buluşur elbet Tanrı Dağında...” gibi ifadeler, Türklerin ilk vatanına işaret etmektedir. Atsız'ın “Kızılma”dan bahsettiği “Kader” adlı diğer şiiri ise şu şekildedir:

*“Sad olmamak olur mu, Kızılma semtine
Bir gün dönerse rayet-i âli-tebârimiz.
Hiçbir emel gönülde karar etmiyor bugün,
Ermektedir şitaya hazin sonbaharımız.
Hakanların dikilmeli Altay'da tuğları,
Varsın cihanda olmayagörsün mezarımız.”*

Kızılma, “hakanların tuğlarının Altay'da dikilmesi ya da soylu Türk ırkının vatanına dönmesi” sembollerinde anlatıldığı gibi, dünyadaki tüm Türklerin büyük bir birlik kurmalarınıdır. Turan idealiyle aynı anlamda kullanılan “Kızılma” kavramı, Atsız'da bir cihet belirtmekte ve somutlaşmaktadır. Gökalp Kızılma'yı, “*Zemini mefkûre, seması hayâl.../ Bir gün gerçek fakat şimdilik masal...*” olan bir muhayyel mekân olarak tanımlamışsa da sonuçta Atsız da Gökalp ile birlikte “Kızılma”nın kazanmış olduğu modern anlamın paralelinde bir “Kızılma” tasavvur etmektedir.⁴¹

Sonuç

Kızılma ülküsü, Türklerin tarih sahnesine çıktığından bu yana var olagelmıştır. Bu ülkü, varılması gereken hedefler, nerede olduğu belli olmayan fethedilmesi gereken memleketler ve dünyadaki Türkleri bir araya toplamaktır.

Ulaşılması gereken yer olarak bilinen Kızılma zaman zaman coğrafi yerlere isim olarak verilmiştir. Makalenin girişinde de

⁴⁰ H. Nihâl Atsız, *Yolların Sonu*, 5. baskı, İrfan Yayınevi, İstanbul, 1997.

⁴¹ H. Nihâl Atsız, “Kızılma”, *Kızılma Dergisi*, Sayı 1, 1947, s.3-4.

belirttiğimiz gibi bu yerler varılması gerekli coğrafyalar (Macaristan, İstanbul, Roma, Viyana) olarak belirtilmiştir. Ancak sadece coğrafi yer ulaşılması fethedilmesi gerekli toprak olmaktan çok Kızılma Türk milletinin ufku olarak zihinlerde yer etmiştir.

Kızılma, Türklerin ulaşmak istediği hedeftir. Ergenekon'daki demir dağların eritilmesiyle başlattıkları bu serüven zamanla kılıktan kılığa girmiş fakat ruhunu hiç kaybetmemiştir. İlk zamanlarda Kızılma ülküsü kavimlerin yurt bulma idealidir. Ahmet Yesevi'den II. Abdülhamid'e, Ah-i Evran'dan Atatürk'e kadar Alparslan'ın fetih düşüncesinden farklı değildir. Madde ve mânâ planında bir ülkü bir fütûhat olarak süregelmiştir. Kızılma'nın ne olduğu ile ilgili tespitleri özetlersek:

- *Mutlak dünya hâkimiyetinin sembolüdür.*
- *Hakkın(Tanrı'nın)Hakan'ı göndereceği yerdir.*
- *Türk'ün gerçekleştirmek istediği ülküsüdür.*
- *İlahî ve sırlı bir bilgidir.*
- *Millî asabiyet, millî ahlâktır.*
- *İstanbul'un sembolüdür.*
- *Türk ordusunun manevî hedefidir.*
- *Türk'ün yüreğindeki coğrafyanın merkezi yerleşim bölgesidir.*

Ezcümle Kızılma bir ülkünün adıdır. Ergenekon'dan çıkıştır, Ordu ve askerler için fethedilecek yerdir, Konstantiniyye'dir, Roma'dır, Beç'tir (Viyana), padişahın atının gittiği yerdir, hükümdarlar için dünyaya adalet ve nizam götürme, i'lâ-yı kelimetullah (Tanrının adını yüceltme) davasıdır. Hülâsa Kızılma, millet ve devlet bekâsı, milletin huzuru ve refahıdır.

Kaynakça

- Atsız, H. N. (1947). Kızılma. *Kızılma Dergisi*, Sayı 1.
- Atsız, H. N. (1997). *Yolların Sonu*. 5. Baskı, İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Beşir, A. (2013). *Tanrı Dağı'ndan Hıra Dağı'na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar*. İstanbul: Kapı Yayınları.

- Demir, N. ve Erdem, M. D. (2013). *Ebu'l-Hayr-ı Rûmî Saltıknâme (Saltık Gazi Destanı)*. İstanbul: TİKA - UKİD Yayınları.
- Gökalp, Z. (1976). *Kızılma*. (haz. H. Tanyu). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (2002). Kızıl Elma. *İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gültepe, N. (2016). Kızılma: Turan Dünyasının Onbin Yıllık Sırrı. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Güner, U. (2013). Türk Kültüründe Sarı, Kırmızı ve Yeşil. *Haber Dokuz*, <http://www.haberdokuz.com/2013/12/04/turk-kulturunde-sari-kirmizi-ve-yesil>
- Güzel, H. C. (2014). Yeni Türkiye: Bir Kızıl Elma Mefkûresi. *Yeni Türkiye*, (56): 66-70.
- Harmancı, A. (2010). Yeni Türk Edebiyatında Kızılma. *Turkish Studies*, 5(3): 1470-1491.
- Kafesoğlu, İ. (2003). Türk Ordusu. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*. Cilt 4. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kırzioğlu, B. Ç. (1997). Kızılma'nın Türklük İçin Anlamı ve Cengiz Aytmatov'un Kızıl Elma Hikâyesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (7): 89-100.
- Kösoğlu, N. (2013). *Türk Milliyetçiliği ve Osmanlı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kösoğlu, N. (2002). Kızılma. *Türkler*. Cilt 2. (ed. H. C. Güzel), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi*. Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özdemir, F. (2008). Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim. *Turkish Studies*, 3(5): 503-515.
- Yeşim, R. Ş. (1971). *Kızılma*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Şen, Y. (2017). Klasik Türk Şiirinde Kızılma. *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, 3(4): 197-218.
- Turan, O. (1978). *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. 2. Baskı. İstanbul: Nakışlar Yayınları.
- Yerasimos, S. (1999). Ağaçtan Elmaya: Apokaliptik Bir Temanın Soyağacı. *Cogito*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

DOKTRİNER TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNDE KIZILELMA KAVRAMI

Dr. Süleyman GÜNGÖR

Araştırmacı-Yazar

drsgungor@gmail.com

Özet

Kızıllema, fethetmek istenen yerin adı olarak bilhassa Osmanlı zamanında yeniçeriler tarafından kullanılan bir sözdür. 20. yüzyılın başından itibaren milliyetçi yazarlar tarafından yeniden kullanıma sokulmuş ve anlamı genişleyerek Türk'ün "millî hedefinin adı" hâline gelmiştir. Türk Milliyetçiliği'nin Alparslan Türkeş tarafından doktriner nitelik kazandırılması ve Dokuz Işık Doktrini adıyla bir siyasî program olarak önerilmesinden sonra da Kızıllema kavramı önemini korumuştur. Bu çalışmada doğrudan farklı tarihlerde basılan Dokuz Işık edisyonları ile bu siyasal harekette yer almış belli başlı ideologlar tarafından bu doktrini anlatmak ve açıklamak üzere yazılmış olan eserler incelenmiş; Kızıllema kavramı ve onun ideoloji içerisindeki konumunun tespitine çalışılmıştır. Alparslan Türkeş tarafından kurulan ve Dokuz Işık Doktrinini parti programına esas olarak alan Milliyetçi Hareket Partisi, bu ideolojinin siyasal temsilcisi ve teşkilâtı olarak faaliyet göstermiştir. Alparslan Türkeş'in vefatından sonra MHP Genel Başkanı olan Devlet Bahçeli'nin konuşma ve eserlerinde de bu tarama sürdürülmüştür. Ana metinler üzerinden yapılan inceleme sonucunda; milliyetçi edebiyatta olduğu kadar siyasal ideolojide de Kızıllema teriminin merkezî bir konumda bulunduğu ve Alparslan Türkeş sonrasında ideolojik devamlılıkla paralel olarak bu konumunu koruduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk Milliyetçiliği, Kızıllema, Alparslan Türkeş, Milliyetçi Hareket Partisi, Devlet Bahçeli

Giriş

Kızıl elma sözünün milliyetçi çevrelerin diline katılmasında en büyük pay, kuşkusuz Ziya Gökalp'in aynı adı taşıyan şiirine aittir. Gökalp'in "Kızıl Elma" şiiri Türk Yurdu Dergisinin 10 kanunısani 1328 (23 Ocak 1913) tarihli 31. sayısında yayımlanmıştır. Daha sonra ayrıca kitap olarak da basılmıştır. Bu şiirinde Gökalp, bir aşk hikâyesi içerisinde Kızıl elma kavramını tarif etmektedir (Gökalp, 1328 -1913: 116):

*"Molla dedi; "Oğlum, Türk fatihleri
İsterdi istilâ etmek her yeri;
Fethe lâkin bir tek hedef tanırdı,
Orayı kendine İrem sanırdı,
Bu mev'ûd ülkeye, bu tatlı yurda
Vâsıl olmak için hep bu uğurda
Yüzlerce defalar Türklük kaynadı;
Hind'i, Çin'i, Mısır'ı, Rum'u kapladı.
Bütün paytahtlara, en son çitlere
Gitti; fakat asla bu meçhul yere
Yaklaşmadı; çünkü o mev'ûd ülke
Değildi hariçte bir mevcut ülke.
Kızıl elma yok mu? Şüphesiz vardır;
Fakat onun semti başka diyardır...".*

Kızıl elma hedeflenen ülke ve genellikle o ülkenin başkenti olarak gösterilmektedir. Yine de belirsiz, meçhul bir yerdir. Her ulaşılan noktadan sonra, başka bir diyar, kızıl elma hâline gelmektedir. Türklerin fetih ruhunun simgesi olarak kızıl elma hep uzakta bir yerdedir. Gökyay da İslâm Ansiklopedisi'nde yer alan Kızıl elma makalesinde bu sözü "Eski çağlardan beri Türk cihan hâkimiyeti idealini sembolik olarak ifade eden bir kavram" (Gökyay, 2002: 559) şeklinde tanımlamaktadır.

Kızıl elma kavramının genel olarak halk dilinde yer tutmuş olması dışında kaynağı belirsiz olarak gösterilmektedir. Pakalın; Peçevi'den "Ehl-i İslâm Kızıl Elma'ya değin fethetseler gerektir deyu lisan-ı halkta şayi'dir. Lakin bu kelamın me'hazi ve sebebi malum

değildi.” ifadesini aktardıktan sonra, Peçevi'nin değerlendirmesine istinaden Kızılma'nın hayâlî bir şey olmayıp “sınır taşı gibi bir alâmet” olduğunu ifade etmektedir (Pakalın, 1983: 278 - 279).

Türk milletinin her dönemde yayılcı askeri ve siyasî stratejisi bilinmekle birlikte, bu stratejiye Kızılma adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Bilinen ilk örnek olarak Oğuzların batıya doğru hareketi sırasında Hazar Kağanı'nın hâkimiyet ifadesi olarak çadırının üzerinde altın bir top durduğu ve bu topa atfen Kızılma denilmesidir (Özdemir, 2008: 504). Adı bilinen Kızılmalar olarak İstanbul, fetihten sonra Roma'daki St. Pierre Kilisesi ve Viyana şeklinde sıklıkla anılmaktadır. Osman Turan, Türklerde destanlardan kaynağını bulan cihan hâkimiyeti ülküsünün özellikle Osmanlı Devleti döneminde İslâm anlayışıyla desteklenerek Kızılma kavramıyla özdeşleşmesini ayrıntılı biçimde açıklamıştır (Turan, 2014: 264-274).

Edebiyatta devlet yöneticilerine değil orduya ve halka mal edilen bir idealin ve sultanın göstereceği hedefe varmak üzere devlete bağlılığın sembolü (Özdemir, 2008: 509) olarak gösterilen Kızılma kavramı Türk milliyetçiliğinin bir siyasal doktrinin temeli hâline gelmesi aşamasında da kullanılmıştır.

Türk milliyetçiliği, bir düşünme biçimi olarak Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde ittihad-ı anasır anlayışıyla ortaya çıkan Osmanlılık düşüncesinin başarısızlığının ardından ittihad-ı İslâm anlayışıyla ortaya çıkan İslâmcılık siyaseti de dağılmanın önüne geçemeyince; kurucu ve hâkim unsur olarak Türk milletinin ve vatanının bütünlüğünü korumaya yönelik Türkçülük düşüncesiyle kendisini göstermiştir. Ancak bu devrede daha çok batılı Türkoloji çalışmalarına dayanan bilimsel ve kültürel bir Türkçülük söz konusudur. Yaşanan gelişmelerin yanı sıra Kırım ve Kazan başta olmak üzere Osmanlı toprakları dışından gelen Türkçü aydınların katkısıyla Türkçülüğün siyasî niteliği belirginleşti. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde de kendisini ifade imkânı buldu.

Dokuz Işık Doktrinde Kızılama

Cumhuriyetin kuruluşunda düşünce ve kadrolarıyla etkili olan Türkçülüğün bu döneminde bir dönüşüm gözlenmektedir. Genel olarak “Anadoluculuk” şeklinde adlandırılan ülke esaslı bir milliyetçilik ön plana çıkmıştır. Ancak Turancı çizgiden ayrılmayan bir Türkçü akım da varlığını sürdürmüş ve 3 Mayıs 1944 olaylarında zirveye çıkan şekliyle resmî takibat ve işkenceye maruz kalacak kadar dışlanmıştı.

Demokrat Parti döneminde de, Milliyetçiler Derneği gibi kuruluşlar iktidar partisinin milletvekili tarafından yönetilmesine karşın sık sık kapatılmış veya faaliyetleri engellenmiştir. Nihayet Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının 1965’te CKMP’nin yönetimine gelmeleri sonucunda Türk Milliyetçiliği’nin teşkilât ve ideolojisinde son dönemeç alınmıştır. “Dokuz Işık tezi ilk olarak Türkeş’in 1967’deki CKMP kongresinde yaptığı konuşmayla ortaya çıkmış; daha sonraki süreçte detaylandırılarak kitaplaştırılmıştır (Beriş, 2014: 12).” CKMP’nin adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirip ülkücü hareket özel adıyla milliyetçileri yeniden teşkilâtlandırmaları ve Alparslan Türkeş’in “Milli Doktrin Dokuz Işık” anlayışını esas alarak Türk milliyetçiliğini siyasî programın merkezine yerleştirmeleri ile doktriner bir varlık kazanmıştır. Bu değerlendirmeyi yaptıktan sonra, Arvasi’nin şu cümleleri ile ülkücü düşünce öncülerinin de doktrin kurgusunu önemsediklerini söyleyebiliriz:

“Şahıs ve zümre milliyetçiliği olmaz. Milliyetçilik, millete izafe eldir. Milliyetçiliğimizin bir tek adı vardır: “Türk Milliyetçiliği”. Bunun yerine, başka terim ve ifadeler koyanlar veya koymak isteyenler, bizi yanıltmak isteyen ard niyetli kişi ve zümrelerdir. Çağdaş Türk-İslâm Ülküsü kavramı, Türk milliyetçiliğinin programını özetleyen “doktriner” bir ifadedir” (Arvasi, 1992: 250).

Milliyetçi düşüncenin burada özetlenen dönüşümü, genel olarak önceki aşamaların inkârı şeklinde olmamıştır. Yaşanan tartışmalara rağmen, siyasal parti oluşumundan önceki ve hatta karşı çıkan

Türkçü düşünürlerin eserleri de Ülkücü Hareket için vazgeçilmez bir külliyet değerini korumuştur. Bu devamlılık düşüncesini Türkeş şöyle ifade etmiştir:

“Türk milliyetçiliğinin yolu Ziya Gökalp Bey’den kuvvetini alan bir yoldur. Elbet yaşadığımız günler yeni şartlar getirmiştir. Bu yeni şartlara göre prensiplerde bir takım tadiller yapılacaktır. Ama ana temel değişmemiştir. Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak bugün de değerini muhafaza eden temellerdir” (Nihat & Cemiloğlu, 1995: 98).

Alparslan Türkeş tarafından kaleme alınan Dokuz Işık (Türkeş, Dokuz Işık, 1967); (Türkeş, 1975) kitaplarının ilk basıldığı yıllarda Kızılma tabirinin geçmediği görülmektedir. Fikret Eren tarafından Dokuz Işık Doktrinini anlatmak üzere hazırlanmış olan ve Kurt Karaca takma adıyla yayınlanan “Milliyetçi Türkiye: Milliyetçi Toplumcu Düzen” adlı kitapta da Kızılma’dan söz edilmemiştir (Karaca, 1971). İskender Öksüz’ün Ayhan Tuğcugil müstearıyla çıkan “Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi-Teori” (Tuğcugil, 1980) kitabında da Kızılma kavramı geçmemektedir. Keza Türkeş’in çeşitli yazı ve konuşmalarını içeren “Temel Görüşler” kitabında yine Kızılma’dan söz edilmemektedir (Türkeş, 1975b). Ancak Alparslan Türkeş’in sonraki konferans ve konuşmalarında Kızılma kavramına Dokuz Işık Doktrininin “ülkücülük” maddesinin açıklamasında yer verilmiştir. Bunlardan bir örneği, konuşma metinlerinin derlenmesi ile oluşturulmuş ve önsözü Türkeş’in en yakın arkadaşlarından Dündar Taşer tarafından yazılmış olan “Yeni Ufuklara Doğru” kitabında görülmektedir.

“Millî Doktrin: Dokuz Işık” başlıklı seminerinde Alparslan Türkeş, Ülkücülük ilkesini anlatırken bu sefer Kızılma kavramına başvurmakta ve şöyle sunmaktadır:

“Ülkücülük “idealizm” demektir. Bizim ülkemizin hedefi Türk Milletini en kısa yoldan, en kısa zamanda, başkalarına avuç açmadan çağlar üzerinden sıçrayarak çağdaş medeniyetin en ön safına geçirmek; ilimde teknikte, medeniyette yeryüzünün en kuvvetli varlığı hâline getirmek ve Türklüğü yüceltmektir. Bütün Türklerin tutsaklıktan kurtulup hür ve bağımsız olması

ülkümüzdür ülküler adım adım gerçekleşir. Ülkülerin gerçekleşmesi yolunda bir takım hedefler vardır. Türk Tarihinde bu hedefler her zaman olmuştur ve “Kızıl Elma” sözüyle ifade edilmiştir. “Kızıl Elma” ülkü yolunda kat edilmesi gereken mesafeyi, alınması gereken hedefi gösterir. Ülküler bir insanın ömrü içinde bu hedeflere varılabilir. Şunu hatırdan çıkarmayınız ki ülküsüz insan çamurdan farkı olmayan bir varlıktır.” (Türkeş, 1977: 19-20)

Aynı pasaj, daha geç dönemde yayınlanmış olan Dokuz Işık baskılarında “Ülkücü Hedef” başlığı altında yer almıştır (Türkeş, 9 Işık, 1994: 134). Buradaki ifadede belirtildiği gibi, ülkü sahibi olmak çamurdan insanlığa yükselmenin ölçüsüdür. Kızıl Elma Türk tarihi boyunca hep var olmuş millî hedeflerin adıdır. Türkeş’in bu tanımı ile Kızıl Elma kavramının gösterdiği hedef, fethedilmek üzere sefere çıkılan herhangi bir coğrafi yer olmaktan çıkmış ve “Türklüğü yüceltmek” şeklinde soyutlaşmıştır.

Dokuz Işık Doktrinini açıklamaya yönelik eserlerden birisi de İbrahim Kafesoğlu tarafından yazılmıştır: Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri. Burada Kafesoğlu’nun tanımına bakılırsa, Kızıl Elma bir istila gayretkeşliği olmayıp Allah tarafından Türklere verilen bir görevin adıdır. Kafesoğlu’nun ifadesiyle “Kızıl Elma, cihanın her köşesine adalet götürmek ve milletleri belli bir medeniyet seviyesinde tam eşitliğe dayanan bir hukuk sistemine bağlayarak saadete eriştirmek mefkûresi” idi. Kafesoğlu, tarih boyunca kıtaları aşan fetihleri, “bu ülkünün uygulaması” olarak görmektedir (Kafesoğlu, 1999: 228).

Kızıl Elma kavramı, destandaki Türk atası olan Oğuz Kağan’ın “güneş bayrağımız, gökyüzü çadırımız olsun” sözü ve Kaşgarlı Mahmut’un “Tanrı’nın devlet güneşini Türk burçlarında doğdurmuş olduğunu ve onların ülkeleri üzerinde göklerin bütün tabakalarını döndürmüş bulunduğunu gördüm. Tanrı onlara Türk adını verdi ve onları yeryüzüne hâkim kıldı. Zamanımızın hakanlarını onlardan çıkardı. Dünya milletlerinin idare dizginini onların ellerine verdi.” iddiası İslâm sonrasında cihat anlayışı ile birleşince i’lâ-yı kelimetullah (Allah sözünün yüceltilmesi) göreviyle özdeşleşmiştir.

Bu bağlantı, Necmettin Hacıeminoğlu gibi birçok milliyetçi fikir adamları tarafından vurgulanmıştır. (Hacıeminoğlu, 1993: 25-34) Arvasi de Türk'ün ordu-millet olmasına vurgu yaparak cihad ve gaza ruhunu ülkücülüğün alâmeti olarak sunmaktadır (Arvasi, 1992: 251-252).

Alparslan Türkeş Sonrasında İdeolojik Devamlılık

Dokuz Işık Doktrininin yazarı, Milliyetçi Hareket Partisi'nin Lideri ve sevmeyenlerin bile Başbuğ olarak tarif ettiği Alparslan Türkeş'in vefatından sonra, siyasal partinin genel başkanlığına seçilerek milliyetçi camianın ve bu çevredeki teşkilâtların da lideri durumuna gelen kişi Devlet Bahçeli olmuştur. Devlet Bahçeli'nin kavram dünyasında da Kızılma'nın oldukça belirgin olarak ifade bulunduğu görülmektedir.

Devlet Bahçeli, 29 Ağustos 2009 tarihinde Ankara'daki bir konferansta; *"Türk milliyetçilerinin vazgeçemeyeceği sevdası ve Türk milliyetçiliği pratiğinin önceliği Türkiye'dir. O halde milliyetçiliğin siyasal iktidar olmasını hedefler hiyerarşisinde en öne çıkarmak gerekmektedir."* (Bahçeli, 2009: 49) diyerek her bir hedefin elde edilince ardında daha büyük yeni hedefler olduğunu ifade etmektedir. Bahçeli, lideri olduğu Milliyetçi Hareket Partisi adına ülküyü de aynı konuşmasında şöyle tanımlamaktadır:

"Ülkümüz, Büyük Türk milletini, ona farklılık, anlam ve değer kazandıran; tarihin derinliklerinden terkip yaparak getirdiği, dil, gönül, ahlak, inanç, akıl ve vicdanda taşınan muhteşem değerler manzumesini, bir kutlu emanet olarak köklerinden kopartmadan, anlayıp, kavrayıp koruyup, geliştirerek, insanlık var oldukça sonsuza kadar yaşatmak; bu yüksek değerleri temsil etmesini hedeflediğimiz millî devletimizin, Türklük, İslâmlık ve insanlığın barış, huzur, adalet ve esenliği için, yeryüzünün en güçlü devleti olmasına çalışmaktır." (Bahçeli, 2009: 26)

Bahçeli, 6 Şubat 2018 günü partisinin TBMM Grup Toplantısında yaptığı konuşmada; güncel olaylarla da bağlantılı olarak Kızılma kavramına geniş yer vermiştir.

“Bugün Türkiye, kendi sorunlarını ihmal etmeden, uluslararası alanda söz sahibi olmak, sözü dinlenen bir konuma gelmek için kalıplarını zorlamakta, prangalarından kurtulma mücadelesi vermektedir.

Bunu yaparken şanlı ve şerefli geçmişimiz elbette rehberdir.

Kesintisiz tarih telakkisine sahip Türk milliyetçileri için hedef Kızılma ülküsüdür, hedef Türkiye'nin muasır medeniyetler seviyesine öz değerleriyle ulaşmasıdır.

Zeytin Dalı Harekâtı başlar başlamaz, kabaran millî heyecan ve coşkudan ödü patlayanları gördükçe, bunların köksüz telkin ve ezberlerini duydukça hayrete kapılmamak elde değildir.

Bir gazeteci tankın üstündeki kahraman bir askerimize istikamet neresi diye sorduğunda, Kızılma cevabını alıyorsa, hamd olsun tarihi ülküler vicdanlarda kor gibi yanyanıyor demektir.

Kızılma'yı duyunca yüzü asılanlar, korkuya kapılanlar, eli ayağına dolaşanlar, fren tutmayıp şirk diye yaftalayanlar ne bu vatana, ne de bu millete en ufak hayrı dokunmayan, bilakis ve bilahare kast etmek için pusuya yatmış olan omurgasızlardır.

Kızılma ülküdür, ülküsü ve ülkesi olmayanların anlaması imkânsızdır. Kızılma ülküdür, ilkesi ve inancı çürük olanların kavraması ihtimal dışıdır.

Zeytin Dalı Harekâtı boyunca, kahraman askerlerimizin askeri sevkiyat esnasında doğal bir iradeyle yaptıkları Bozkurt işareti yazılı ve görsel medyaya yansımış ve birilerinin de uykularını kaçırmıştır. Bazı askerî ve siyasî kesimlerin Bozkurt işaretinden rahatsızlıkları kronik hastalık noktasına kadar çıkmıştır.

Bozkurt işareti yapan yiğitleri gazetede okuyup televizyonda görünce felç geçiren, adeta komaya giren askeri veya siyasî malum çevreler neden korkmuşlardır? Niye bu kadar ürkmüşlerdir?

Şayet vatan ve millet müdafaasına Bozkurt işareti yapan kahramanlardan başka gidecek varsa buyursun gitsin, ellerini tutan yok, önlerine geçen yok. Şehadete gönüllü olarak kucak açan var idiyse, beklemesin, durmasın, sınır ötesine koşsun.

Bozkurt işaretini görür görmez sırtı kedi gibi kabaranlar, kırmızı görmüş boğa gibi köpürenler sözüm sizedir; hadi teröristlerin üzerine korkusuzca gidin de görelim, size bile alkış tutalım.

Kızılma'yı şirk gören kripto münkirin karalaması çok yeniyen, bir başka densiz ve bereketsiz eski milletvekili Bozkurt işaretinin İslâm'ın ruhuna aykırı olduğunu şursuzca dile getirmiştir. Türk milleti ne çekmişse, işte bu kimliksiz, kişiliksiz, köşesiz Türk hasmı zihniyetlerden çekmiştir.

Bozkurt işaretinin İslâm'ın ruhuna aykırı olduğunu söylemek için Haçlı beşiğinde sallanmak, küfrün eteğinden tutmak, Türk düşmanlarından ilik ve irade nakli yapmak yeterli olacaktır. (Bahçeli, 2018a)"

Bahçeli bu konuşmasında, özellikle Kızılma ülküsünün toplumsal temsilinin genişlemesi karşısında rahatsızlık beyan eden kişilere cevap verirken, Türk millî ruhunun ülkücülerde tezahür ettiğinin altını çizmiştir.

Bahçeli, 10 Nisan 2018 tarihindeki TBMM Grup konuşmasında da Kızılma kavramına değinmiştir. Burada dış dünyayı da uyaran bir vurgu yaparak Türkiye'nin dünya siyasal dengesindeki önemine işaret etmektedir. Devlet Bahçeli, "*Devir artık başkalarının ne düşündüğünün dikkate alındığı devir değildir. Artık bu çağda herkes pozisyonunu Türkiye'ye göre belirlemek mecburiyetindedir. Asır Türk asırdır. Hedef Kızılma, hedef Turan ülküsüdür.* (Bahçeli, 2018b)" derken ek bir açıklamaya gerek bırakmayacak kadar belirgin bir Kızılma anlayışını ifade etmiştir.

Ülkücü Edebiyatta Kızılma

Ülkücülük olarak adlandırılan doktriner Türk Milliyetçiliği'nde ideolojinin açıklanmasına ve farklı anlatımlarla okuyucuya aktarılmasına yönelik metinlerde, Kızılma kendisinden söz edilmeden geçilemeyen temel bir kavram durumundadır. Ancak bu kavram, Dokuz Işık Doktrininin ilkelerini ve ülkücülük tanımlamasını gölgelemeyecek düzeyde kullanılırken, milliyetçi düşünce geçmişinin de Dokuz Işık Doktrini içerisinde yerinin korunduğu imâsını da taşımaktadır.

Teori ve düşünce eserlerinden ayrıca milliyetçi teşkilâtların faaliyetlerinde ve ülkücülerin yaygın olarak okuduğu şiirler ve marşlarda da Kızılma kavramı sıklıkla görülmektedir. Bunların en

meşhuru, “Malazgirt Marşı”nda yer alan Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu’nun mısralarında sergilenmektedir:

*“Yiğitler kan döker, bayrak solmaya,
Anadolu başlar, vatan olmaya..
Kızılma’ya hey... Kızılma’ya!!!
En güzel marşını vurmada mehter
Ya Allah... Bismillâh... Allahuekber!”.*

Abdürrahim Karakoç’un “Gençliğe Mesaj” şiirindeki Kızılma kavramı, şairin seslendiği gençlere aranıp bulunması gereken bir hedef yani bir ülkü olarak kullanılmaktadır:

*“Nizam-ı Âlem’e içten talip ol
Kızılma neredeyse ara bul
Bağlamasın seni şöhret, para, pul
Hesaplar var, sorulmayı bekliyor
Ölü dünya dirilmeyi bekliyor.”*

Dilaver Cebeci’nin “Güven” şiirinde yer alan

*“Yola çıktık Tanrı kurtlar yolundan,
Yandık piştik ‘Kızıl Elma’ derdinden.
Günde bin kez Gükbörünün ardından
Beş yüz köpek ürüyecek Bozkurtum!
Tanrı Türk’ü koruyacak Bozkurtum!”*

kıtasında Kızılma kavramına destansı bir bağlantı kazandırarak Osman Turan’ın bilimsel açıklamalarına sanat alanından bir örnek sunmaktadır. Cebeci, “Kızılma” ifadesini “Bozkurt öncülüğünde gidilecek hedefin adı” olarak kullanmaktadır.

Sonuç

Türk millî varlığına ilişkin bir şuur ve devamlılığına dair isteklilik anlamında bir milliyetçiliğin, eski dönemlere ve yazıtlara kadar izleri sürülebilmektedir. Modern anlamıyla Türk milliyetçiliği, Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde, Türk aydınlarının “Üç Tarz-ı Siyaset” içerisinde son çare olarak sığındıkları bir anlayış olarak ortaya çıkmıştır. İstiklâl mücadelesinin ruh iklimindeki belirleyici ve temel itici güç olarak milliyetçi aydınlar, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna da mühür vurmuştur.

1960'lı yılların ortasında, CKMP'nin Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının elinde tümüyle yeniden yapılandırılması sonucunda, milliyetçilik bir siyasal programın temel kavramı hâline gelmiştir. Üstelik bu akım, milliyetçi düşünce tarihini ve burada yer tutan farklı yaklaşımları da bünyesinde barındırarak özgün bir doktrin ile kendisini açıklamayı başarmıştır. Kurucu önderin vefatından sonra da teşkilâtli ve kurumsal varlığını sürebilmesi, ülkücülük adıyla tanımlanan doktriner Türk milliyetçiliğinin, salt "Türkeşçilik" olmadığını da göstermiştir.

Dokuz Işık doktrinini tanımlamak ve geliştirmek amacıyla kaleme alınan eserlerde Kızılma kavramının ihmal edilemeden yer bulabilmesi, ülkücü ideolojinin milliyetçi düşünce geçmişi ile bağlantısını vurgulayan bir anahtar rolü de oynamıştır. Kızılma kavramının fikrî çalışmaların yanı sıra duyguları coşturan şiir ve marşlarda da sık sık işlenmiş olması, tarihi fütihat anlayışının, cihan hâkimiyeti iddiasının ve i'lâ-yı kelimetullah idealinin tazelenmesine ve ülkücülüğün Türkiye sınırlarını aşan milliyetçilik ve turan düşüncesiyle güçlü bağlarını da ortaya koymaktadır.

Zeytin Dalı Harekâtı sırasında bir tankın üzerinden seslenen asker, "nereye?" sorusuna "Kızılma'ya!" diye cevap vermesi de, bu idealin millî hafızada canlılığını göstermesi bakımından önemli olduğu kadar, ülkücülüğün millî tabanda yankı bulduğunu açığa vurması dolayısıyla kayda değerdir.

Kaynakça

- Arvasi, S. A. (1992). *Türk - İslâm Ülküsü*. Cilt 2. 2. Baskı. İstanbul: Burak Yayınevi.
- Bahçeli, D. (2009). *Çözülen Ülke Türkiye ve Ülkümüz*. Ankara: Milliyetçi Hareket Partisi.
- Bahçeli, D. (2018a). *Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAHÇELİ'nin, TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma. 6 Şubat 2018*. 19.05.2018 tarihinde http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4373/index.html adresinden alındı

- Bahçeli, D. (2018b, 04 10). *Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAHÇELİ'nin, TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma. 10 Nisan 2018*. 19.05.2018 tarihinde mhp.org.tr: http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4403/index.html adresinden alındı
- Beriş, H. E. (2014, Şubat). *30 Mart'a Doğru Milliyetçi Hareket Partisi*. 14.05.2018 tarihinde http://file.setav.org/Files/Pdf/20140305103301_30-mart'a-dogru-milliyetci-hareket-partisi-pdf.pdf adresinden alındı
- Gökalp, Z. (1328 -1913, 10 Kanunisani - 23 Ocak). Kızıl Elma. *Türk Yurdu*, 3(31): 115-120.
- Gökyay, O. Ş. (2002). Kızıl Elma. *İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hacieminoğlu, N. (1993). *Milliyetçilik Ülkücülük Aydınlar*. İstanbul: Kamer Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1999). *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri*. 4. Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Karaca, K. (1971). *Milliyetçi Türkiye: Milliyetçi Toplumcu Düzen*. 11 Baskı. İstanbul: Çınar Yayınevi.
- Nihat, M., & Cemiloğlu, E. (1995). *Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Hareket - Tarihi Gelişim, Partileşme ve İdeoloji-*. Ankara: Turkuaz Ajans 2001 Yayınları.
- Özdemir, F. (2008). Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim. *Turkish Studies*, 3(5): 503-515.
- Pakalın, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. Cilt 2. İstanbul: MEB Devlet Kitapları.
- Tuğcugil, A. (1980). *Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi- Teori*. 8. Baskı. Ankara: Töre-Devlet Yayınevi.
- Turan, O. (2014). *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi*. 23. Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Türkeş, A. (1967). *Dokuz Işık*. 4. Baskı. İstanbul: CKMP Eminönü İlçesi.
- Türkeş, A. (1975). *Milli Doktrin Dokuz Işık*. 12. Baskı. İstanbul: Kutluğ Yayınları.
- Türkeş, A. (1975b). *Temel Görüşler*. 2. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Türkeş, A. (1977). *Yeni Ufuklara Doğru*. 8. Baskı. İstanbul: Kutluğ Yayınları.
Türkeş, A. (1994). *9 Işık*. 2. Baskı. İstanbul: Burçak Ltd. Şti.

DEVLET, FETİH VE HÂKİMİYET EKSENİNDE KIZILELMA: TÜRK'ÜN MANEVÎ KIYAMI

Fatih BABAÖĞLU

Araştırmacı-Yazar
okmbeysehir@hotmail.com

Özet

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 20 Ocak 2018'de başlattığı Zeytin Dalı Harekâtı Türk halkına unutmış olduğu pek çok değerleri hatırlatmıştır. Bu değerlerden biri Türk tarihinde önemi oldukça büyük olan "Kızılma" ülküsüdür. Bu ülkü erişilmesi gereken bir yeri, fethedilmesi gereken bir coğrafyayı ifade ettiği gibi genel olarak cihan hâkimiyeti idealini ve Türk birliği idealini de anlatmıştır. Kızılma sembolünün net bir şekilde ne zaman, nerede ve nasıl ortaya çıktığı bilinmemekle beraber genel kabul gören anlayış, Osmanlı ile beraber tarih ve edebiyata mâl olduğudur. Başını Ziya Gökalp'in çektiği aydınlar, Kızılma ülküsünü Turan Ülküsü ile de birleştirerek ona yeni bir mânâ kazandırmıştır. Bu çalışmada, Türklerin yüreğindeki tahtına yeniden kurulan Kızılma ülküsü, devlet, fetih, hâkimiyet ekseninde incelenmiş ve manevî bağlamda irdelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kızılma, Cihan Hâkimiyeti, Fetih, Devlet, Türk Birliği

Giriş

Zeytin Dalı, yani herkesin bildiği isimle Afrin Operasyonu... Her şey, bir gazetecinin bu operasyona giden Mehmetçiğimize “İstikâmet neresi?” diye sormasıyla başladı. Yüreği en az vatan kadar büyük Mehmetçiğin verdiği cevap, dünyaya adâlet ve nizam sunmuş ama maalesef son zamanlarda yürekleri pas tutan kavmi necip milletimizi titretmeye yetmişti. Öteden beri dilimizin diyemediği, pas tutmuş yüreklerin neredeyse unuttuğu bir cevaptı Mehmetçiğin verdiği cevap: “Kızılma”.

Bunun üzerine çocuk, genç, ihtiyar demeden herkes araştırmaya başladı: “Kızılma nedir?” Tarihte adını altın harflerle yazmış bir ırkın ahfadı olan, âleme nizamı yeniden getirecek olan bizler “Kızılma” konusunu böylesine yoğun araştırırken; kimileri de boş durmayıp Kızılma’yı “şirke” eşdeğer gördüler. Bu makale, Kızılma’yı farklı bir nazardan anlatmaya çalışmaktadır.

Öncelikle, Kızılma hakkında genel bir tanımlamayla başlamak yerinde olacaktır. Kızılma, Türklerin fetih ve hâkimiyet anlayışını temsil eden en eski kavramlardan bir tanesidir (Şen, 2017:197). Buradaki tanımlamaya biraz daha dikkatli baktığımızda iki kavramın ön plana çıktığını görürüz. Bunlardan biri, *fetih* bir diğeri ise *hâkimiyet* kavramıdır. Lakin bu iki önemli kavrama geçmeden evvel, devlet olgusuna ve defalarca devlet kurmuş, dünya tarihine yön vermiş Türklerin devlet algısına bakmakta yarar vardır.

Köken itibarıyla “devlet” Arap dilinden geçmiş bir kelime olup “dvl” kökünden türemiştir. Bu kökenin mânâsına bakılacak olursak, devlet kelimesinin “elden ele devrolunan varlık, talih, kudret, zenginlik, baht, nüfus, nüfuz ve idare kuvveti” anlamlarına geldiği görülür (Sarı, 1980).

Devlet olgusu, tarihî açıdan çok eskilere dayanmaktadır. Zira âdemoğlu, yaratılışından itibaren korunma, yardımlaşma, sosyalleşme ve bunlara benzeyen bir takım ihtiyaçlarından dolayı, toplu bir şekilde yaşama ihtiyacı hissetmiştir. Yine tarihin sayfasına

dönüp baktığımızda karşımıza çıkan aile, boy, klan ve kabile kavramları da bunun bir göstergesidir (Erendil, 1990: 1).

Eski Türklere baktığımız zaman “devlet” olgusunun “il” kelimesiyle karşılandığı görülmektedir (Kaşgarlı, 1992: 48). Sözlük mânâsı itibarıyla ele aldığımızda ise devlet; toprak bütünlüğüne bağlı bir şekilde, siyasî açıdan teşkilatlanmış millet ya da milletler topluluğunun meydana getirmiş olduğu tüzel bir varlık; devletin yönetim katı, hükûmet; mutluluk, talih anlamlar taşımaktadır (Erkoç, 2008: 4).

İlkçağ tarihinin meşhur simalarından olan filozof Eflatun devleti “insanoğlunun yalnız başına kendine yetmemesi nedeniyle ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturduğu topluluk” şeklinde tanımlayıp değerlendirilmiştir (Platon, 2018). Yine ilkçağ tarihinin başka bir meşhur siması Aristo ise devleti tanımlamak için “kendi kendine yetme iddiasında bulunan ve hayat sürebilmek için gereksinimi olan her şeyi genel olarak kendisi sağlayabilen bir insanlar (vatandaş) topluluğu” ifadesini kullanmıştır (Altunöz, 2005: 21).

Hürriyet aşığı vatan şairimiz Namık Kemal’e baktığımızda, onun “devlet” ve “millet” kavramlarını, “halk” ve “hükûmet” kavramları üzerinden düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu kapsamda Namık Kemal, “Hükûmet ile halkı, kasap ile koyun gibi ayırmak tamamen yanlıştır. Toplumda adaleti sadece çoğunluğun kuvveti korur, ancak her çoğunluğun dediği hak değildir. Hükûmet veya devlet, halkın kuvvetine vekil olma tarzına denir” şeklinde bir yorumda bulunmuştur (Ülken, 2001: 103).

Peki, Eski Türklere devlet anlayışı nasıldı? Bilinmelidir ki eski Türklere topraksız bir devlet düşünülemezdi. Halk toprağı ve toprak da halkı tamamlayarak, bir devlet meydana getirirlerdi (Ögel, 1971: 48). Yine, tarihî süreçte devletin teşekkül algısına baktığımızda Gök Tanrı'nın etkisi altında olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda Gök Tanrı tarafından var olan devleti örgütleme yetkisinin hükümdar olan kişiye ve onun ailesine

verildiği düşünülürdü. Göktürk yazıtlarına baktığımız zaman şu ifadeler konuyu izaha kavuşturmaktadır:

“Yukarıda Türk Tanrısı, mukaddes yeri, suyu öyle tanzim etmiştir. Türk milleti yok olmasın diye, babam İltirış Kağanı, annem İlbilge Hatunu göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmıştır... Tanrı buyurduğu için, kendim devletli olduğum için kağan oturdum.” (Ergin, 2014).

Konu hakkında alan yazını tarandığı zaman görülecektir ki eski Türklerde devlet ve yönetim anlayışı, görev paylaşımına dayanan, işbirliği ve sorumluluğa dayalı kolektif bir yapı arz eder. Devletin başında oturan Kağanın herhangi bir icraatta bulunmadan evvel, hükûmetten ayrı bir biçimde siyasî, askerî, iktisadî ve kültürel bağlamdaki bütün vakaların görüşülüp karara bağlandığı “toy” adı verilen meclise ve hükûmet üyeleriyle istişare etmeleri, devletin demokratik bir karar alma ve uygulama sürecine sahip olduğunu sergilemektedir. Böylesine katılımcı bir devlet yapılanması meydana getirilmesi de alınacak olan idarî kararların meşruiyetini de arttırmaktadır. Devletin başı olan Kağan, yapmış olduğu faaliyetten ötürü ilk olarak Tanrı’nın huzurunda, sonra da tebaası olan halkına karşı yükümlüdür ve görevlerini yerine getirebildiği zaman zarfınca iktidarda durabilmektedir (Demirel, 2017).

Devlet anlayışında meşruiyeti sağlayan ilkeye baktığımız zaman, adâlet ve töreye sadıkane bir bağlılığın olduğu da görülmektedir. Devleti meydana getirmiş olan teşkilât, milletin bütün ihtiyaçları doğrultusunda ve zamanın şartları değerlendirilerek kurulmuş ve tüm bunların yanı sıra bağımsızlık, bu kurulu devletin temeli olarak özümsemiştir. Devletin temeli olan bağımsızlığın sürdürülmesinde de devleti meydana getiren faktörlerden biri olan milletin, her an savaşa hazır bir ordu biçiminde teşekkülüne gönüllü katkıda bulunması gerçeği oldukça mühimdir.

Başta bulunan Türk Kağanı, Tanrı tarafından bazı kuvvet ve yetkilerle donatılsa dahi başka medeniyetlerde görüldüğü gibi hiçbir zaman kendisini Tanrı/Kral olarak görmemiş ve göstermemiştir. Devlet teşekkülü ise yöneticilerle sıkı sıkıya bir

dayanışmada bulunan milletin çaba ve gayretleriyle meydana getirilmiştir. Bu bağlamda devleti kurup, devlet başındaki kağanın başarılı olmasını sağlayan tek unsur, millettir. Hülâsa Eski Türkler, devletin millî varlığı koruyup yaşatan ve geliştiren vazgeçilmez bir kurum olduğunun daima bilincinde olmuşlardır (Demirel, 2018).

Fetih

Yaradılış itibarıyla fatihî bir ruha sahip olan Türklerin fetih algısına geçmeden evvel, fetih olgusunu ve dindeki yerini incelemek yerinde olacaktır. Fetih kavramının ne mânâya geldiğini kavrayabilmek için ise “savaş” olgusuna bakmakta yarar var.

Âdemoğlunun dünyadaki varlığı kadar tarihî bir geçmişe dayanmakta olan “savaş”, dünya tarihinde dönem dönem değişik amaç ve araçlarla insanların yaşamını etkileyen bir olgudur ve önemini hâlâ korumaktadır. Tarihî süreçte baktığımızda insanlar, hem savaşın kötülüğünden şikâyet etmişler hem de ihtiyaç hissettiklerinde çekinmeden savaşa başvurmaktan da geri durmamışlardır. Osmanlı Türkçesinde “*harp*”, Fransız dilinde “*guerre*”, Almancada “*krieg*” ve İngilizcede “*war*” kelimeleriyle ifade edilmiş olan savaş, barış kelimesinin karşıt bir söylemi olarak siyasetin değişik araçlarla devam etmesidir. Savaş; siyasî, iktisadî ve tarihî bir olgudur ve kendini meydana getiren siyasî sistemlerden ayrılması mümkün değildir. Bu bağlamda savaş, “*ülkeler arasında iktisadî sebeple yapılan silâhlı kavga*” olarak tanımlanmaktadır (Hançerlioğlu, 1996: 345). Başka bir kaynağa göre ise savaş, ulus veya devlet gibi siyasî üniteler arasında genel olarak alenî ve ilân edilerek yürütülmekte olan ve devletler hukuku tarafından düzenlenmiş kurallar gereğince yürütülen silâhlı mücadeleye verilen isimdir (Arda, 2003: 521).

Fetih kavramının ise Arapçadaki yaygın kullanılmasının yanı sıra dilimizdeki kullanılışı ve anlam sahası da bir hayli geniştir. Bilindiği üzere dilimize Arapçadan geçen fetih olgusu, fiil bakımından “fethetmek” kökünden gelmektedir. Genel olarak fetih olgularının mânâlarına baktığımızda, “açmak, bir yeri savaş aracılığıyla ele

geçirmek, elde etmek, sahip olmak, kazanmak” anlamına geldiğini görülmektedir (Ayverdi, 2005:946). Peki, bizdeki fetih olgusuna eş değer “gaza” kavramı nedir? İslâm dünyasında, bilhassa Anadolu’da ortaya çıkan gaza ideolojisi ve hareketlerinin ortaya çıkışının temelinde yatan husus, Moğolların Anadolu Selçuklu Sultanlığını bozguna uğratarak hâkimiyeti ele geçirmeleri ve Mısır, Suriye ve Anadolu’ya karşı Batı’dan haçlı saldırılarının olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında denilebilir ki Türklerdeki fütuhât, ilk zamanlarda daha çok bir savunma anlayışı olarak gelişmiştir (İnalçık, 2016: 9).

Kurmuş oldukları devletler ve savaşçı nitelikleriyle tarihe yön veren Türk milleti için fetih ve savaşın hususî bir mânâsı bulunmaktadır. İslâmiyet’ten evvel cihan hâkimiyeti, İslâmiyet’ten sonra ise İslâm’ı yeryüzüne hâkim kılma yani İslâmiyet’e hizmet ülküsü algısı, Türklerin yaşamında savaş ve fetih olgularının daha da merkezî bir konuma yerleşmesinde mühim bir rol oynamıştır.

Tarih sahnelerine çıkmış olduğu bölgenin iklim koşulları bir taraftan, Çin’in ezici üstünlüğü diğer taraftan Türkleri göçe mecbur ederken bir hayli kanlı mücadelelerin meydana gelmesine sebep olmuştur. Türkler kendilerine âdeta yoldaş kılmış olduğu atı başka milletlerden evvel eğitmeleri, yaptığı mücadelelerden galip çıkarırken, elde edilen galibiyetler özgüvenin artmasını sağlamıştır. Konar-göçer yaşamın zorlukları, bozkırın sert iklimi ve deyim yerindeyse sürekli tetikte bekleme zorunluluğu gibi unsurlar da Türkleri fizikî bağlamda sağlam bir millet yapmıştır. Türklerin at sırtında yakaladıkları hız, daha tarihin ilk zamanlarında, “güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar” topraklara hâkim gelme duygusunu onlarda uyandırmıştır. Kağanlarının Gök Tanrı tarafından bütün insanlığın üstünde oturtulduğu inancına sahip olmaları sebebiyle o zamanda yaşamış oldukları dinleri de cihan hâkimiyeti algılarına uygunluk göstermiştir (Niyazi, 2017). Burada ayrı bir paragraf açmakta fayda vardır. Çünkü yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dikkatleri çeken bir kavram daha vardır ki o da “hâkimiyet” kavramıdır.

Hâkimiyet

Yazının başında da belirtildiği üzere, konunun daha iyi anlaşılması adına fetih ve savaş kavramlarıyla iç içe bulunan hâkimiyet kavramına yakından bakmak gerekmektedir. Buradan hareketle hâkimiyet, “devlette var olan bir takım faktörlere ait güçleri bir araya getirmekte olan hakikî bir bağlama gücüdür” şeklinde basit bir tanım yapmak mümkündür.

Bu tanımlamayı biraz daha açık bir şekilde ifade edecek olursak hâkimiyet, “ülkesinde var olan kişi ve grup güçlerinin üzerinde, bunların tamamını komuta eden ve emir veren üstün bir güç”tür. Hâkimiyetin bir şahısta ya da kişilerden oluşmuş bir heyette bulunması lâzımdır. Hâkimiyet, gözle görülür ya da görülmez lakin mutlaka bir yanda vardır. Tersisi durumda devlet dağılır, anarşi egemen olur (Karaman, 1999: 53-54).

Eski Türkler, hâkimiyet ve istiklâl kavramını “oksızlık” kavramı ile ifade etmiştir. Hâkimiyet olgusunun gerektirdiği ve getirmiş olduğu bağımsızlık hâli, Türk milletine çok eski çağlarda mâl olduğu tarihî bir hakikattir. Bu duygu temelini Türklerin kültüründe bulmaktadır. Türkler, yaşam tarzları gereğince her an yer değiştirmek olanağına sahipti. Bu olanak Türkleri karın doyurmak için toprağını terk edemeyen köylünün mecburiyetinden ayrı kılmaktaydı. Bir istilâ durumunda toprağa yerleşik hâlde bulunan köylü, hayatını idame ettirebilmek için baş eğmek mecburiyetinde kaldığı hâlde, Bozkırın dizginlenmeyen çocukları geçim kaynağı hayvanlarını sürerek hür iklimlere doğru yol alırdı. Yaşam tarzı bağımsızlığı, Türk milletinin sanki karakterinin bir niteliği durumuna getirdi (Kafesoğlu, 2002: 233).

Peki, bozkırın bu uslanmaz çocuklarının düşüncesi neydi? Bu soruya bir cevap verebilmek için “Türk cihan hâkimiyeti” olgusuna bakmak gerekir. Bilinmelidir ki hâkim olma isteği, devlet olmakla bitecek bir istek ve arzu değildir. Her devletin diğer devletleri siyasî, ekonomik, askerî ve kültürel bir şekilde etkilemek isteği devletlerin bütün dünyaya egemen olma istemeleriyle şahika noktasına

erişmiştir. Bu algı ve anlayışa, “cihan hâkimiyeti” anlayışı denmektedir (Ünalın, 2002: 39).

Eski zamanlardan günümüze Türklerde hep bir cihan hâkimiyeti anlayışı bulunmaktadır ve bu anlayışlarını gerçekleştirmek için, daima mücadele içerisinde olmuş ve daha geniş iklimlere yayılma gereksinimi hissetmişlerdir. Türk destanlarına baktığımız zaman da cihan hâkimiyeti algılarını görülmektedir. Oğuz Kağan, “*güneş bayrak, gök kurkan*” diyerek güneşi devletin bayrağı olduğunu belirtmiştir. Bu ifadeden hareketle tüm dünya onun hâkimiyeti altında bir devlet olmalıdır. Yine aynı destanda Oğuz Kağan, “*Ben Uygurların kağanıym ve yeryüzünün dört köşesinin de kağanı olam gerektir*” diyerek cihan hâkimiyeti anlayışının Türklerde ne denli güçlü olduğunu göstermektedir (Sakaoğlu ve Duymaz, 2002: 94).

Nihayetinde, Türklerin İslâmiyet’i kabul etmeleri ve İslâm medeniyetine girmeleri, maddî ve manevî bir yükselişe ulaştırdığı gibi kendi cihan hâkimiyeti algılarını da dünyada düzen sağlama ülkülerini de sürdürmelerine olanak tanımıştır (Turan, 2018).

İslâm’ın emretmiş olduğu cihat fikri ile Türklerin yaratılışında bulunan savaşçılık ve tarihî geçmişten gelen hâkimiyet algısı arasındaki benzerlikler, onların bu yeni dine girmesinde mühim derecede teşvik edici olmuştur. İslâm, Türklere cihadın faziletlerini ve ahirette elde edecekleri kazanımları bildirirken, Türkler bu yeni dinlerinde âdeta kendi ülkülerini de bulmuşlardır. Şamanî dönemde öldürülen düşman oranında öteki dünyada bir mükâfatın vaat edilmesi, bunlardan bir tanesidir (Turan, 2010).

Türkler İslâmiyet’i kabul edip benimsedikten sonra da öteden beri ülküleri olan “cihan hâkimiyeti” düşüncesini canlı tutmayı devam ettirmiştir. Bu hâlde İslâmiyet’in getirmiş olduğu cihat algısı ile Türklerin cihan hâkimiyeti düşüncesinin uygunluğu da büyük rol oynamıştır (Niyazi, 2017). İslâm’dan evvel cihan hâkimiyeti düşüncesiyle yeni topraklar elde edip devletlerinin sınırlarını genişletme gâyesinde olan Türkler, mensubiyetiyle şereflendikleri İslâmiyet’in getirmiş olduğu cihat ve gaza algısını hızlı bir şekilde

özümsemişler ve bunun sonucu olarak da İslâmiyet'in daha geniş coğrafyaya yayılması için mücadele etmişlerdir. Önceleri cihan hâkimiyeti amacıyla savaşlar yapıp topraklar ele geçiren Türkler, özümstedikleri bu yeni algıyla birlikte İslâmiyet'in, yani i'lâ-yı kelimetullahın yeryüzüne egemen olmasını sağlamak, insanlığı İslâmiyet'le şereflendirmek için savaş ve fetihler yapmaya başlamışlardır. Bilhassa Osmanlılarda din adına yapılan savaşları ifade eden ve bir fetih fikri hâline gelmiş olan gaza, Osmanlı Beyliğinin ortaya çıktığı 13. asrın sonları ile 14. asrın başlarında Anadolu uç boylarında meydana gelen çatışmalarda, Türkmen beylikleri ve derviş toplulukları içinde hem bir motivasyon hem de bir meşruiyet faktörü biçiminde kullanılmış; İslâmiyet'i yaymak, Müslümanların idaresinde bulunan toprakları ya da nüfuz sahasını genişletmek gibi çabalar uğrunda akınlara katılmak ve cenk etmek mânâsını kazanmıştır (Kafadar, 1996: 427).

Lakin, özellikle İslâm sonrasında Türklerin cihana hâkimiyet ülküsünün kuru kuruya cihana hâkim gelme gibi maddî ve düz bir mantığı olmamıştır. Halil İnalıcık'ın (2016: 13) da belirttiği üzere; "Osmanlılar bir yeri zorla fethetmeden önce, üç kez teslim önerisinde bulunurlar, kabul edilirse amân verirler, şehirlere amânname veya ahdname ile güvence tanır." Yine İnalıcık'ın (2016: 12) aynı eserine baktığımızda "istemâlet" kavramı karşımıza çıkmaktadır: "Osman Germiyan tarafından gelen yağma akınlarına karşı bölge Hıristiyanları koruma görevini üstlenmiş, fetholunan yerlerde yerli Hıristiyan halkı, köylü ve şehirliyi istemâlet ile yerlerinde bırakıp korumuştur. "İstemâlet" hoşgörü ile kendi tarafına kazanma manasındadır."

Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Türklerin cihan hâkimiyeti algısı ne Yahudilerin kendisinden başkasına yaşama hakkı tanımadığı üstün ırk düşüncesine; ne Almanların milyonlarca insanın kanına girdiği Dünya Alman İmparatorluğu arzusuna, ne Fransız faşizmine, ne İngilizlerin kendi ırkının haricindeki insanları sömüren imparatorluğuna, ne de Amerika Birleşik Devletleri'nin "özgürlük" adı altındaki materyalist fikrine benzemektedir. Gerek

İslâmiyet'ten önce ve gerekse İslâmiyet ile şereflenen Türklerin cihan hâkimiyeti anlayışı şu mısralara da dile getirmek mümkündür (Gençosmanoğlu, 2017):

*“Yer, gök, deniz tükenir,
Oğuz'da er tükenmez!
Oğuz'da er tükense
Âlemde şer tükenmez”*

Türklerin cihan hâkimiyeti arzusu, cihana hükmetme ve kuru kuruya bir hâkimiyet elde etmek demek değildir. Bu algı yalnızca Türk Cihan Hâkimiyeti düşüncesinde değil, yukarıda da belirtildiği üzere başka pek çok büyük imparatorluklar kurmuş hatta yalnızca kısa zamanda olsa hayatini sürdürmüş uluslarda da görülmektedir. Lakin Türk Cihan Hâkimiyeti ile diğer toplulukların cihan hâkimiyeti algılarını birbirinden ayıran husus, Türklerin “Adil-i Mutlak” olan Allah’a vekil olarak O’nun yarattıklarını O’nun gibi âdil bir şekilde yönetmek istekleridir (Tozlu, 2004: 209).

Kızıllema

Sadece gönlüyle bağlı olanların bilebileceği ve maalesef çoğunun unuttuğu; savaşta dahi olsa dünyaya adâletin ne olduğunu her defasında gösteren Mehmetçiğin diliyle, heyecanı neredeyse bitmiş olan paslanmış yüreklerimizde bir güneş misâli açan o gizemli söze gelelim:

*“İstikâmet neresi?
-Kızıllema!”*

Kızıllema nedir? Neresidir? Niyedir? Kimedir? Bu soruları elbette uzatmak mümkün... Bunca zamandır üzeri küllenmiş olan ve Afrin'deki Mehmetçiğin dilinde tekrar şahlanan Kızıllema kavramı irdelendiğinde, Kızıllema'nın Türklerin cihan hâkimiyeti ülküsünün sembolleşmiş hâli olduğu görülür. Kimi zaman bu kavram, Türklerin hangi yerde olursa olsunlar kazandıkları zafere verilen ad olarak da kayıtlara geçmiştir (Gökyay, 2002: 559).

Kızıllema; âlemin nizâmını Türk eliyle tesis etmektir. Ama sömürmeden, örselemeden, baskı yapmadan, mazlumu kayırıp

zalimin sırtına kırbaç gibi şaklayan bir düsturdur Kızılma. Çünkü Kızılma bir duruşun adıdır. Çünkü Türkler, *“Gazilerdir ve galiplerdir, fi sebîlillâh hak yoluna durmuşlardır, gazâ malını cem edüp Hakk’a harç edicilerdir ve Hak’tan yana gidicilerdir...”* (İnalcık, 2016: 18).

Korkudan dizleri tir tir titreyen Çinlilerin yaptığı seddin burçlarında gülümsedi ilk kez Kızılma. Oğuz Kağan’ın kollarının gücü oldu. Büyük Okyanus’tan Hazar’a, Keşmir’den Kuzey Sibiryaya bütün Türk illerini kucakladı. Tanrının Kırbaçı namını aldı... Attila’nın önünde diz çöken papanın karşısında tomurcuğa duran bir gülün tebessümündeydi.

Kırk çerisinin önünde tek başına devletleşen, Çin Sarayında Kür Şad’ın *“Gök girsin kızıl çıksın!”* narasındaki sırı karıştı. Her biri dağ göğüslü kırk yiğidin yarınlarda doğmasının adıydı Kızılma. Bilge Kağan’ın dilinden Göktürk Yazıtlarında gerçeği söyledi: *“Türk Oğuz beyleri, millet işitin! Üsten gök basmasa alttan yer delinmese, Türk milleti, ilini töreni kim bozabilir?”* haykırıyordu.

Abdülkerim Satuk Buğra Han yüreğinde İslâmiyet’le şereflendi Kızılma. Bedenini İslâmiyet ile yoğurdu. Tanrı Dağınca Türk Hirâ dağınca Müslümandı. Anadolu’daki gönüller fethini açan Yesevi Dervişlerinin duası, çabası gayretiydi. Yarası sarılmadık bir gönül bırakmamanın gayretiyle yol aldı. Korku nedir bilmeden, durmadan, dinlenmeden yürümenin tadı oldu Horasan Erlerinin yüreklerinde.

Gâyesi cihana hükmetmek değil cihanı aşkla dokumaktı... Aşkı bilmeyen nasipsizler için, albenili bir Türkmen kiliminde ilmek ilmek aşk olup dokundu. *“İncinsen de incitme”* dedi Hacı Bektaş nefesinde. *“Yaratılanı Yaratandan ötürü hoş görmektir”* Yunus’un (s)özünde. *“Cömertlikte akarsuydu. Şefkat ve merhamette güneşti, mazlumların yüreğini ısıtan ve ısıtan. Geceydi başkalarının kusurlarını örtmekte. Ölü gibiydi hiddetlenip öfkelenildiğinde. Toprakça bereketliydi çünkü tevazu sahibi alçak gönüllüydü. Denizler kadar engindi hoşgörülüydü. Olduğu gibi göründü*

görüldüğü gibi oldu” Mevlana’nın tezgâhında. “Kendisi muhtaçken bile başkalarına verendi” Ahi Evran törensince.

Bir cemre olup Osman’nın düşüne düştü usulca. Üç kıta yedi iklimle bereketi, düzeni, sevgiyi taşıdı. Adaleti öğretti Hz. Ömer’den kalma bir mirasla. “Ya ben İstanbul’u alırım ya da İstanbul beni” kararlılığında Fatih’in ahdi, inadı muradı olup peygamber muştusuyla taçlandı. Pençesinde aslanların kahrolduğu Yavuz’un sabrı olup zebun oldu Sina Çölünde.

Havranlı Seyit Onbaşının kollarında gösterdi gücünü. Ezineli Yahya Çavuş’un gözünde korkunun ne olduğunu unuttu. Yedi düvel karşısında meydan okudu: “*Çanakkale Geçilmez!*” narasıyla. Kendi yarısından önce düşman askerinin yaralarını sardı. Çünkü öteden beri Kızıllema’nın derdi nizamsız acunu nizama sokmaktı. “*Yurtta Sulh Cihanda Sulh!*” dedi Mustafa Kemal’in kararlılığıyla.

Kızıllema neydi? Niyeydi? Kimeydi? Âleme nizam kaygısıyla tarihe yön veren kavmi necip Türk milleti tarafından her zaman, her yerde, her şartta ve korkmadan bu soruların cevabı verilmiştir ve verilmeye devam edecektir elbet.

“-Ailene bir söyleyeceğin var mı?

-Beklemesinler!

-Türkiye’ye bir mesaj gönder

-Ne diyeyim abi? Bu vatani bölemezler!”

Velhasıl, Kızıllema tarihin tozlu sayfalarına adını altın harflerle yazdıran Türk’ün bitmeyecek olan ülküsüydü...

Kaynakça

- Altunöz, Y. (2005). *Yusuf Has Hacib’in Kutadgu Bilig’i ve Nizamü’l-Mülk’ün Siyasetnamesi Işığında Türk Hâkimiyet Anlayışı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arda, E. (2003). *Sosyal Bilimler El Sözlüğü*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

- Demirel, D. (2017). Eski Türklerde Devlet Sisteminin Mutlak Monarşik Modelden Ayrılan Yönleri. *Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16): 425-440.
- Ergin, M. (2014). *Orhun Abideleri*. 49. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erendil, M. (1990). *Devlet'in Kavram ve Kapsamı*. Ankara: Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Yayınları.
- Erkoç, İ. H. (2008). *Eski Türklerde Devlet Teşkilâtı (Gök Türk Dönemi)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gençosmanoğlu, N. Y. (2017). *Destanlar Burcu*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (2002). Kızıl Elma. *İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (1996). *Toplumbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İnalçık H. (2016). *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar, Cilt 1*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kafadar, C. (1996). Gazâ. *İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 13. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2002). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karaman, H. (1999). *Mukayeseli İslâm Hukuku*. İstanbul: İz Yayınları.
- Kaşgarlı Mahmut (1992). *Divan-ı Lügati't-Türk*. Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Niyazi, M. (2017). *Türk Devlet Felsefesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ögel, B. (1971). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları II*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Platon. (2018). *Devlet*. (çev. A. G. Bozkurt). İstanbul: İlgı Yayınları.
- Sakaoğlu, S. ve Duymaz, A. (2002). *İslâmiyet Öncesi Türk Destanları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Sarı, M. (1980). *El-Mevarid*. İstanbul: Bahar Yayınları.
- Şen, Y. (2017). Klasik Türk Şiirinde Kızılma. *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, 3(4): 197-218.
- Tozlu, S. (2004). *Türk Tarihi ve Kültürü*. İstanbul: Pagema Yayınları.
- Turan, O. (2010). *Selçuklular ve İslâmiyet*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Turan, O. (2014). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ünalın, S. (2001). *Din-Coğrafya ve Hâkimiyet Bağlamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi*. Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu, 17-19 Ekim 2001, Elazığ.

BİR KIZILELMA ÜLKÜSÜ OLARAK DEVLET OLMAK/DEVLETLİ OLMAK

Ali Burak KUL

Araştırmacı-Yazar
aliburakkul@yahoo.com

Özet

Türk milleti, millî bellek ve bilincinin oluşması sürecinde Kızılelma ülküsüyle birlikte millî hedefler istikâmetinde yönünü çizmiştir. Kızılelma, Türk milleti için soyut düşüncenin somut hedeflere yansıtılmasıdır. Millî ülküler Kızılelma çerçevesinde belirlenmiştir. Kızılelma ülküsünün Türk millî hedeflerine yansıdığı alanlardan birisi de Türk milletinin devlet olma/devletli olma hâlidir. Türk devlet felsefesi, Türk kültür ve medeniyet telakkisinin vücut bulduğu alanlardan birisidir. Devletli olmak, Türk tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Türk milletinin “bengi-il”den “devlet-ebed-müddet”e kadar Kızılelma ülkülerinde ilk adım, devletli olmak olmuştur. Diğer bir ifadeyle devletli olmak, Türk ülküsünün başlangıç noktasını teşkil etmektedir. Türk tarihinin 2000 yılı aşan devletli tarihinden bugüne gelen dönemde Kızılelma ülküsü içerisinde temel görüşler, devletin üzerine inşa edildiği temel sütunlar değişmemiştir. Kızılelma ülküsü 21. yüzyıla devletli olmak fikriyle taşınmıştır. Devletli olmak bugün artık devleti çağın gereklerine cevap veren bir devlet yapılanması oluşturarak ona göre bir yönetim sunmaktır. 21. yüzyılda Türk milletinin Kızılelma’sı “güçlü devlet” ile şekillenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kızılelma, Türk tarihi, Türk Devlet Felsefesi, Devlet

Giriş

Beşerî bilimlerde fikirler kavramlar çerçevesinde inşa edilir, değişir ve gelişir. Düşünce dünyasının birer parçası olan kavramlar; sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasî gelişmelerin açıklanmasında ve anlamlandırılmasında birer çapa vazifesi ifa eder. Çevremizdeki gelişmeler bu çapalar kullanılarak yorumlanır. Elbette bütün bu kavramlar başlangıçta soyut birer kelimedenden ibarettir. Kavramları soyutluktan çıkararak eşyanın somutluğuna getiren ise insanoğlunun idrakinde biçimlenen algılardır.

Büyük medeniyet kavramları algıların kolektif bilinç içerisinde gelişmesiyle var olur. Milletler bu algılarla tarihlerini okur, bugününü yaşar ve yarınını hedefler. Diğer bir ifadeyle, kolektif kabul görmüş algılarla biçimlenen kavramlar tarihsel süreçte vizyon ve misyon değişimine tabi olmadan dünden bugüne, bugünden yarına kesintisiz bir yolculuk içerisindeydir. Bir kavramın ifade ettiği anlam ve bu anlamın çerçevesi kavramın tarih yolculuğundaki birikimin bugüne taşınmasıdır. Bu haliyle kavramlar artık bir millet için fonksiyonel düzeyde açıklayıcı ve anlamlandırıcı bir niteliğe bürünmektedir.

Bu çalışmada tüm öznelliğiyle iki kavramın birlikteliği konu edilecektir: Türk milletinin tarihin ilk dönemlerinden itibaren kolektif bir bilinç içerisinde oluşturduğu, kendisine rehber edindiği Kızılma ülküsü ve bu ülküyü gerçekleştirmek için seçtikleri önemli bir araç olarak devlet.

Kızılma ve devlet kavramları Türk tarihi boyunca iç içe olmuştur. Ancak Kızılma ülküsünün bir fikrin soyutluğundan eşyanın somutluğuna getirildiği aşamada “hâkimiyet” kelimesiyle adlandırılacak hedeflerle biçimlendirilmesi hâkimiyetin var olduğu birincil politik aygıt olarak devletin gerek bir teşkilât gerekse de bir araç olarak Kızılma ülküsünün bir aşaması olduğu gerçeği göz ardı edilmiştir. Daha açık bir ifadeyle, hâkim olmanın ilk şartı olarak “devlet olmak/devletli olmak”ın Kızılma’ya doğru aslında ilk adımı teşekkül ettirmesi hâli göz ardı edilmiştir.

Siyaset felsefesinin önemli isimlerinden kabul edilen Leo Strauss'a atıfla belirtmek gerekir ki, temel bir sorunun tam mânâsı ile anlaşılması, böyle bir soruya körlükten veya kayıtsızlıktan daha iyidir; bu kayıtsızlık ve körlüğe, çok sayıda tali ve gelip-geçici soruya verilen yanıtların bilgisinin eşlik edip etmemesi durumu değiştirmez (Strauss, 2000: 34). Buradan hareketle Kızılma ülküsünün devlet olmak/devletli olmak hâliyle somutlaşmasının Türk devlet felsefesinin biçimlenmesindeki etkisi bu çalışmada konu edilecektir. Bir Kızılma ülküsü olarak devlet olmak/devletli olmak, Türk millî tefekkürü içerisinde hangi aşamadır? Devletli olmak fikriyle birlikte “devletli kalma”nın Kızılma ülküsü bağlamındaki yeri nedir?

Strauss, politik şeylerin doğasını tasvip edip etmeme, kabul edip seçme veya seçmeme, övme veya kınamaya tabi olmakla açıklar. O halde “devlet olmak/devletli olmak”ın her politik eylemle karşımıza çıkan “daha iyi” ve “daha kötü” düşüncesi çerçevesinde konumu nedir? 21'inci yüzyıl Türkiye'sinde Kızılma ülküsü çerçevesinde politik bir alan olarak “devlet olmak/devletli olmak”ın karşılığına cevap aranırken Kızılma ve devlet fikirlerine dair açık bir anlayışa sahip olunmalıdır.

Kavram olarak “devlet”, insanoğlunun icat ettiği en ilginç araçlardan birisidir. Tarihî süreç açısından baktığımızda, devlet-birey/toplum ilişkisi araçsallık bağlamında terazinin iki tarafı arasında sürekli geliş gidişler arz etmiştir. Buna rağmen devlet, özellikle Batı medeniyeti içerisinde tanımlanması ve anlamlandırılması zor bir olgu olarak asırlardır insanlığın önündeki bir sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlamlandırılmasındaki sorun, esas itibarıyla devlete dair çok fazla yaklaşımın olmasından kaynaklanmaktadır (Habermas, 2002: 7-8).

Türk Milliyetçiliği'nin mihenk taşı kavramlarından biri olan “devlet”, bu ideolojik yapılanmalar içerisinde de zaman zaman farklı yaklaşımlar aracılığıyla farklı tanımlara bürünmüş ve problematik yapısını bu fikir akımlarında da belirgin kılmıştır. Bu

makalede de Türk milliyetçiliğinin ve özellikle Ülkücü Hareket'in ideolojik yapılanmasındaki devlet algısı "Kızılma ülküsü" çerçevesinde ele alınacaktır.

Türk Düşüncesinde Kızılma

Kızılma, Türk tarihinde kolektif bilincin bir ülkü etrafında birleşmesinin çatı kavramı olmuştur. Bu sebeple de üzerinde çok tartışılan, bir tanım ve anlam birliğine varılamayan bir terimdir. Kavramın bu niteliği onun ayırt edici ve yüceltici niteliklerinden birisidir. Kızılma, tarih boyunca bir ülkünün, bir idealin, sahip olma ve olma'nın çizgisi olmuştur. Kızılma kavramını tanımlama gayretine girerek onu sınırlandırmak en büyük hata olacaktır. Zira kavram bir çerçeve içerisine sığdırılmayacak kadar geniş bir anlamlar manzumesi sunmaktadır. Yine de kavramın en azından bu metinde kullanıldığı bağlamıyla işaret ettiği anlamları belirtmek yerinde olacaktır.

Ziya Gökalp, Kızılma ideali çerçevesinde "millî ülkü"yü şöyle belirtir: "Mefkûre hâlin mürebbisi ve istikbâlin haliki olmakla beraber mazinin bir şen'iyetidir. Milletın mazisinden gelip onu istikbâline doğru iten fikrî bir hamlesidir" (Gökalp, 1976: 69). Nihâl Atsız ise Kızılma'yı bir ülkü olarak nitelendirerek "bir milletin yürütücü kuvvetinin adı" (Atsız, 2011: 18) tanımlamasını yapmış ve şöyle devam etmiştir: "Türkler, kendi ülkülerine niçin "Kızılma" demiştir, bunun sebebini bilmiyoruz. Yalnız bu addaki saflık ve tabîlik, Türk ülküsünün çok eski olduğunu göstermek bakımından mânâlıdır. Kızılma adı, ülkünün, aydınlardan önce halk arasında doğduğunu gösterse gerektir" (Atsız, 2011: 19).

Türk medeniyet tarihinin hemen her döneminde karşılaşılan kavramlardan olan Kızılma, Türk tarihinin çatı kavramlarından birisidir. Coşkun (2014: 26) Kızılma'yı "Türk millî ülküsünün tarih boyunca geçirdiği evrelerin tamamını kapsayan bir otağ kavram" olarak nitelendirmiştir. Binlerce yıllık Türk tarihinde Kızılma düşüncesi bir ülkü olarak Türk milletinın yönünü belirlemiştir. İslâmiyet öncesinden Osmanlı Devletine kadar Kızılma ulaşması

hedeflenen bir menzil olarak ifade edilmiştir. Özellikle İslâmiyet ile şereflendikten sonra i'lâ-yı kelimetullah davası ile fetih politikasıyla birleşen Kızılma ülküsü İslâm'ın bayraktarlığı ile istikametini çizmiş, ulaşılan her hedef bir başka menzilin belirlenmesine imkân vermiştir. Kızılma kavramının Türk tarihinde her döneminde işaret ettiği ortak anlam "erişilmesi hedeflenen ülkü"dür. Bu ülkü Türk tarihinin makas değişimlerinde farklı somut hedefler üzerinden belirlenmiştir. Hazar hanının çadırındaki altın top'tan, Roma'daki Rim-Papa Kızılma'sına kadar hâkimiyet kurulmak istenen bir alanın işareti olarak kullanılan Kızılma sadece somut bir "sahip olma" hedefi değil, aynı zamanda adalet ve nizam idealleriyle bir "olma" ülküsünün de ifadesidir Kızılma. Diğer bir ifadeyle Kızılma hâkimiyet kurma ideali olduğu kadar fikri boyutta da bir "ideal düzen" işaretidir de. Ziya Gökalp'in "millî mefkûre"si, Nihâl Atsız'ın "Türk Ülküsü", Alparslan Türkeş'in "Dokuz Işık"ı, Osman Turan'ın "Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi" ve Ahmet Arvasi'nin "Türk İslâm Ülküsü" bu istikâmette sayılabilecek Kızılma mefkûreleridir.

Kızılma mefkûresi Türk milletinin devletli olma ülküsüyle gelecek projeksiyonunu biçimlendirir. Türk milletinin ufkunu millî bir şuur ve ülkü etrafında biçimlendiren Kızılma "devlet olma/devletli olma" idealiyle zamanın ve mekânın ötesine geçmiştir. Kızılma'nın bir medeniyet tefekkürü olması gerçeğinden hareketle bu tefekkürün somutlaştığı yerin devlet ideali olduğu söylenebilir. Zira devlet Türk milleti için tarih boyunca töre, hürriyet, istiklal ve istikbalin taşıyıcısı, koruyucusu ve sembolü olmuştur. Bu çerçevede, Türk milletinin ilk ve en kadim Kızılması "devletli olma hâli"dir.

"Devlet"e Dair

Devlet, beşerî bilimlerin tanımlaması ve anlamlandırması en zor kavramlarından birisi olmuştur. Farklı medeniyet alanlarında farklı zamanlarda ve çoğu zaman birbirlerinden bağımsız olarak ortaya çıkan devlet, bir ideanın soyutluğundan sıyrılıp somut pratiğe

döküldüğü anda farklı amaç ve anlamlandırmalarla biçimlenmiştir. Devlet olgusunun en genel anlamda “amaç mı, araç mı olduğu” sorusu dahi bu tartışmanın akıbetini belirleyen etkenlerden birisidir.

Devletin ortaya çıktığı kadim medeniyet birikimlerinden birisi Türk medeniyetidir. Türk tarihinin en eski kaynaklarından itibaren devlet fikrine ve kelimesine rastlamak mümkündür. Göktürk döneminden kalma Orhun Anıtları’nda “il” kelimesiyle işaret edilen şüphesiz ki “devlet” idi. Devlet fikri o tarihlerden itibaren sadece bir sosyal yaşamın bir örgütlenme modeli olarak değil, başka fikir ve ülkülerin de taşıyıcısı olmuştur. Örneğin Kaşgarlı Mahmud, Divan-ı Lügâti’t-Türk adlı eserinde il kelimesinin, sulh, barış anlamının da olduğunu söylemektedir (Yakıt, 2016: 1). Buna göre devlet olmak ile barış içerisinde olmak Türk tarihini biçimlendiren fikirlerden birisidir. Yakıt’ın aktardığı “il” tanımları şöyledir: “Ünlü Türkolog Thomsen’e göre il, siyâsî bakımdan bağımsız, teşkilâtlı bir millet; Gabain’e göre, ülke, imparatorluk, iktidar ve hükûmet; Eberhard’da göre ise Eski Hunlar’dan beri toprağı (ulus) ile halkını (bodun, kün) belli töreye uygun şekilde koruyan ve içeride barışı sağlayan bir kuruluştur.”

Devlet kelimesinin etimolojik analizi de devletin ne olduğuna dair fikir sunmaktadır. Bugün kullandığımız ifadeyle “devlet” dilimize Arapça’dan gelmiştir. Yakıt (2016: 2) devlet kelimesinin etimolojik analizini şöyle açıklamaktadır:

“Kök itibariyle “D-V-L” olup, “hareket ettirmek, döndürmek, dolaştırmak, çekip çevirmek” anlamındadır. Bunlar da “yöneten” anlamı içerdiğinden devlet, “hükümet” kavramıyla sinonim bir değer kazanmıştır. Batı dillerinde ise “devlet” kavramı, “Etat”, “state” vb. kelimelerle karşılanmakta olup bunlar da Latince “status”den gelmektedir. Status’un anlamı da “durmak, yerleşmek, ikâmek etmek” anlamındadır. Bir diğer ifadeyle, Müslümanlar işlerini çekip çeviremeyen, kendi kendini yönetemeyen topluluklara “devlet” izafe edilemeyeceğini belirtirken, kavramın temelinde var olan semantik anlamla terim anlamı arasındaki bağı oluşturmuş oluyorlar. Latinler de, “yerleşik olmayan, belli bir

coğrafya parçasında bulunmayan topluluklara devlet izafe edilemeyeceğini” vurgulamaktadırlar. Yani Müslümanlar “egemenlik ve siyasî iktidar” unsurunu öne çıkarırken, Latinler de “ülke” unsurunu öne çıkarmış olmakta ve böylece bir yerde örgütlenmiş ve temerküz etmiş bir iktidarı temsil eden terim anlamıyla kök anlamı arasında semantik bağı kurmaktadır.”

Bu noktada söylenebilir ki, Batı olarak adlandırabileceğimiz Latin dünyası devlete statik bir anlam yüklerken, Müslüman kökenli olanların ise dinamik bir değer atfettikleri ortaya çıkmaktadır (Niyazi, 1996: 25).

Batı medeniyetinde de devlet eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Batı medeniyetinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasî gerekleri bu medeniyet sahasındaki devlet algısını biçimlendirmiştir. Platon’a göre devlet, filozof-kralın bilgisinin ve insan ruhunun ideal bir form hâlinde somutlaşması; Aristo için bireyin siyasî olarak mensup olduğu organik yapı; Hobbes için insanın varlığını güvence altına alan siyasî güç; Hegel’de ise tanrının yeryüzündeki yansımasıydı. Heidegger tarihi bir yazgı olarak gördü ve Nietzsche, ateşten kelimelerle “yalanların en büyüğü” olarak lanetledi (Habermas, 2002: 7-8).

Devlet kavramına dair tanımlama ve anlamlandırma krizi, kavramın disiplinler üstü niteliğinden kaynaklanmakla birlikte, kavramın medeniyet tecrübelerindeki farklılaşmanın da bir çıktısıdır. Bugün için genel kabul gören devlet yaklaşımı, Batı Avrupa tecrübesinin bir unsuru olan devlettir. Bu devlet, kendi anlamlandırma çerçevesini modernist bir bakış açısı içerisinde bulmuştur. Habermas, modern anlayışa göre devleti hukukî anlamda tanımlanmış bir kavram olarak kabul etmekte ve nesnel anlamda, içte ve dışta egemen bir devlet gücüne; coğrafyası bakımından, kesin olarak sınırları çizilmiş ülke topraklarına, yani devlet sahasına; sosyal açıdan da mensuplarının tümüne, yani devlet halkına işaret eder (Habermas, 2010: 15).

Josep Llobera ise modern devleti şu şekilde betimlemektedir: 1) Tanımlanmış bölgesel olan siyasî bir birim ve zaman boyutu

olmalıdır. Devlet inşa etmenin ön şartlarından biri nesillerdir, aynı yerde yaşayan ve çalışan insanların bulunmasıdır. 2) Kalıcı, kişilerden bağımsız ve uzmanlaşmış verimli bir bürokrasinin hizmet ettiği uzun ömürlü kurumlar olmalıdır. 3) Devlet, kendisine tabi olanların hepsinde, mutlak olmasa da en azından üstün bir sadakat duygusu uyandırabilmeli ve diğer değerlere duyulan sadakat türlerinin kendisine duyulan sadakatten üstün tutulmasını sağlamalıdır (Llobera, 2007: 116).

Modern yaklaşım devleti “idarî bir yapılanma organı” olarak kabul etmekte ve devleti vergi, yönetim ve güvenlik üçgeninin içine yerleştirmektedir. Post-modern yaklaşım devlete dair yaklaşımını, bu modern yaklaşımın açığıyla şekillendirmektedir. Post-modern yaklaşıma göre, güvenlik merkezli bir devlet yapılanması savaş tehdidi olmaksızın vatandaşa daha az önemli hâle gelecektir. Halkların düşmanlarla yüz yüze gelmediği bir zamanda devletlerine olan ihtiyaçları azalacaktır.

Devlet kavramının bugünkü sosyal ve politik konjonktürde ifade ettiği anlamı daha belirgin kılmak için devletin millî niteliğini, diğer bir ifadeyle millî devlet olgusunu da ele almak gerekmektedir. Millî devlet kavramının dünyanın herhangi bir coğrafyasındaki devlet tecrübesi için ifade ettiği anlam farklıdır. Ülkemizde sosyal bilim alanında faaliyet gösterenler, millî devlet kavramını Kıta Avrupası tecrübesinden ele almaktadır. Daha açık bir ifadeyle, Kıta Avrupa’sının devletleşme sürecinin bir “son durağı” olarak millî devlet olgusu Türk tecrübesine eklemlenmek istenmektedir. Oysa Orhan Türkdoğan, millî devlet kavramının Türk tarihi için yeni bir kavram olmadığına işaret etmektedir. Türkdoğan, millî devlet kimliğini, Türk sosyolojisi açısından milletleşme süreci ile birlikte değerlendirmekte ve başlangıç noktasını 8. yüzyılın ilk yarısına götürmektedir. Bu tarihten itibaren sosyolojik anlamda bir “Türk budunu” gerçeği, Göktürk Devleti’nin tüm kimliğini ortaya koyan Orhun Anıtları ile belgelenmiş bir biçimde karşımızda durmaktadır (Türkdoğan, 2005: 7). Türkdoğan, bu tarihî olgunun devamlılığı olarak, 19. yüzyılda veya Cumhuriyet döneminde yeni bir kültürel

ve toplumsal yapı inşa edilme çabasının ortaya çıkmadığını belirtmektedir.

Millî devleti tanımlama çabasında tekrar genel dünya görüşüne dönecek olursak; Naci Bostancı, Batı siyasal düşünceler tarihinde, egemenin meşruiyetini halktan aldığı fikrinin açıkça işlendiği ilk metinlerden birinin Thomas Hobbes'un Leviathan'ı olduğunu ifade etmektedir. Böylelikle halk doğal haklarını bir toplumsal sözleşme ile "egemen" olana devretmektedir. Fakat egemene devredilen bu haklar, bir kez verildikten sonra bir daha talep edilememektedir. Bu sebepten ötürü de "yönetimin karakteri 'halkın iyiliği' için despotiktir" (Bostancı, 1998: 50). Bostancı sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

"Millî-devlet yeni bir egemenlik biçimi olmakla birlikte, tarihen kendini önceleyen egemenliklerin bilişsel dünyalarıyla belirgin bir akrabalık bağına sahiptir. Mesela, otoritenin şahsiliği dönemine ait olan "toplumun şef tarafından temsil edildiği ve zatında tecessüm ettiği" fikri millî-devlete andromorphic¹ bir figür olarak eklenmiştir. Devlet adeta milletin kişiselleşmiş otoritesidir. Bu yaklaşım, özellikle Nazi-faşist milliyetçiliklerin devlet teorilerindeki "führer" ve "duçe" kimliklerinde, onların milleti ve devleti kucaklayan kutsal figürlerinde açığa çıkar. Diğer yandan 19. yüzyılda millî-devletler ortaya çıkarken arkasında 'devlet karşısında etkin halk'a ilişkin zengin bir fikirler ve deneyimler birikimi vardır. Milliyetçilik bu gelişime, aktif halkın tek bir millet, devletin de bu millete ait olması, milletlerarası alanda onu ötekilere karşı yürütülen çıkar mücadelelerinde temsil etmesi niteliğini eklemiştir" (Bostancı, 1998: 50).

Millî devletlerin doğmasına sanayileşmenin beraberinde getirdiği merkezileşme süreçlerinin sebep olduğu bilinmektedir. Bu süreçte, merkezî bir güç olan devlete ihtiyaç duyulmuştur. Hâliyle bu merkezî güç, ortak bir kültüre ait olan ortak bir dil ve eğitimle homojenlik sağlamak durumundadır. Bu talebin sonucu olarak siyaset ve kültür arasında bir 'uyarlama' yapılması ihtiyacı doğmuş ve her kültürün kendisine tekabül eden 'millet', bu uyarlamayla

¹ İnsan şeklinde olan.

kendi devletine, yani millî devletine ulaşmıştır. “Milliyetçilikle millî-devlet arasındaki ilişki tek yönlü değildir; aksine karşılıklı bir belirleyicilik ve ‘millî etkinliği’ artırma söz konusudur. Milliyetçilik, kendi argümanları çerçevesinde tüm halkı ideolojisinin çatısı altında toparlayamaz. Hatta milliyetçilik potasında halkı homojenleştirme, çoğu zaman millî-devletlerin endoktrinasyonu ile sağlanamayabilir. Ancak milliyetçiliğin ara hedefi olan devlet aygıtı, kullanılan dilden millî tarihe kadar geniş bir sahayı kapsayan eğitimin yanı sıra, nema dağıtma karakteriyle kitleleri manipüle eder; sivil hakları yaygınlaştırma ve demokratikleştirme programıyla kendini meşrulaştırır; sahip olduğu kitle iletişim araçlarıyla hükümlerlik alanında otak bir bilişsel sistem oluşturur. Böylelikle milliyetçi ideali önemli ölçüde realize eder.” (Bostancı, 1998: 51).

Millî devlet tartışmaları, felsefî olarak tarihî bir olgunun akıbetidir. Gerek devlet, gerek millet gerekse de bu ikisinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan millî devlet, farklı medeniyet alanlarında farklı tecrübelerle de olsa belirli bir süreçte belirli şartlar altında ortaya çıkmıştır. Bu halde, Hegel’in tarihî bir yapının olgunluğa eriştiği noktada yok olmaya da mahkûm olacağı tezini test edebilme imkânı vardır. Tarihin gösterdiği ise, şimdilik Hegel’i yanlışlamanın pek de mümkün olmayacağıdır. Millî devlet için ise Habermas’ın “millî devletin ulaştığı zaferde madalyonun ironik diğer yüzünü görmek için Hegel’in tarih felsefesini özümsemek gerekmez” iddiasını kabul etmek mümkün değildir. Hegel’in belirttiği olgunluğu, Habermas’ın işaret ettiği önceki siyasî yapılanmalar karşısında millî devletin kesin üstünlüğü olarak görmek gerçekçi olmayacaktır. Öte yandan, 21. yüzyılda millî devletin olgunluğa eriştiği iddiası da tartışmalıdır. Nitekim bugün, post-modernizm, küreselleşme, ulus-üstü örgütlenmeler gibi millî devletin akıbetini etkileyecek bütün alanlardaki sorunlara çözümler bizzat millî devlette aranmaktadır. O halde, millî devlet en azından şimdilik olgunlaşma sürecini devam ettirmektedir.

Türk Milliyetçiliği’nin temelini oluşturan devlet kavramının, Türk Milliyetçiliği içerisinde nasıl algılandığını ele alırken, bir

girizgâh oluşturmak için, devlet kavramının Türkçe kelime anlamına dair ünlü edebiyat tarihçisi Nihad Sami Banarlı'nın sözlerine yer vermek uygun olacaktır:

“Devlet, aslında, baht, talih ve saadet demektir; bunların da en büyüğü manasındadır. (...) Eskiler, birini uğurlarken, yalnız güle güle demezler, “devletle”, “saadetle devletlü”, “ikbal ile” derlerdi. Başa “devlet kuşu” konması, bir insanın büyük bir talihe mazhar olması demektir. “Ya devlet başa, ya kuzgun leşe” sözü de halkın bir maksada varma yolunda her şeyi, hatta ölümü bile göze alışını ifade eden, tam eski Türk tipi bir söyleyişti” (Banarlı, 1985: 9).

2200 Yıllık Türk Devlet Felsefesi

Türk devlet felsefesi kadim Türk tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır. Türk milletinin tarihi devletsiz yazılamaz. Bu anlamda Türk tarihinin en ayırt edici özelliği bir devletler zincirinin tarihi olmasıdır. Türk devletleri zincirinin halkalarındaki farklılık en basitleştirilmiş haliyle birer isim farklılığından ibarettir. Zira M.Ö. 220’lerde tarih sahnesine gelen Asya Hun Devleti’nden, Türkiye Cumhuriyeti’ne kadarki 2200 yıllık dönemde devletsiz veya devlet için mücadele edilmeyen bir dönem olmamıştır. Elbette bugün devlet olarak adlandırdığımız örgütsel gerekliliklerinden önce de Türk tarihinde çeşitli teşkilâtlar olmuştur. Ancak modern anlamda devletin gereklilikleri olarak toprak, millet ve yönetim şartları itibarıyla Türk milletinin devletli tarihi 2200 yıl ile ifade edilmektedir.

Gerçekten devletin teşekkülünde rol oynayan asgarî şartlar hemen her yerde aynıdır ve bu asgarî şartlar üzerinde bir görüş birliğinden bahsetmek mümkündür. Nüfus, sınırları belirlenmiş bir toprak parçası ve idare devlet teşkilâtlarının ana şartlarıdır. Temel mesele bu şartların nasıl vücuda geldiği ve esas rollerinin ne olduğu noktasında düğümlenmektedir. Bununla birlikte, devlet teşkilâtının kurulabilmesi için gereken şartları Kafesoğlu şöyle sıralamaktadır: “siyasî istiklâl, vatan, millet, töre, kavramlarının varlığı ile bunların insanlar arasında adil olarak uygulanması”

(Kafesoğlu, 1987: 21-30). Bu çerçevede, Mehmet Niyazi, Türk devletlerinin dönemlerinin ihtiyaçlarına göre şekil aldıklarını ifade etmektedir: “İki bin yılı aşan bir zamanda kurulan devletler devrin ihtiyaçlarına göre şekil aldılar. İrili ufaklı bu devletlerde aynı özellikler ve aynı telakkiler hâkim olmuştur. Bu Türk milletinin fertlerinde tarih teknesinde yoğrulmuş bir devlet felsefesi olmasaydı değişik çağ ve coğrafyalarda kurduğu devletlere bu zihniyet hâkim olmazdı” (Niyazi, 2010: 12). Yine Mehmet Niyazi bu itibarla kurulan Türk devletlerinin esasını şu şekilde ifade etmektedir:

“Türk devletleri, nazariyelerle değil, toplumun eğilimi, tarih ve coğrafi şartlara göre kurulmuş ve yönetilmiştir. Göçebelik döneminde varlığın devamı, halkın ihtiyaçları sıkı ve katı bir disiplini gerekli kılmış, her an bir baskına uğrama tehlikesi karşısında her ferdin sorumluluk almasını gerekli kılıyordu. Bu anlamda fertler devletle bütünleşen bir düzen fikrine sahip oluyorlardı” (Niyazi, 2010: 12).

Türkler, beylik, imparatorluk ve nihayet modern manasıyla devlet vasıflarına haiz irili ufaklı pek çok müesses yapılar vücuda getirmiştir. Bu siyasî yapıları yalnızca zamana ve mekâna bağlı tesadüfler zinciriyle vücut bulmuş teşekküller olarak değerlendirmek mümkün değildir. Dikkatlice incelendiği takdirde, söz konusu yapıların zaman ve mekân farklılıklarına rağmen müşterek bir devlet geleneğinin mahsulü oldukları görülür (Ögel, 2016: 15).

Türk medeniyet tefekküründe devletsiz olmak kötü olarak nitelenen ve mücadele edilmesi gereken bir durumdu. Nitekim “devletsizlik, Tanrı tarafından kargınmakla² aynı anlamdadır” (Çetin, 2014: 58). Nitekim Türk devletinin Tanrı tarafından kutlu kılınan Türklere verdiği bir ‘kut’ olduğu inancı hâkimdir. Bu görüş ile devlet fikrinde Kızılma’sı biçimlenen Türk milleti tarihin hiçbir döneminde devletsiz kalmamıştır.

² Kargınmak: Tanrı’nın, insanların sevgi ve ilgisinden yoksun kalıp nefretlerine uğraması dileğinde bulunmak, ilenmek, kargışlanmak, lanetlenmek.

Türk devlet felsefesi, Platon'dan beri süregelen devletin ortaya çıktığı gereklilik olarak insanın hayatını sürdürme noktasında ihtiyaç duyduğu örgütlenme idealiyle açıklanamaz. Türk devlet felsefesi Türk kültür ve medeniyetinden doğan özgül şartlarla kendi teşekkül sürecinden geçmiştir. Bu sebeple Türk devlet felsefesi artı ürün, üretim araçlarının sahipliği, bir sömürü mekanizması, vergi toplama işlevi, meşru güç kullanma tekeli gibi yaklaşımlarla izah edilemez.

Türk devlet geleneği kültürel ve sosyal yapının gereği bir siyasî örgütlenme ve yönetim modeli ile açıklanabilir. Öyle ki, bozkırdaki yaşam tarzının gerektirdiği dinamik ve düzenli sosyal yaşam gereği oluşan yönetim modelinden üç kıtada hüküm süren bir devlet yönetimine kadar uzanan geniş alanda esas olan Türk devlet felsefesi değişmemiştir.

Aileden millete uzanan sosyal örgütlenmede bireyden devlete kadar uzanan alandaki görev dağılımı Türk devlet felsefesinin özünü teşkil etmektedir. Töre ile hukukî çerçevesi çizilen, aile yapısından devlet örgütlenmesine genişleyen mekanizma zaman ve mekândan bağımsız felsefi bir düşünceyi yansıtmaktadır. Asya bozkırlardan verimli Anadolu topraklarına, Orta Avrupa sınırlarından Afrika ve Arabistan çöllerine kadar geniş bir coğrafyada var olan Türk devletlerinin ortak bir geleneğe dayandıkları görülmektedir. 20. yüzyılda cumhuriyet ile taçlanan bu gelenek engin bir Türk medeniyet tahayyülünün devlet örgütlenmesine dair yansımasıdır. Konumuz itibarıyla söylemek gerekirse, 2200 yıllık Türk devlet geleneği kadim bir Kızılma ülküsünün vücut bulmuş halidir. Genel olarak ifade etmek gerekirse "aile, millet, toprak ve kağan" çerçevesinde vücut bulan Türk devlet felsefesi tarih boyunca değişen jeopolitik şartlara rağmen aynı öz ile teşkilâtlanmıştır. Bu öz'den uzaklaşıldığı dönemler ise devletin çalkantılara sürüklendiği, tefrikanın başladığı, devlete ortak olma fikrinin öne çıktığı ve nihayeti devletin isim değiştirmesine kadar gidecek dönemler olmuştur.

Bir Kızılma ölküsü olarak Türk devlet felsefesi Göktürklerin Orhun Anıtlarına kazıdıkları gibi anlayış ile var olmuştur. Egeyenliğin kaynağı olarak Tanrı tarafından verilen *kut* ile *devleti* inşa eden ve *töre*yi koruyan Hakan, açları doyurur, çıplakları giydirir, azı çok kılardı. Görüldüğü gibi Türk tarihinde devlet sadece kurumsal düzeyde bir örgütlenme olmadığı gibi yasalardan oluşan bir yönetim modeli de değildir. Türk devlet felsefesi bir örgütlenme modeli olmasının yanı sıra bir kültür ve medeniyet telakkisinin yansımasıdır. Bu zihniyetin özünde ise bireysellikten uzak, bir toplumun üyesi olarak insan vardır. Şeyh Edebalı'nın Osman Gazi'ye "insanı yaşat ki devlet yaşasın" nasihatı bu zihniyetin bir yansımasıdır.

Türk devlet felsefesinde Kızılma ölküsü bengü-il, devlet-i ebed müddet, aşkın devlet, hikmet-i hükümet gibi kavramlandırmalara tabi olmuştur. Bütün bu ölkü ise töre etrafında şekillenmiştir. Öyle ki, "bengü-il"den "devlet-i ebed müddet"e ve nihâyet Cumhuriyet'e uzanan süreçte bağlayıcı olan en mühim unsur, kuşkusuz töredir. Zira il gider, töre kalır" (Ögel, 2016: 18). Türk devlet felsefesinin 2200 yıllık tarihini birleştiren *törenin* devamlılığıdır. Bu anlamda Türk devlet felsefesi sadece güç kullanma hakkı çerçevesinde değil, bir devlet ahlakı içerisinde belirginleşmiştir.

Devletin varlığı Türk töresinin ilk adımı olmuştur. Tarihin hiçbir döneminde devletsiz kalmayan Türk milletinin Kızılma'sı devletli olmakla başlamıştır. Kutsal devlet idealinden kutsallaştırılmış devlet düşüncesine kadar esas olan devletin varlığını devam ettirmesidir. 600 yıllık devletin son yıllarında Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kalan en büyük felsefi miras da "devletin nasıl kurtulacağı" ile ilgilidir. Dönemin Türk münevverleri, Türk bağımsızlık mücadelesiyle somutlaşan bir atılganlıkla "devleti var kılma" çabasında olmuştur. 20. yüzyılın başındaki Türk bağımsızlık mücadelesi hür millet için bağımsız bir devlet idealiyle biçimlenmiştir.

Türk tarihinde devlet kavramı, kutsal bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet kuruculuk, "Türk devleti mitosunun çekirdeği sayılabilecek kaziyedir" (Bora, 1998: 84). Devlet

kuruculuğu ve devletlilik, en önemli medeniyet ölçütü olarak görülmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğü zaman, Türk tarihinin ve Türk toplumunun devlet-merkezli bir gelenek anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Devletliliğin Türklerin varoluş biçimi olduğunu, Türk Medeniyeti Tarihi'nin öncülü olan Türk Devletinin Tekamülü'nde (1922-23) Ziya Gökalp ileri sürmüştür: "Türk, devlet teşkilâtından mahrum kalınca, yalnız aile teşkilâtıyla yaşayamaz, mahvolur. Türkler, en eski zamanlardan beri, devlet teşkilâtını, aile teşkilâtının fevkine çıkarmışlardır" (Bora, 1998: 84). Zeki Velidi Togan ise Türkleri "*devletçi bir millet*" veya "*teşkilâtçı hâkim bir millet*" diye tanımlar (Bora, 1998: 84).

Türklerdeki kutsal devlet anlayışına geçmeden önce devlet anlayışının ve yönetim felsefesinin oluşmasını sağlayan (zamanın şartlarını düşünerek) temel olgulara bakmak gerekmektedir. Eski Türkler, bozkır coğrafyasında at ve demir üzerine kurulu, kendilerine has bir kültür ortaya koymuşlardır. Başka bir deyişle bozkır hayatı, Türk insanının düşünce tarzını, devlet anlayışını ve oluşturduğu tüm kurumları etkilemiştir.

At kullanma veya ata sahip olma hissiyatı, Türklerin kendilerini diğerlerinden üstün görmelerine sebep olmuş, atın vermiş olduğu istenilen yere ulaşılabilirlik ve hız imkânı da tatmin olma hislerini çoğaltarak Türk insanını ister istemez bir üstünlük anlayışına sahip olmaya itmiştir. Bozkır hayatına uyum sağlayan Türklerde, üstünlük duygusu cihan-devlet anlayışının desteğiyle "beylik gururunu" oluşturmaktaydı. Ayrıca bu sahip olduklarını düşündükleri üstünlükle, geniş ufuklara hükmetme arzuları da kamçılanmaktaydı. Demir de bu arzuyu fiiliyata dökmek için gerekli olan araçtı. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğu zaman Türklerin geniş bozkırlarda bir yandan kendilerini en iyi şekilde korumak, diğer yandan da, sahip oldukları en önemli varlıkları olan hayvanlarını korumak zorunda olmaları; sıkı disiplin ve kuvvetli teşkilâtçılık anlayışını onlar için zorunlu hâle getirmişti (Kafesoğlu, 1976: 65).

Türk devletinin kuruluşuyla ilgili efsaneler, yaratılış efsanesiyle iç içe geçmiş durumdadır; bir bütündürler. Buna göre de Türk devleti var oluşu gereği güçlü ve meşrudur. Gökalp ve izleyicileri, Türk devlet geleneğinin kutlu kavramları arasında muğlâk bir benzetmeler zinciri kurmuşlardır; ortaya totolojik³ bir töre=devlet=din=barış benzeştirmesi çıkartırlar. Din=devlet denklemi, bu totolojik benzeştirme/eşlemenin alt terimleri arasında herhalde en kudretli olanıdır.” (Bora, 1998: 86).

Türk devleti fikri, tarihî şahsiyeti ve sürekliliği olan organik bir varlık olarak tasavvur edilir. Türk devleti, Türklüğün tarih içindeki tözü ve Türk *nomos*'unun (beşerî düzen [ilkeleri]) aşkın kaynağıdır.” (Bora, Can, 2007: 147). Bu ideale ait Türk devletinin özellikleri de şu şekilde sıralanabilir:

“-Türklerin yaratılış özelliği olarak hep devletle var oldukları, 'devletli-millet' oldukları, bu nedenle teşkilâtçı, devlet kurucu vasıflarıyla temayüz ettikleri...

-Türk Devletinin 'kut'lu (ilahî) olduğu ve tarih-öncesi inanışlara dayandırılan bu kutsallığın İslâm inancıyla da bağdaş(tırıl)dığı...

-Türk Devletinin, erişeceği dünya egemenliğiyle bütün insanlığa barış ve huzur getirmeyi erek edinen cihanşümül/evrensel bir misyon taşıdığı...

-Devlet Adamları'nın, devletlilerin, Türk Devleti'nin kutlu misyonunu temsil eden seçkin ve amir konumu...

-Türk Devleti'nin aşkınlığının, ilahiliğinin, var oluşsal değerinin meşrulaştırdığı 'pratiklik' ve 'realistik' hassası...

-Türk Devletlerinin aslında tek bir ebedi-ezeli ('ebed-müddet') Türk Devleti'ni ifade eden bir devamlılık silsilesi oluşturduğu...

-Bu devlet silsilesinin tarih-öncesi zamanlardan itibaren 'millî devlet' ve aynı zamanda 'demokratik' ve 'sosyal devlet' karakteri taşıdığı; bu karakteriyle beraber Türk Devleti'nin daima 'merkeziyetçi ve güçlü devlet' olageldiği...

- Türk Devleti'nin -yine yaratılıştan gelen- ordu-millet vasfını yansıtan bir ordu-devlet olduğu...” (Bora, Can, 2007: 147).

³ Mantıkî biçimi sebebiyle her daim doğru olan bir ifade.

Türk Milliyetçiliği'nde Bir Kızılma Olarak Devlet

Türk devletinin korunması ve bekâsı, Türk medeniyet telakkisinin temel itici kuvvetlerini oluşturmaktadır. Türk Milliyetçiliği hareketinin esasında da bu gerçek vardır. Kadim Türk devlet felsefesi, bugün Türk milletinin karşı karşıya bulunduğu sorunların çözümünde bir kaynaktır. Öncelikle bahsi geçen devlet kavramının hükümet adını verdiğimiz siyasî aygıttan farklı olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Kavramsal olarak devlet ruhani bir anlama bürünürken, hükümet somut bir kavramdır. Tam da bu noktada devlet Türk milliyetçiliği açısından son derece kutsal bir varlık olarak ortaya çıkarken, hükümet her anlamda ulaşılabilir olduğu için eleştiriye açık, geçici bir varlıktır.

Alparslan Türkeş'e göre, *“Türk milletinin iki büyük karakteri vardır. Bunlar, teşkilâtçı millet ve asker millet karakterleridir. Türk milleti, teşkilâtçı millettir demek, Türk milletinin, devlet kurmada sahip olduğu kabiliyet ve üstünlük, demektir. Gerçekten, dünya milletleri içinde Türk milleti kadar büyük ve üstün devlet kurma yeteneğine sahip ikinci bir millet daha yoktur. Tarihte kurmuş olduğumuz 16 büyük imparatorluk, milletimizin, üstün devlet kurmaktaki özelliğinin en kesin delilidir”* (Türkeş, t.y.: 107). Yine bu doğrultuda Türkeş'e göre, Türk milleti tarih boyunca kurduğu tüm devletleri kendi devlet felsefesinden esinlenerek kurmuştur. Fakat Osmanlı'nın son yüzyılını da içine katan bir tarihten bu yana Türk devlet felsefesinde, yabancı/dış etkenlerin ve kültürlerin etkisi sebebiyle, bozulmalar meydana gelmiştir. Dolayısıyla “millî ülkü”ye bir an önce dönülmesi gerekmektedir.

“Devlet kuruculuk” meziyetinden bahsetmişken Nihâl Atsız'ın devletle ilgili tarih görüşünü de belirtmek gerekmektedir. Atsız'a göre “bizim şimdye kadar sahip olduğumuz tarih görüşümüz yanlıştır. Çünkü bizim için millet devlet esasını kabul etmek millî menfaâtlerimiz için daha uygun olduğu hâlde, biz, millet tarihi şöyle dursun, devlet ve vatan tarihini bile bir yana bırakarak yalnız sülale ve rejim tarihini esas olarak kabul ettik. Her sülaleyi bir devlet sayarak, şimdye kadar, sülaleler sayısınca devlet kurduğumuzu

ileri sürdük. Fakat düşünmedik ki, o kadar devlet kurduksa, bunların hiçbirisini de yaşatamamış olduk! (...) Hâlbuki elimizde, her zaman bir Türk devleti vardı. Çünkü gerçekte bu kadar devlet kurmuş değil, bu kadar sülale değiştirmiş bulunuyorduk” (Atsız, 1992: 9-10).

Başbuğ Türkeş, ülkücü fikriyatın kaynağı olan Dokuz Işık Doktrini’nde devletçi görüşün özünü, “*Türk milletinin kültür ve devlet felsefesi, Türk milliyetçilik dünya görüşü içinde, millî bütünleşme ve millî demokrasi ülküsüdür*” şeklinde ifade etmektedir (Türkeş, t.y.: 113). Alparslan Türkeş’in tanımını yaptığı ‘demokratik milliyetçi devlet’ millî demokrasi, millî iktisat ve millî bağımsızlık özelliklerini taşımaktadır.

Ülkücü ideolojinin salt temsil partisi olan Milliyetçi Hareket Partisi’nin “millî devlet” görüşü de bahsi geçen ülkünün kanıtı niteliğindedir. Bu bağlamda millî devlet, devletin tek ve aynı milletten kurulduğunu ifade etmektedir. Kutsal devlet anlayışına uygun olarak “millî devletin görevi, adını taşıdığı milletin varlığını devam ettirmek, onu korumak ve yüceltmektir” (Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı, 2018). Ülkücü hareket devlet bekasını sürdürebilmek için millî devletin ülkeyi ve milleti bölmeye çalışan her türlü tehdide karşı gelmesi gerektiğine inanmaktadır. Millî devlete atfedilen diğer özellikler; milletin bütün fertlerini eşit görmek, millete eşit şartlarda her türlü hizmeti sunmak, milletin üstünde hiçbir oluşum görmemek şeklinde sıralanabilir. Buna ek olarak, MHP’nin 2009 tarihli parti programına bakıldığında “Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin; ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü korumak, üniter millî devleti ilelebet baki kılmak” hareketin temel hedefleri arasında gösterilmektedir (Milliyetçi Hareket Partisi, 2009).

Bir nevi devlet fetişizmine sahip olmakla itham edilmelerine cevaben Ülkü Ocakları, Milliyetçi Hareket’in hassasiyetlerini ve akabinde devlet görüşlerini şu şekilde dile getirmektedirler: “MHP’nin fikir sisteminde ağırlıklı bir yere sahip olan “güçlü

iktidar” ve “millî devlet” kavramları taraflı ve kasıtlı çevreler tarafından anlamsız bir şekilde faşizm ile mukayese edilmiştir. Bu değerlendirmelerde faşizmdeki anahtar kavramın başlı başına devlet olgusu olduğu göz ardı edilmektedir. Faşizme göre; insanların hakları devletin onlara verdiklerinden ibarettir. Vatandaşların canı da malı da devletindir. Faşizmde vatandaş devlet yararına çalışır. Devlet, milletin ve onun hayatının tümünü yönetir. Tek bir parti idareyi ele geçirir. Bu parti askerî disipline tâbidir. Devlet bir şefin elindedir. MHP fikriyatında ise devlet millet için vardır ve devleti yaratan millet gerçeğidir, millî birlik bilincidir. Parti programında bu konuyu doğrulayan şu görüşlere yer verilir:

Milletimiz için ‘millet’ ve ‘devlet’ kararları ayrılmaz bir bütünü iki aslî unsurudur. Millet olarak var olabilmek temel hedeftir, Bunun yegâne vasıtası ise kudretli bir devlettir” (Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı, 2018).

Türk Milliyetçiliği fikriyatında, millet kavramının hiçbir zaman devlet kavramından tecrit edilmediğini görmekteyiz. Mustafa Çalık’a göre “(...) milliyetçilerle sol hareketler arasındaki en temel kırılma noktalarından biri de budur. Sol kültür ve teori, devleti toplum için, olmazsa olmaz bir entite olarak görmez; ona, bilakis aşılması gereken bir vakıa gözü ile bakar” (Çalık, 1998: 165). Bu bağlamda sol ideoloji, bir taraftan tek-parti zihniyetinin siyasal üstünlüğünü kabul etmekte bir zarar görmezken öbür taraftan önüne çıkan her fırsatta soyut “devlet” kavramını hiçe sayarak içerisine dâhil olduğu sistemin “suç”larını devlete yıkmaktan da geri kalmaz. Oysaki milliyetçiler kutsadıkları devlet fikrine zeval gelmesin diye sistemin her türlü hatasına kendilerine zarar verme pahasına göz yumarlar. Ancak yine ülkücü düşünür Çalık’ın deyişi ile “her hali ve her tezahürü (varlığı, sembolleri, bürokrasisi, eylemleri, mevzuatı) ile toptan kutsallaştırılmış bir devlet kavramını benimseyerek temel hak ve hürriyetleri demokratik bir çerçevede yerli yerine oturtmak kolay değildir” (Çalık, 1998: 165).

Türk Milliyetçiliğinde Devlet ve Kızılma

Devlet olmak/devletli olmak olgusunun bir Kızılma ölküsü olduğu açık bir gerçektir. Türk milleti için tarihi gelişme içerisinde devletsiz bir dönemin olmaması bu durumun göz ardı edilmesine sebep olabilmektedir. Oysa diğerk bütün Kızılma hedefleri her zaman devlet olmak/devletli olmakla başlamıştır.

Türk milliyetçiliğı için devlet diğerk bütün ölkülerin ilk adımıdır. Devlet tarihsel düzeyde Türk milletinin varlığını sürdürmesinin başlangıç noktası olmuştur. Bu durum geniş bir tarih bilinciyle fikir külliyyatı biçimlenen Türk milliyetçiliğı için devletli olmanın bir Kızılma ölküsü olarak kabul edilebilirliğini göstermektedir. Diğerk bir ifadeyle devletli olmak Türk milleti için hiçbir zaman vazgeçilemez bir nitelik olmuştur.

Türk milliyetçiliğinde devlet düşüncesi gerek siyasetin gerekse de düşünce dünyasının temellerinden birisi olmuştur. Bu durum Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin konuşmalarında da vücut bulmuştur. Genel Başkan Bahçeli konuşmalarında devletli olmayı millî beka kavramıyla açıklamıştır. Devletli olmanın millî bekâ tehdidinin bertaraf edilmesine vurgu yapan Sayın Bahçeli "*Millî bekâ; namustur, varoluştur. Nitekim değışmez, değıştirilmesi dahi imkânsız kabulümüz budur. Millet ve devlet olarak varlığımızın kesintiye uğramadan sürmesi ana gâyemizdir.*" demiştir (Bahçeli, 2018).

Devlet Bahçeli bir başka konuşmasında "*Siyasetimizin öznesi insan, nesnesi devlet, yüklemi demokrasi, cümlesi ise millettir*" (Bahçeli, 2017b) vurgusu yaparak devlet düşüncesinin Milliyetçi Hareket'in siyasetindeki önemini açıklamıştır. Sayın Bahçeli bir başka konuşmasında devletli olma fikrinin Türk milletinin tarihi bir ölküsü olduğunu vurgulayarak "*Sözümüz millet, sevdamız devlet, sancağımız vatandır. Devlet-i ebed müddet, millet-i ebed müddet dünden bugüne vazgeçemediğimiz, bundan sonra da vazgeçmeyeceğimiz kavlimiz ve kararlılığımızdır. Yine tarih devletinden olmuş milletlerle, milleti parçalanmış, ufalanmış, hatta zaman*

içinde silinip gitmiş birçok devlete de şahitlik etmiştir. Hamdolsun Türk milletinin ülküleri öteden beri, tarihin başlangıcından itibaren kurduğu devletlere feyiz ve ilham vermiştir” demiştir (Bahçeli, 2017a). Sayın Bahçeli bir başka konuşmasında ise Türk devlet felsefesinin, Türk milletinin millî mefkûresindeki yerini şu sözlerle anlatmıştır: “Devlet ebed müddet anlayışının fikri ve tarihi dayanakları öncelikle bu süreklilik yelpazesinin içinde aranmalıdır. Türk milleti bağımsızlığına düşkün ve bağlıdır. Milletimiz tarih boyunca kurduğu devletlerle kaderini bir ve aynı görmüştür. Devletsiz millet, milletsiz devlet Türk’ün tarihinde hiç olmamıştır” (Bahçeli, 2016).

Mustafa Çalık’ın ifadeleriyle “devlet dediğimiz zaman, esas itibarıyla hem bir ‘fikir’ ve hem de bir ‘yapı’ olarak idrak edilebilir fenomenal bir varlık alanından söz etmiş oluruz” (Çalık, 1998: 164). Buna göre Türk milliyetçiliğinde devlet, üzerinde bulunduğumuz toprakların üzerinde yaklaşık bin yıldır devam eden “millî hükümlerlik” anlamına gelmektedir.

Devletin bu denli yüce bir varlık olarak görülmesinin, Türk milliyetçiliğinin sahip olduğu diğer özellikleri açısından meşruiyet sağlamaya yaradığı görülmektedir. Bu durumu Ülkü Ocakları’nın MHP’yi betimlerken kullandığı ifadeyle açmak gerekirse, Milliyetçi Hareket; “devralınan tarihî mirasına bağlı olarak devlet varlığının tartışılmayacağını kabul ve ilân eder. Devletin, milletin duygu, düşünce ve temayüllerini temsil etmesine, maddî ve manevî değerlerini iç ve dış tehditlere karşı korumasına, milletimizi millî ülküler etrafında birleştirmesine kesinlikle inanır ve devleti, milletin hizmetinde görür. Devleti yönetenlerin kendilerini milletimizden üstün ve milletimizi güdülen sürü olarak görmelerini de açıkça reddeder. Sadece bu cümle bile faşizmin diktatörlük vasfına karşı oluşun bir ifadesidir” (Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı, 2018).

Türk milliyetçiliği için millî devletin varlığı milletin ve devletin var olması için gerektir. Türk milliyetçiliği açısından “millet ve

devlet düşmanlarının hedef tahtasında” hep millî devlet olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli de yapmış olduğu pek çok konuşmada “millî devlete yönelik tehditleri” gündemine almıştır. Örneğin, 11.08.2009 tarihli “millî bekaya yönelik tehditler ve sözde demokratikleşme çağrılarına ilişkin” yaptığı basın toplantısında Türkiye Cumhuriyeti devleti üzerine oynanan oyunlara dikkat çekerek şu ifadeleri kullanmıştır:

“Küresel dayatmaların önünde tehlike olarak görülen millî devlet engelini zayıflatmak, kontrol altında tutmak ve bir takvime bağlı olarak ortadan kaldırmaya yönelik geniş kapsamlı senaryo vardır. Dün Sevr ile Osmanlı’nın önüne dışarıdan konulanlar, bugün daha da tehlikeli olarak içerden sokulmaya çalışılmaktadır” (Bahçeli, 2009).

Devlet Bahçeli bir başka konuşmasında ise Türk Milliyetçilerinin millî devlete yönelik tehditlere sonuna kadar karşı çıkacağını şu şekilde ifade etmiştir:

“Türk Milliyetçileri Türkiye’nin bölünmesine, ortak değerlerimizin yok edilmesine ve Türk Milletinin bir kaos ortamına ve kardeş kavgasına sürüklenmesine hiçbir şart altında izin vermeyecektir. Misak-ı Millî sınırları içinde üniter yapıda millî devlet olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin bölünmesi teşebbüslerine, bedeli ne olursa olsun sonuna kadar karşı çıkacaktır” (Bahçeli, 2014).

Sonuç

Devlet, milletin teşkilâtlanmış hâlidir. Bir milletin millî kültürünü oluşturan, medeniyet mefkûresini biçimlendiren her bir niteliği devlet olmak/devletli olmak düşüncesinin içerisinde yer alır. Bu hâliyle devlet olmak millet olmanın da şartlarından birisidir. Devlet millî bağımsızlığın, hür, şerefli, mesut ve müreffeh yaşamının, kendi millî tarihi, millî kültürü ve millî ülkü içinde yücelmenin en büyük teminatıdır (Kırbaç, 2014: 12). İşte Türk milleti için “devlet olmak/devletli olmak”ın ifade ettiği mânâ budur. Türk milleti bu mânâ içerisinde tarih boyunca devletli olmanın şerefini taşımıştır.

Türk milleti devletiyle var olan, varlığını devletiyle sürdüren bir millettir. Türk milleti tarihin hiçbir döneminde devletsiz kalmamıştır. Bu millî bilinç günümüzde de devam etmekte, Türk milleti ve

Milliyetçi Hareket devletin varlığının tehlikeye girdiği dönemlerde büyük bir hassasiyetle refleks göstermiştir. Böylece devlet olmak/devletli olmak, Kızılma çerçevesindeki önemli bir ülkü hâline gelmiştir.

Alparslan Türkeş Milliyetçi Hareket'in devlet yaklaşımını Kızılma ülküsü içerisinde "millî devlet-güçlü iktidar" şiarıyla biçimlendirmiştir. Devlet mekanizmasının güçlendirilerek varlığını devam ettirmesi bu ülkünün merkezinde yer almaktadır. Beş deniz havzasının merkezindeki Türkiye'nin çevresinde yaşanan uluslararası gelişmeler, küresel siyasetteki dalgalanmalar güçlü devlet fikrinin fikrî ve siyasî haklılığın göstergesi olmuştur.

Günümüzde küresel gelişmeler devletlerin millî varlıklarıyla devam edeceklerini göstermektedir. Millî devlet, bir siyasî kimlik merkezi olarak bugünkü küresel sistemde rakipsizdir. Millî devletin bu konumu onun varlığına olan itirazları da dışlamaktadır. Bireylerin aidiyet ve kimlik vurgusu olarak "millet" olgusu varlığını devam ettirmektedir. Bu haliyle Türk milleti için devletin millî ve üniter niteliklerini güçlendirerek varlığını devam ettirmesinden başka bir seçenek kalmamaktadır. "Lider Ülke Türkiye" ülküsü içerisinde "güçlü devlet" vurgusu 21. yüzyılda Türk milletinin Kızılma ülküsünün başlangıcıdır.

Her ne kadar Ziya Gökalp Kızılma için "*Zemini mefkûre, seması hayal/Bir gün gerçek fakat şimdilik masal*" diyerek Kızılma'yı geleceğin belirsiz bir hedefi olarak çizip onun değişkenliğine vurgu yapsa da Kızılma ülküsünün günümüzün sosyal, ekonomik, siyasî ve kültürel gelişmeleri içerisinde daha somut bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, millî ülküler daha somut düzeyde sosyal ve siyasî karşılıklarının ortaya konulması gerekmektedir. Bu çerçevede günümüzün Kızılma ülkülerinden birisi olarak devlet fikri çağın sosyo-ekonomik ve siyasî gerekleriyle yeniden ele alınmalıdır. Bu çerçevede Başbuğ Alparslan Türkeş'in çizdiği şekliyle "millî devlet-güçlü iktidar" ülküsü çerçevesinde Türk milletini gelecek kutlu Kızılma ülkülerine taşıyacak ilk adım

olarak devletin millî ve üniter nitelikleriyle güçlendirilerek mukaddes varlığını devam ettirmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Atsız, H. N. (2011). *Türk Ülküsü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Atsız, H. N. (1992). *Türk Tarihinde Meseleler*. İstanbul: Beysan Basım ve Yayın.
- Bahçeli, D. (2004). “Merkez Yönetim Kurulu Toplantısında Yapmış Oldukları Konuşma Metni- 19 Kasım 2004”, http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/169/index.html (Erişim: 05.07.2018)
- Bahçeli, D. (2009). “Millî Bekaya Yönelik Tehditler ve Sözde Demokratikleşme Çağrılarına İlişkin Yaptığı Basın Toplantısı Metni- 11 Ağustos 2009” http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/709/index.html (Erişim: 04.07.2018).
- Bahçeli, D. (2016). “TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma- 25 Ekim 2017” http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4143/index.html (Erişim: 05.07.2018).
- Bahçeli, D. (2017a). “TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma- 7 Şubat 2017” http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4207/index.html (Erişim: 05.07.2018).
- Bahçeli, D. (2017b). “TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma- 9 Mayıs 2017” http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4252/index.html (Erişim: 05.07.2018).
- Bahçeli, D. (2018). “TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma- 27 Mart 2018” http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4396/index.html (Erişim: 05.07.2018).
- Banarlı, N. S. (1985). *Devlet ve Devlet Terbiyesi*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

- Bora, T. (1998). "Milli Tarih ve Devlet Mitosu. *Birikim Dergisi*, (105-106): 83-98.
- Bora, T. ve Can, K. (2007). *Devlet ve Kuzgun: 1990'lardan 2000'lere MHP*. (3. Baskı). Ankara: İletişim Yayınları.
- Bostancı, M. N. (1998). Etnisite, Modernizm ve Milliyetçilik. *Türkiye Günlüğü*, (50): 38-55.
- Coşkun, R. (2014). Kızılma'dan Türk İslâm Ülküsüne: Türklerin Küresel Düşleri. *Düşünce Dünyasında Türkiz* (25): 25-54.
- Çalık, M. (1998). MHP: Asıl Şimdi, Fakat Nasıl. *Türkiye Günlüğü*, (50):162-174.
- Çetin, İ. (2014). Kızılma. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, (25): 55-88.
- Gökalp, Z. (1976). *Türkleşmek, İslâmlaşmak Muasırlaşmak*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınlar.
- Habermas, J. (2002). *Küreselleşme ve Milli Devletin Akıbeti*. (çev. Beyaztaş, M.) İstanbul: Bakış Yayıncılık.
- Habermas, J. (2010). *Öteki Olmak Ötekiyle Yaşamak*. (çev. Aka, İ.) 4. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1987). *Türk Bozkır Kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Kafesoğlu, İ. (1976). *Türk Tarihi*. Ankara: Yaykur Açık Yüksek Öğretim Dairesi Yayınları.
- Kırbaç, S. (2014). Türk Milliyetçiliği ve Türk İslâm Ülküsü. *Düşünce Dünyasında Türkiz* (25):101-120.
- Milliyetçi Hareket Partisi (2009). Parti Programı. http://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf (Erişim: 05.07.2018).
- Niyazi, M. (2010). *Türk Devlet Felsefesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Llobera, J. R. (2007). *Batı Avrupa'da Milliyetçiliğin Gelişimi*. (çev. Akman, E.) İstanbul: Phoenix Yayınları.
- Ögel, B. (2016). *Türklerde Devlet Anlayışı*. 2. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Strauss, L. (2000). *Politika Felsefesi Nedir? Giriş-Çeviri-Notlar*. (çev. Zelyüt, S.) İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Türkdoğan, O. (2005). *Türk Ulus Devlet Kimliği*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Türkeş, A. (t.y.) *Temel Görüşler*. Ankara: Bizim Ocak Kitap Kulübü.

Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı (2018). "1969 Adana Kongresi ve MHP'nin Doğuşu",

<http://www.ulkuocaklari.org.tr/ulkucuhareket/basbug-alparslan-turkes/hayati/1969-adana-kongresi-ve-mhpnin-dogusu> Erişim: 05.07.2018.

Yakıt, İ. (2016). Türk İslâm Düşüncesinde Devlet Kavramı. *I. Türk İslâm Siyasi Düşüncesi Kongresi Bildiriler Kitabı*. (ed. Akıncı, M.) s. 1-12.

TARİHİN İZİNDEN COĞRAFYANIN KALBİNE TÜRKLERİN KUTLU YÜRÜYÜŞÜ: KIZILELMA

Gökberk YÜCEL

Dr. Öğr. Üyesi, Bozok Üniv. Siyaset Bil. ve Kamu Yönetimi Bölümü
gokberk.yucel@bozok.edu.tr

Özet

Kızılma, millî şuurunun ve ülkünün veçesi olarak Türk devlet geleneğinin ve Türk kimlik bilincinin kurucu köklerini ve kadim bilgisini oluşturmaktadır. Kızılma bir yandan Türklerin fetih istikâmetini belirlerken aynı zamanda cihan hâkimiyeti yolunda önemli merhaleleri de göstermektedir. Kızılma bu anlamda hem bir millî bilinç hem de Türk'ün muhayyilesindeki, fütûhatındaki coğrafyayı anlatır. Bu bağlamda Kızılma, Türkler için, devletin siyasî ve coğrafi olarak genişletilmesi için yapılan sefer ve fetihlerin manevî aracı ve dinamosu olmuş, cihan hâkimiyeti ülksünün sembolik yönünü ihtiva etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kızılma, Devlet-i Ebed Müddet, Cihan Hâkimiyeti

Giriş

Kızılma, Türklerin cihan hâkimiyeti yolunda ulaşılabacak nihâî hedef ve özlemi simgelemiştir (Yerasimos, 1999: 316). Nitekim Ziya Gökalp, “Kızılma” adlı şiirinde cihan hâkimiyeti ülküsünü ifade ederken Türk fatihlerinin yeryüzüne egemen olmak için gaza yaptığını, Çin’i, Hint’i, Mısır’ı ve Rum’u fethedip nice mekânı başkent kıldığını ama meçhûliyet arz eden Kızılma’ya ulaşamadığını ifade etmiştir. Bu meçhûliyet, Kızılma’nın yokluğundan ziyade, Türklerin her fetihde büyüyen hedeflerinden kaynaklanmaktadır. Nitekim şiirinde bunu “*Zemini mefkûre, seması hayâl, bir gün gerçek, fakat şimdilik masal*” olarak dile getirmiştir (Gökalp, 2015a: 31). Bu bağlamda Kızılma, Türkler için, devletin siyasî ve coğrafi olarak genişletilmesi için yapılan sefer ve fetihlerin manevî aracı ve dinamosu olmuş, cihan hâkimiyeti ülküsünün sembolik yönünü ihtiva etmiştir.

Cihan hâkimiyeti ülküsüne dayanan Kızılma’nın, mitolojik/tarihî temeli, Oğuz Kağan Destanı’ndan alınmıştır. Efsaneye göre, Oğuz Kağan’ın bilge veziri Uluğ-Türük, bir gece rüyasında, gün doğusundan gün batısına doğru giden altın yay ile kuzeye doğru giden üç gümüş ok görmüştür. Rühayı ise Oğuz Kağan’a “*Ey kağanım! Bu rüya sizin için uğurlu olsun, size dirlik versin. Gök Tanrı, rüyamda ne gördüysem, onu gerçek yapsın. Dola duran yeryüzünü, Tanrı sizin soyunuza versin.*” şeklinde tabir etmiştir (Ögel, 2014: 223). Bu hadiseden sonra altın yay, büyük oğulları olan Bozokların, üç gümüş ok ise Üçokların uhdesinde olmuştur. Yayın gün doğusundan gün batısına doğru ilerlemeyi simgelemesinden kaynaklı sahibine yeryüzünün hükümdarı olma yetkisini vermiş ve böylece hükümdarlık otağı, Oğuzların Bozok koluna verilmiştir (Ögel, 2014: 224). Bu husus, cihanşümül bir iddiaya da dayanmaktadır.

Bu bağlamda, gök kubbenin başladığı yerden bittiği yere kadar olan bütün toprakların, dirlik ve nizam için Türklerin idare ve sevkine âmil kılındığına inanılmıştır. Dolayısıyla, Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi, doğuda meskûn olan Türklerin, batıya doğru

ilerleyişlerinin zihinsel motivasyonunu da ortaya koymaktadır. Batı'ya doğru ilerleyiş, Türklerin Kızılma'sı olmuştur.

Devlet-Kimlik Özdeşliği: Devlet-i Ebed Müddet

Türk toplumunda teşkilâtli ve disiplinli olmak, zorlu coğrafya koşullarında güvenliğin tesis edilmesi ve yaşamın idame edilebilmesi için zaruret ihtiva ederken bu husus, Türk kozmogonisinde ve kozmolojisinde kâinatın ve dünyanın yaratılışında Tanrı'nın varlığına dayandırılmıştır. Dolayısıyla devletli olmak, Tanrı nizamının yeryüzünde tesis edilmesi ve idamesi için verili bir düşünce hâlini almıştır. Göktürk Kitabeleri'nde, devlet sahibi olmanın ontolojik sebebi şu şekilde ifade edilmiştir (Bilge Kağan Abideleri, DC: 2-3):

“Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisi arasında insanoğlu kılınmış. İnsanoğlunun üzerine ecdadım Bumın Kağan, İstemi Kağan oturmuş. Oturarak Türk milletinin ilini, töresini tutuvermiş, düzene sokuvermiş. Dört taraf hep düşman imiş. Ordu sevk ederek dört taraftaki milleti hep almış, hep tâbi kılmış.”

Bu bağlamda, bir nizam üzerine yaratılan gök ve yerin, dahi arasında yaratılan insanoğlunun sevk ve idaresi ilahî bir görev olarak kabul edilmiştir (Ögel, 2016: 36). Hem İslâm öncesi devirde hem de İslâmiyet'in kabulü sonrasında yeryüzünde adaletin tesis edilmesi, düzen ve suhuletin sağlanması için devlet gücüne ihtiyaç duyulmuş, hatta daire-i adâlet düşüncesiyle bu anlayış, Osmanlı Devleti'nde en üst mertebeye ulaşmıştır (Bıçak, 2013: 289-291).

Oğuz Kağan Destanı'ndan Göktürk Yazıtlarına, Kutadgu Bilig'den Aşıkpaşaoğlu'na kadar Türk siyasî ve içtimâî hayatını anlatan bütün yazıtlar ve eserler, Türklerde devletin, dünyanın başlangıcından sonuna kadar yaşayacağı ve yaşatılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda devlet düşüncesi, devlet-i ebed müddet yani Türk devletinin ilelebet var olacağı düşüncesini barındırmıştır. Bunun yanı sıra, baki devlet düşüncesi, manevî bir üstünlük olarak görülmüştür. Bilge Kağan'ın hükümdar oluşundaki Tanrı iradesi, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferinde de kendisini göstermiştir. Törenin tatbik edilmesinde ve adâleti sağlamasında zafiyete

düşülmediği takdirde, Türklere verilmiş manevî üstünlüğün berdevam olacağı vurgulanmıştır (Turan, 1980a: 43).

Devletli olmak, Türk toplumu için aynı zamanda millî bir kimliğe sahip olmanın yegâne unsuru olmuştur. Diğer bir tabirle, Türklüğün asabiyeti devlet sahibi olmaktır. Türklerde devletin idarî ve hukukî şemsiyesi altında bulunan ve teşkilâtli bir şekilde yaşayan topluluğa millet denilmiş; Türk kimliği devletten ayrılmaz bir parça olarak görülmüştür (Duralı, 2015: 113). İllerin siyasî bir müttehide olduğuna dikkat çeken Gökalp (2015b: 176) de, il tutan ve diğer budunlar arasında hâkimiyeti sağlayan topluluğun “ak budun”; devletin hukukî ve idarî şemsiyesi altında bulunmayan topluluğun ise “karabudunlu” olduğunu ifade etmiştir. Nitekim, Göktürk Kitabeleri’nde birlik içerisinde, bağımsız bir şekilde yaşamalarının yegâne yolu Türk devletine tabi olmaktan geçtiği şu şekilde anlatılmıştır (Bilge kağan Abideleri, KC: 1-3):

“Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağanı, bu zamanda oturdu. Sözümlü tamamıyla işit. Bilhassa küçük kardeş yeğenim, oğlum, bütün soyum, milletim, güneydeki şad beyleri, kuzeydeki tarkanlar, buyruk beyleri, Otuz Tatar, ... Dokuz Oğuz beyleri, milleti! Bu sözümlü iyice işit, adamakıllı dinle: Doğuda gündoğusuna, güneyde gün ortasına, batıda gün batısına, kuzeyde gece ortasına kadar, onun içindeki millet hep bana tâbidir. Bunca milleti hep düzene soktum.”

Bu düstur devleti besleyen ata kültü ve evliya kültleriyle referans edilmiştir. Devlet, ataların mirası ve uluların duasıyla teşkil etmiş, törenin ve geleneğin vücut bulmuş bir kimlik formu olmuştur. Hoca Ahmet Yesevi Hazretleri’nden Sarı Saltuk’a, Hacı Bektaş Veli’den Yunus Emre’ye pek çok evliya ve velinin Allah’ın davası yolunda, Türk devletine ve hakanlarına manevî destek verdikleri düşünülmüştür. Hatta beylikler dönemi Anadolu’da dağılan siyasî otoritenin ve bozulan düzenin, içtimaî yaşamda çözülmeye sebebiyet vermemesi için Ahilik teşkilâtı büyük rol oynamıştır (Turan, 1980b: 458). Nitekim, Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda Şeyh Edebali’nin Osman Bey’e verdiği destek, siyasî otoritenin yeniden tesis edilmesinde manevî motivasyon sağlamıştır. Yine,

Osman Bey'in sabaha kadar Kuran-ı Kerim'in karşısında sabahlaması mukabilinde ona "kıyamet gününe kadar sürecek ulu bir devletin ihsan eylesmesi" müjdelenmesi devlet-i ebed müddet şuurunun açık bir göstergesidir (Bıçak, 2013: 293).

Cihan Hâkimiyeti: Cihanşümül Devlet Telakkisi

Türklerin İslâmiyet'i kabulüyle beraber, devlet-i ebed müddet düşüncesi, din ve hayır yolunda gaza ve cihad yapma motivasyonu ile daha da güçlenmiştir. Bu bağlamda, devletin bekası, cihan devleti kurma amacıyla özdeşleştirilmiş ve Türk orduları, nizamı ve adâleti sağlamak üzere Allah'ın galip ordusu olarak addedilmiştir. Mamafih, Türklerin, Allah'ın askeri ve dünyanın hâkimi olduğu, Allah'ın dünya idaresini onlara verdiği Kaşgarlı Mahmud'un "Divan-ı Lugatü Türk" eserinde de geçmektedir. Sultan Sencer döneminde Mevr'de doğan Fahreddin Mübarek Şah da Türklerin coğrafi yayılışından hareket ederek, cihan devleti kurma amacına sahip olduklarını ifade etmiştir. Benzer bir şekilde, 13. yüzyıl coğrafyacılarından Yakut da Türklerin ata toprakları, "Arz'üt Türk" yani Türkistan'dan çıkarak Bizans sınırlarına dayanmalarının, Türk fetihlerinin cihan hâkimiyeti düşüncesiyle gerçekleştiğini dile getirmiştir (Turan, 1980b: 269).

İslâm adına yapılan sefer ve fetihlerde, Allah'ın inayeti ve evliyaların dua ve desteğinin alınması, ilahi bir meşruiyete dayanma gayretinin de bir göstergesidir. Bu sebeptendir ki Türklerde devlet, "Âli" yani yüce kılınmış olup; üstte mavi gök çökmediği, altta yağız yer delinmediği sürece Türk ilinin ve nizamının bozulamayacağı ifade edilmiştir. Bu husus, Osmanlılar devri için, Münecimbaşı Ahmet Dede'nin kitabında şöyle geçmiştir (Bıçak, 2013: 296):

"Allah bu devleti dünya durdukça payidar kılsın. Duamı kabul eyle ey her an kâinata tasarruf eden Allah'ım. Uğurlu gelsin de zaman onunla sona ersin diye, Osmanlı Devleti'ni kitabımın son kısmında zikrettim."

Türk tarihinde, Bozok koluna mensup bütün beylikler, yeryüzünde il tutma, Allah'ın adaletini tesis etme ve nizamı sağlama yetkisinin kendisinde olduğu iddiasını taşımıştır. Mamafih, Osmanlı Beyliği de

bu iddiayı taşımakla beraber Anadolu coğrafyasında dağılmış bütün beyliklerin hamiliğini üstlendiğini iddia etmiştir. Hüseyin Nihâl Atsız'dan nakille Aşıkpaşaoğlu tarihinin birinci babına bakıldığında, Kayı Boyu'nun şeceresi, Nuh Peygamber ve oğlu Yasef'ten başlayarak Oğuz Kağan ve oğlu Gök alp, Ertuğrul Gazi ve oğlu Osman Gazi'ye kadar silsile hâlinde devam etmiştir (2015: 14). Soy silsilesinin Nuh peygamberden başlaması, İslâm inancının tesiri; Oğuz Kağan'a dayandırılması ise ata kültürünün temel alındığının göstergesidir. Bunun yanı sıra, ağaç ve altın ışık metaforları da Osmanlıların kut alarak il tutmasında ve cihan hâkimiyetinin ülküsünün varisi olmasında yer tutmuştur.

Aşıkpaşaoğlu Tarihi'nin 4. Babında, Osman Gazi'nin rüyasında cihan devletinin doğuşu müjdelenmiştir. Osman Gazi rüyasında, Şeyh Edebali'nin koynundan doğan ayın Osman Gazi'nin koynuna girdiğini, koynundan girdiği demde göbeğinden gölgesinin dünyayı tutacağı bir ağacın çıktığını görmüştür. Gölgesinin altında dağların dibinden sular çıkmış ve bu sular pek çok kişinin işlerini görmüş, bağını, bahçesini, çorak toprağını yeşertmiş, bereketlendirmiştir. Şeyh Edebali bu rüya üzerine, "*Oğul, Osman!, sana müjdeler olsun ki Hak Teala sana ve nesline hükümdarlık -kut- verdi. Mübarek olsun.*" diyerek kızı Malhun Hatun'u Osman Gazi'yle evlendirmiştir (Atsız, 2015: 19-20). Yer ve göğü birleştiren dünya ağacına dayanan evren tasavvuru, bu hadisede de tekrarlanmış ve ağacın gölgesinde kalan yeryüzünün tutulması devletin varlığına ve amacına işaret etmiştir (Bıçak, 2013: 294). Bunun yanı sıra, ışıkla gelen evlilik, diğer destanlarda olduğu gibi Allah'ın iradesinin tecellîğâhı olarak algılanıp yeni bir dünyanın muştucusu olmuştur. Bu bahis, aynı zamanda dağınık Türkmen aşiretlerinin toparlayacak merkezi gücün Osmanlılar olduğu görüşünü de kuvvetlendirmiştir (Divitçioğlu, 2015: 70-71). Kızılma yolu, Saltukname'de, Hz. Muhammed (s.a.v)'in I. Murad'ın rüyasına teşrihi ve O'na, Edirne'nin fethiyle cihan hâkimiyetini müjdelemesi menkıbesinde de görülmüştür. Edirne'nin yer tutulacağı, sonrasında her daim gazaya hazır olunması, doğunun ve batının, güney ve kuzeyin, denizlerin

fethedileceği, Osmanoğlu neslinin Kızılma'yı ulaşacağı ve âleme hükmedileceği Hz. Peygamber tarafından muştulanmıştır (Yerasimos, 1999: 312).

Kızılma'nın erişilmesi güç bir ideal olması, Türklerde fetih ve gaza aşkının devamlılığını da sağlamıştır. Bu yönüyle, Kızılma, Türklerin fetih istikametini belirlerken aynı zamanda cihan hâkimiyeti yolunda önemli merhaleleri de göstermektedir. İstanbul'un fethi bu yönüyle, Müslüman Türk devletlerinin Kızılma'sı olmuştur. Bunun yanı sıra, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hadis-i şerifine mazhar olma düşüncesi, bu ideale ulaşmada daha güçlü bir motivasyon sağlamıştır.

İstanbul'un fethine ilişkin Kızılma ideali sadece manevî atmosferinin yanında somut bir zemini de teşkil etmiştir. Ayasofya'nın önünde at üstünde bulunan Justinianus'un sağ elindeki kızıl kürenin, İstanbul'un ve dahi dünyanın hâkimiyetine işaret ettiğine inanılmıştır. Mamafih, bu küre sayesinde İstanbul'un Bizans'ta kaldığına ve kürenin Hıristiyan dünyasına uğur getirdiğine inanılmıştır. Yalnız, 14. yüzyılda, heykelin ve kürenin düşmesiyle İstanbul'un düşeceği ve Hıristiyanların dünya hâkimiyetini kaybedeceği korkusu ve inancı hâsıl olmuştur. Nitekim İstanbul'un düşmesinden sonra Kızılma, Roma'daki St. Pierre'nin kubbesine yani Katolik dünyanın merkezine intikal etmiştir (Turan, 1980b: 365).

Kızılma'ya benzer bir mitoloji Batı mitolojisinde de görülmüştür. Büyük İskender'in kendine yaptırdığı altın elma ile Melchior'un İsa Peygamber'e verdiği elmanın aynı olduğu ve elmanın Hıristiyanlık dünyasının hamiliğini temsil ettiği mitolojik kaynaklarda yer almıştır. Altın elmanın Köln'de olması sebebiyle, Bizans'ın yıkılmasından sonra Almanlar, Roma'nın tek varisi konumunda olmuşlardır. Bu bağlamda, Batı'da, Türklerin adım adım batıya doğru ilerleyerek Köln'ü fethedeceği ve Hıristiyanlık âlemine son vereceği korkusu hâsıl olmuş, Türklerin ilerleyişinin durdurulması için Germen İmparatorluğu'nun desteklenmesinin

gerekliliği vurgulanmıştır (Yerasimos, 1999: 310-311). Görüldüğü üzere, batı kaynaklarında Türklerin Kızılma'sı, Köln şehrinin fethi ve Hristiyanlığın yok edilmesi şeklinde tahayyül edilirken; İskender'in altın elması metaforu ile Batı âleminin kurtulacağına inanılmıştır. Almanların, Katolik dünyasının umudu ve Roma'nın varisi konumunda olması, Kanuni Sultan Süleyman döneminde, seferlerin İtalya merkezliliğinden çıkarılarak Almanya merkezli olması gerekliliğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla Roma Papalığına hâkim olabilmek için Kanuni Sultan Süleyman döneminde, Beç yani Viyana şehri, Türklerin yeni Kızılma'sı olmuştur.

Sonuç

*Destiye kurşun atar, keçeğe kılıç çalar,
Kızılma'ya dek gideriz!*

Devlet-i Âliyye'nin gaza ve fetih motivasyonunda Kızılma düsturu aynı zamanda, yeniçerinin manevî iklimine de tesir etmiştir. Örneğin Osmanlı Hakanlarının Eyyüp Sultan Camii'nde kılıç kuşanmasından sonra, Şehzade Camii'nin karşısındaki kışlaya gelerek Yeniçeri askerlerini "Kızılma'da yine görüşeceğiz" diyerek selamlaması, bu şuurunun göstergelerinden biri olmuştur (Yerasimos, 1999: 318).

Bugün Suriye'nin kuzeyinde PKK/PYD terör unsurlarına karşı yürütülen Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonlarında Türk askerinin "yol nereye?" sorusuna verdiği "Kızılma'ya" cevabı, tarih şuurunun kültürel kodlarıyla zihinlerimizde taze olduğunun nişânesidir. Bu bağlamda, Kızılma, millî şuurunun ve ülkünün veçhesi olarak, Türk devlet geleneğinin ve Türk kimlik bilincinin kurucu köklerini ve kadim bilgisini oluşturmaktadır. Türk varlığının devletle birlikte önemli sac ayaklarını teşkil eden Kızılma, behemehâl adâlet üzere yürüme ve davranma refleksinin anlamlı ve şuurulu bir düşünce ve eylem güzergâhını oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Atsız, H. N. (2015). *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*. 5. Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bıçak, A. (2013). *Türk Düşüncesi I*. 2. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Duralı, T. Ş. (2015). Türklük Tarihi Devlet Tarihidir. *Düşünce Dergisi* (3): 112- 129.
- Divitçioğlu, S. (2015). *Osmanlı Beyliğinin Kuruluşu*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Ergin, M. (2003). *Orhun Abideleri*. 49. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Gökalp, Z. (2015a). *Kızılelma*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gökalp, Z. (2015b). *Türk Medeniyeti Tarihi*. 2. Baskı. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi*. Cilt 1. 6. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (2016). *Türklerde Devlet Anlayışı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Turan, O. (1980a). *Tarihin Akışı İçinde Din ve Medeniyet*. İstanbul: Nakışlar Yayınevi.
- Turan, O. (1980b). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. 6. Baskı. İstanbul: Nakışlar Yayınevi.
- Yerasimos, S. (1999). Ağaçtan Elmaya: Apokaliptik Bir Temanın Soyağacı. *Cogito: Bizans*. ss.291-332.

TÜRK FÜTUHATININ MANEVÎ GÜCÜ: KIZILELMA

Hakkı Suat YILMAZER

Araştırmacı-Yazar

hakkisuatyilmazer@hotmail.com

Özet

Türkler tarihin hiçbir döneminde misyonsuz, hedefsiz, ülküsüz kalmamış; dönemin şartlarını da göz ardı etmeden daima ülküsünün peşinden gitmiştir. Bu kadim ülkünün adı Kızılelma'dır. Kızılelma, ulaşılması gereken/istenilen bir hedeftir. Bu ülkeye ulaşıldığı takdirde yeni bir ülkünün oluşacağını ve tekrar onun yerini alacağını da belirtmek gerekir. Buradan da anlaşılacağı üzere Kızılelma ülküsü daima var olacaktır ve ulaşılmış olsa bile yine ulaşılmaz olacaktır. Bu sebeptendir ki Kızılelma kavramı Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu makalede Kızılelma kavramının kökeni, tanımı ve anlamları hakkında detaylı bir malumat aktarımı yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kızılelma, Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi, Türk Tarihi, Türk Kültürü,

Kızılma Kavramının Kökeni

Kızılma... Bu kavram hemen herkes tarafından yaşamları boyunca bir kez dahi olsa işitilmiş/okunmuştur. Televizyonda, radyoda, gazetede ve belki de okudukları bir kitapta karşlarına çıkmıştır. Bu ihtimallerin oluşmadığı bir ortamda yetişmiş bir birey dahi, bu kavrama yakın zamanda görsel ve yazılı basında muhakkak ki denk gelmiştir. Zira Kızılma, Suriye'nin kuzeyinde yer alan Afrin'de faaliyet gösteren PKK/PYD terör örgütüne yönelik düzenlenen Zeytin Dalı Operasyonu'na giden Türk askerlerinin ağzında âdeta bir türkü, bir marş olup çıkmıştır. Çok değil, yakın bir tarihte bahsi geçen operasyona katılan bir Türk askeri, muhabirin "*istikâmet neresi?*" sorusuna "*Kızılma'ya*" diyerek cevap vermiştir. Peki, Kızılma ne anlama gelmektedir?

Kızılma kavramı çok eskilere dayanır. Kızılma söylenceleri 16. yüzyıldan 19. yüzyılın sonlarına kadar masal, hikâye, menkıbe ve söylence olarak geniş halk kitleleri arasında sessizce devam etmiştir.¹ Bu hususta çeşitli rivayetler ve görüşler vardır. Örneğin, Ergenekon Destanı'nda Kızılma, Ergenekon'dan çıkma ve eski yurda yeniden sahip olma idealidir.² Bir diğerine göre ise, dönemin Hazar Kağanı'nın çadırının üzerindeki hâkimiyet imgesi/sembölü olan altından bir top vardır ve Oğuzlar bu topu ele geçirmeye çalışmaktadır.

Bilindiği gibi Türk kültüründe ağaç kutsal bir yere sahiptir.³ Elma yahut elma ağacı kavramlarından yola çıkılarak "hayat ağacı" tespiti vardır. Tabi bu tespit somut bir kavramı soyutlaştırma çabasının bir ürünü olarak da algılanabilir. Bu tespit yapılırken "elma" üzerinden yola çıkılmasının da elbette ki bir sebebi vardır. Elma, Türklerin çok eskiden beri tanıdıkları bir meyvedir.⁴ Elma murattır. O yüzden

¹ Necati Gültepe, *Kızılmanın İzinde*, Milenyum Yayınları, İstanbul, 2007, s.16.

² Fatih Özdemir, "Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim", *TurkishStudies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Cilt: 3, Sayı: 5, 2008, s.504.

³ Pervin Ergun, *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*, AKM Yayınları, Ankara, 2012, s.147.

⁴ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Cilt II, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1978, s.280.

düğünlerde “göge ulaşan” düğün bayrağının tepesine elma takılır.⁵ Bu konuda Orhan Şaik Gökyay şöyle demektedir:

“Sayın Emel Esin Hanımın bana anlattığına göre dünyanın ortasında bir dağ var; bu dağın üzerinde bir elma ağacı var, adı Jambu; bu Türkçe elma demektir. Bu elmaya sahip olmak için dünyanın dört bir tarafından hükümdarlar geliyor; kuzeyden Türkler geliyorlar. Bu elmaya sahip olan dünyaya sahip olacaktır. (...) Bu suretle elma dünya hâkimiyetinin sembolü oluyor.”⁶

Bu tip söylenegelenler fazlasıyla mevcuttur. Mesela Sarı Saltuk ismi dolaşmaktadır. “Kızılelmanın İzinde” isimli kitabında Necati Gültepe, Kızılelma ile Sarı Saltuk’un bir arada anılması hakkında, “Kızılelma sırrını, düşüncesini ve bizzat lafzını günümüze taşıyan müstesna şahsiyetler olarak gördüğümüz kahramanların en başta geleni hiç şüphesiz ki Sarı Saltuk’tur. (...) Alp kişiliği evrensel insan konumu ve İslâm inancının en Türk temsilcisi olarak gördüğümüz Sarı Saltuk sanırım iyi bir model oluşturmaktadır”⁷ demektedir ve şunu eklemektedir: “Sarı Saltuk ismi Kızılelma sırrının anahtarlarından biridir.”⁸

Rivayetlerden en dikkat çekici olanı ise Evliya Çelebi’nin anlatımıyla Gül Baba’ya aittir: Cumada İslâm askeri tam tekmil hazır bulunurken kalabalığı gören Gül Baba, “Durun!” diye bağırır. Başta Kanunî olmak üzere bütün ordu ve bütün ulema durur ve pür dikkat Gül Baba’yı dinler: “Dağılmayın, daha işiniz var. Benim bu âlemde görevim bitti. Bana davet vuku buldu, emaneti sahibine teslim etme zamanıdır.”⁹ der ve oracıkta son nefesini verir.

Kızılelma ilk olarak Ebülhayr Rûmî’nin kaleme aldığı “Saltuknâme” adlı eserde geçer.¹⁰ Kızılelma kavramı, I.Murad’ın düşünde, Saltuknâme’de şu şekilde karşımıza çıkar:

⁵ Gültepe, a.g.e., s.153.

⁶ Gültepe, a.g.e., s.153-154.

⁷ Gültepe, a.g.e., s.114.

⁸ Gültepe, a.g.e., s.118.

⁹ Gültepe, a.g.e., s.127.

¹⁰ Beşir Ayvazoğlu, *Tanrı Dağı’ndan Hıra Dağı’na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013, s.136.

“Murad Han Gazi İznik’te Resûl Hazretlerini düşünde gördü: ‘Edirne şehrine varın ocağımızdır. Gazilerin yeridir, darü’n – nasr ve beytü’l- feth arz-ı şeriftir. Andan ne yere niyet edip gidesiniz, feth-i zafer hazır ola, kuvvet tutasınız, şark ve garbi, şimâl ve cenûbı bu dört gûşe ve berr-ü bahri andan feth edesiniz. Adn-ı arz olana galib olup ol yerleri alasınız, andan yürüyüp Kızıl Alma’yı dahi nesliniz feth eyleye.”¹¹

Kızılma kavramına Osmanlı döneminde daha sonra darastlamak mümkündür. Örneğin, Topkapı Sarayı’nda bulunan bir albümde bazı padişahlar ellerinde birer elma ile resmedilmişlerdir.¹² Portrelerin III.Murad saltanatında yapıldığı belirtilmektedir. Osman Gazi, Orhan Gazi, I.Murad, Yıldırım Beyazıd, I.Mehmed, II.Murad, Fatih Sultan Mehmed, II.Beyazıd, Yavuz Sultan Selim, II.Selim ve III.Murad portreleri bulunan isimlerdendir. Diğer hepsinin elinde Kızılma varken II.Beyazıd’ın elinde kitap bulunmakta, III.Murad’ın elinde ise herhangi bir sembol bulunmamaktadır. Osmanlı kaynaklarına bakıldığında Kızılma söyleminin yeniçeriler tarafından çok kullanıldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki kaynaklarda söylem şu şekilde yer almıştır: *“Hemen bize düşmanı göstersonlar, dal-kılıç olup düşman ordusuna dalarız, harap ederiz ve kralın tacını başına geçirip Kızılma’ya dek gideriz.”¹³*

Tanımı ve Anlamları

Kızılma’nın herkes tarafından bilinen tek bir tanımı yoktur. Bu hususta farklı yorumlar yapılmıştır. Mesela Nihâl Atsız, *“Kızılma, Türk milletinin manevî besinidir”¹⁴* demiştir. Ziya Gökalp ise *“Kızılma”* isimli manzum şiirinde şöyle bir tanım yapmıştır:

*“Zemini mefkûre, semâsı hâyâl
Bir gün gerçek, fakat şimdiki masal
Türk medeniyeti taklitsiz, safi
Doğmadıkça bu yurt kalacak hafi”¹⁵*

¹¹ Gültepe, a.g.e., s.172-173.

¹² Orhan Şaik Gökyay, “Kızıl Elma”, *İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, s.559-561.

¹³ Gültepe, a.g.e., s.200.

¹⁴ Hüseyin Nihâl Atsız, *Türk Ülküsü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2014, s.22.

¹⁵ Gültepe, a.g.e., s.17.

Ayrıca Gökalp, manzum şiirinde Sadettin Molla'ya, Ay Hanım ile Turgut'a Kızılma'nın nasıl bir yer olduğunu anlattırır ve Kızılma'nın "Türklerin tarih boyunca ulaşmak istedikleri yer, ideal" olduğunu söyler.¹⁶ Osman Turan'ın Kızılma hakkında görüşleri ise şu şekildedir:

"Ayasofya'nın önünde dikili bir sütun üzerinde, at üstünde bulunan Justinianus [(Doğu) Roma İmparatoru Jüstinyen] heykelinin elinde kızıl bir küre olup, Türk Kızılma'sı ve cihan hâkimiyetinin hedefi idi. 13. asır İslâm coğrafyacılarına göre bu heykelin sağ eli havada olup halkı İstanbul'a davet eden bir mânâya delâlet eder. Sol elinde de madenî bir küre bulunmakta ve bu da düşmanın şehri istilâsına engel bir tılsım telâkki olunmakta idi. Hristiyan kaynaklarına göre at üzerinde canlı gibi duran Justinianus'un heykelinin elinde altından büyük bir elma olup sağ eliyle de Kudüs'ü ve İslâmları göstermektedir. Bu küre imparatorun dünyayı elinde tuttuğuna delâlet ediyor ve "cihan hâkimiyeti" tılsımının yazılarını taşıyordu. Hristiyan seyyahlarına göre bu altın kızıl küre Bizans imparatorluğuna uğur getiriyordu. Nitekim 14. asırda heykelin ve kürenin (Kızıl-elmanın) düşmesi birçok ülkelerin kaybına, yâni Türkler tarafından fethine ve imparatorluğun sükûtuna bir işaret sayılmıştı. İşte Bizans'ın devamı için uğurlu bir tılsım sayılan bu küre Türklerin Kızıl-elması olup ona sahip olmak veya İstanbul'u almak emeli Türk Cihan hâkimiyeti mefkûresinin bir sembolü olmuştu."¹⁷

Kızılma'nın tanımı hususunda daha birçok kişi görüş belirtmiştir. Bunlardan biri olan Mustafa Hakkı Akansel, "Bence Kızılma, bir yerde değildir, burada bizim içimizdedir; onun öteki ismi millî asabiyet, millî ahlâktır" diyerek konuya daha farklı bir yorum getirmiştir.¹⁸ İbrahim Kafesoğlu ise "Bizim ordularımız, tarih boyunca biri millî, diğeri insanî olmak üzere çift vazife ifasına çalışmıştır. Türk ordusunu, diğer ordular arasında çok yükselten insanî vazife, büyük milletimiz tarafından Kızılma tefsiriyle ifadelendirilmiştir." sözleriyle Kızılma'yı Türk ordusunun manevî

¹⁶ Özdemir, a.g.m., s.506.

¹⁷ Osman Turan, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, Cilt II, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1969, s.38.

¹⁸ Gültepe, a.g.e., s.20.

hedefi olarak görmüştür.¹⁹ İsmail Hami Danişmend ise şu görüşü dile getirmektedir:

*“Eski Türkler, Osmanlı imparatorluğunu üç kıtanın birleştiği yerde kurmadan, önce millî vicdanlarında kurmuşlar ve bütün askeri hamlelerinde işte o büyük ülkünün, gidildikçe uzaklaşan hududuna doğru atılmışlardır. Ana vatana her taraftan genişleyen manevî bir harita çizilmiş gibidir. Gönüllerde yer alan bu haritanın türlü istikametlerdeki büyük merkezlerine hep Kızılelma-Kızılalma adı verilmiştir. Türk’ün yüreğindeki coğrafyanın merkezlerine Kızılelma denir.”*²⁰

Kızılelma için, “Nerede olduğu ya da olacağı belirtilmeyerek, yeryüzündeki bütün Türklerin birleşip kuracakları ideal ülkü veya bütün Türklerin bir araya toplanması ülküsü”²¹ şeklinde bir değerlendirmenin yanı sıra “Türkler arasında birliği temin edip insanlara huzuru, barışı, refahı getirecek bir diyarın adıdır.”²² şeklinde yorumlamalar da yapılmıştır.

Kavram üzerine yapılan değerlendirmelerin çoğunda ise, Türk milletinin hiç bitmeyen fetih arzusu olarak ele alındığını görürüz. Bu genel yorumun dışında benzer şekilde, “Türkler hangi yöne giderlerse gitsinler ulaşacakları zafere, ulaşmadan önce Kızılelma adını vermişlerdir”²³ gibi bir yorum da mevcuttur. Fatih Özdemir, “Kızılelma tabiatın, ilmin, irfanın ötesinde bir hakikattir” ifadesiyle birlikte Kızılelma için şunu da belirtmektedir: “Kızılelma Türk askerinin devletine ve padişahına bağlılığının sembolüdür.”²⁴

Ömer Seyfettin’in “Kızılelma Neresi” adlı hikâyesine göre Kızılelma, “büyük bir millet olmanın sırrını ve iradesini içinde barındıran; bir büyük milletin kolektif bir şuurla büyük işler

¹⁹ Gültepe, a.g.e., s.20.

²⁰ Gültepe, a.g.e., s.21.

²¹ Banu Çiçek Kırzioğlu, “Kızılelma’nın Türklük İçin Anlamı ve Cengiz Aytmatov’un Kızıl Elma Hikâyesi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 7, 1997, s.89.

²² Abdullah Harmancı, “Yeni Türk Edebiyatında Kızıl Elma”, *Turkish Studies*, Cilt: 5, Sayı: 3, 2010, s.1470-1491.

²³ Özdemir, a.g.m., s.504.

²⁴ Özdemir, a.g.m., s.509.

başarmasının, topluca bir büyük hedefe yönelmesinin sembolüdür."²⁵ Alman düşünür August Fischer ise Kızılma'yı "mutlak dünya hâkimiyetinin sembolü" olarak görmüştür.²⁶

Bir kavram hakkında bu denli farklı görüşler belirtilmesi, o kavramın geniş ve derin bir anlam bütünlüğüne sahip olduğunun göstergesidir. Döneminin önemli isimleri tarafından yapılan tanımlamalar haricinde, kavram üzerine bazı değerlendirmeler de yapılmıştır. Örneğin Ziya Gökalp, Türklerin Kızılma ideali altında birleşip ortak dil, ortak duygu kısaca ortak hayata sahip olmalarını ister. Gökalp, Türklere Kızılma'yı ulaşılacak olan bir ideal olarak gösterir ve Türk birliğinin sağlanması, Türklerin nihai hedefidir.²⁷

Evliya Çelebi'nin Seyahatnâmesi'ne göre daha çok Orta Avrupa şehirlerini ifade etmek için kullanılan Kızılma²⁸ hakkında İsmet Çetin şöyle bir ifade kullanmıştır: "Osmanlılar, bir Kızılma'nın varlığına daima inanmış ve bu uğurda hep bir mücadele hâlinde olmuşlardır."²⁹

Takvimleri geriye döndürsek, 16. yüzyılın ünlü şairi Baki, II.Mehmed'e tebrik mahiyetinde sunduğu kasidesinde; "*Elinden ol kadar düşmen yimişdür bozdoğanı kim / Kızılma'dan evvâkopdınâ-gehişidüp anı*" demiştir.³⁰ Baki'nin çağdaşı Nev'i bir kasidesinde, "*Şimden girü idüp ser-i a'dâyı gark-ı hûn/ Kılson rikâbına Kızılma'yı dâr-ı feth*"³¹ derken Aşık Kurbanî ise bir koçaklamasında şöyle demektedir:

*"Paşamız sağ olsun, düşman yoğ olsun
Gine arttı şöret, şanlar bizimdir.
Askerimiz vardı Sağ Gürcistan'a
Ezelki ölkeler, eller bizimdir.*

²⁵ Erol Ogur, "Ömer Seyfettin'in Tarih Konulu Hikâyelerinde Değerler", *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 20, 2011, s.98.

²⁶ Gültepe, a.g.e., s.18.

²⁷ Özdemir, a.g.m., s.507.

²⁸ Yasin Şen, "Klasik Türk Şiirinde Kızılma", *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2017, s.202.

²⁹ İsmet Çetin, *Kızılma*, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2011, s.31.

³⁰ Gültepe, a.g.e., s.282.

³¹ Gültepe, a.g.e., s.283.

*Serasker yönelmiş yolda gelmede
Muradı: Sinan'ı, Şah'ı almada
Eski nişanımız Kızılalma'da
O aşılmaz dağlar, beller bizimdir.³²*

Halk edebiyatımızda Kızılalma'nın "Roma" olduğu, İstanbul'un fethinden sonra Roma'da bulunan Saint-Pierre kilisesinin mihrabındaki "altın top" olarak tanımlandığı şöyle bir anlatımla günümüze ulaşmıştır: "Tuna deyü söylenen sekisen dört kantar altından bir alma şeklindedir. İmdi Kızılalma dimeden murâd budur. Ve dahi ol boş kubbesi Kızılalma didikleri mahalde gice ve gündüz din-i İslâm'a dualar iderler."³³

Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun "Malazgirt Marşı" adlı eserinde ise Kızılalma şu şekilde konu edilmiştir:

*"Yiğitler kan döker, bayrak solmaya,
Anadolu başlar, vatan olmaya...
Kızılalma'ya hey... Kızılalma'ya!
En güzel marşını vurmada mehter
Ya Allah... Bismillah... Allahûekber!
Oğuz'un soylu Başbuğlarından Saltuk Beğ'in,
Kılıç sallayıp ok yağdırışı...
Rum ülkelerine baş eğdirışı...
Ve kılıcını, Kızılalma göklerine değdirişidir.
Gönül sevmez kül olmayı,
Diler denize varmayı...
Ver bize Kızılalma'yı,
Benim meylim ona doğru!"³⁴*

Dilaver Cebeci'nin "Güven" isimli yine Kızılalma'dan bahseden şiiri ise şu şekildedir:

*"Koç yiğidim, bahadırım, ozanım
Alp dadaşım, yağız efem, ozanım
Bir narada dokuz tümen bozanım,
Tuğ kaldırıp yürüyecek Bozkurdum!
Tanrım Türk'ü koruyacak Bozkurdum!"*

³² Kırzioğlu, a.g.m., s.90.

³³ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı AraştırmalarıII*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s.252.

³⁴ Gültepe, a.g.e., s.389.

Dört yaman sızım var inceden ince;
 Vatanca, bayrakça, törece, dince...
 Ay-yıldızın ışığını görünce,
 Arsız otlar çürüyecek Bozkurdum!
 Tanrı Türk'ü koruyacak Bozkurdum!
 Yeline de Ergenekon yeline!
 Kurban olam kutlu ülkü yoluna!
 Yetmiş koruk milyon oldu biline!
 Demir dağlar eriyecek Bozkurdum!
 Tanrı Türk'ü koruyacak Bozkurdum!
 Bizim ilde doğan olur baz olur,
 Kara taşta pençe vursa iz olur.
 Bir yiğide yedi kafir az olur!
 Orduları kükreycük Bozkurdum!
 Tanrı Türk'ü koruyacak Bozkurdum!
 Yola çıktık Tanrı kurtlar yolundan,
 Yandık piştik Kızılelma derdinden.
 Günde bin kez Gökbörünün ardından
 Beş yüz köpek ürüycük Bozkurdum!
 Tanrı Türk'ü koruyacak Bozkurdum!"
 Dokuz ışık kör zulmeti yaranda
 Dokuz sene şölen olur Turanda
 Ol Yezdanın vaadi Kuranda
 Soysuz eller kuruyacak Bozkurdum!
 Tanrı Türk'ü koruyacak Bozkurdum!"³⁵

Son olarak, Nihâl Atsız'ın "Kızılelma" şiirini de bu çerçevede örnek gösterebiliriz:

"Yüz paralık kurşunla gider 'hayat' dediğin,
 Tanrı yolu uzaktır, erken kalk, sıkı giyin.
 Yazık, bütün ömrünce o kadar özlediğin,
 Güzel Kızılelma'na varmadan öleceksin."³⁶

Sonuç

Kızılelma, tarih boyunca Türklerin genişleme, büyüme ve ileriye doğru hareket etme stratejisine verdikleri bir isimdir. Kızılelma, bazı dönemler somut bir hedef (İstanbul'un fethi vb.) hâlini almış

³⁵ Gültepe, a.g.e., s.390.

³⁶ Gültepe, a.g.e., s.392.

gibi görünmesine rağmen belirli olmayan lâkin mutlaka elde edilmesi gereken bir yerdir.

Türk devletlerinin fütûhat politikasında ve stratejisinde mutlaka bir amaç ve itici güç vardır ki bu kimi zaman zarurî sebeplerden (nüfus artışı, beslenme, barınma vb), kimi zaman tehdit unsuru sayılan düşmanları etkisiz hâle getirme amacından kaynaklanır. Kendilerine bir misyon üstlenen devletlerin, bunu gerçekleştirmek (nizâm-ı âlem, i'lâ-yı kelimetullah vb.) için başka toprakları ele geçirme gâyesi de söz konusudur.

Türkler tarihte dar bir coğrafyada sıkışıp kalmamış, daima genişlemeye ve daha ileriye gitmeye gayret etmiştir. Lakin Türkler genişleme fikriyle hareket ederken diğer devletleri işgal ve onları sömürge hâline getirme anlayışından da uzak durmuştur.

Türklerin üstlendikleri misyon gereğince, Türk'ün ve İslâm'ın nizâmını tesis etmeyi hedeflediklerini ve bunu gerçekleştirmek için gidecekleri coğrafi bölgeyle kısa-uzun vadeli ülkülerine ise "Kızılma" adını verdiklerini, bu ülkünün hiçbir zaman tam olarak ele geçen bir şey olmadığını, bir ülkeye ulaştıkları anda bir başka ülkünün devreye girdiğini, dolayısıyla bu ülkünün sürgit olduğunu, günümüz dünya gerçekleri ışığında ise artık Kızılma ülküsünün bir başka ülkenin toprağını ele geçirmek değil de kendi gücü orantısında mazlum, mağdur ve dost ülkelere destek çıkmak olduğunu, kendi güvenliğini ve selameti açısından da gerekirse kendi sınırları dışına da çıkabileceğini, bugün böyle bir girişimin "Kızılma" olarak adlandırılmasının duygusal ve nostaljik kökeni olmakla birlikte, tarihteki anlamı itibarıyla aynı öze ve içeriğe sahip olduğunu belirtmek gerekir.

Son olarak, Atsız'ın da dediği gibi, "Bir milletin yürütücü kuvvetine ülkü denir."³⁷ İşte Kızılma, Türk milletinin ülküsüdür.

³⁷ Atsız, a.g.e., s.18.

Kaynakça

- Atsız, H. N. (2014). *Türk Ülküsü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Ayvazoğlu, B. (2013). *Tanrı Dağı'ndan Hıra Dağı'na Milliyetçilik ve Muhafazakârlık Üzerine Yazılar*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Çetin, İ. (2011). *Kızılma*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Elçin, Ş. (1997). *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergun, P. (2012). *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*. Ankara: AKM Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (2002). Kızıl Elma. *İslâm Ansiklopedisi*. Cilt 25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gültepe, N.(2007). *Kızılmanın İzinde*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Harmancı, A. (2010). Yeni Türk Edebiyatında Kızıl Elma. *Turkish Studies*, 5(3): 1470-1491.
- Kırzioğlu, B. Ç. (1997). Kızılma'nın Türklük İçin Anlamı ve Cengiz Aytmatov'un Kızıl Elma Hikâyesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (7): 89-100.
- Ogur, E. (2011). Ömer Seyfettin'in Tarih Konulu Hikâyelerinde Değerler. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(20): 91-109.
- Ögel, B. (1978). *Türk Kültür Tarihine Giriş*. Cilt 2. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Özdemir, F. (2008). Kızıl Elma'yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim. *Turkish Studies*, 3(5): 503-515.
- Şen, Y. (2017). Klasik Türk Şiirinde Kızılma. *Littera Turca: Journal of Turkish Language and Literature*, 3(4): 197-218.
- Turan, O. (1969). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*. Cilt 2. İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu.

Yayın Şartları

Dergiye gönderilecek yazılar, işlediği konuya yeni bir boyut getirecek şekilde özgün ve daha önce hiçbir yayın organında yayınlanmamış olmalıdır.

Makaleler, dipnotlar dâhil 6.000-10.000 kelime; kitap tahlilleri ise 1500-2000 kelime arasında olmalıdır. Makaleler Microsoft Word programında Times New Roman karakterinde ve 1,15 satır aralığıyla yazılmalı; metin için 12 punto, dipnotlar için ise 10 punto kullanılmalıdır.

Dergiye gönderilen bir makalenin yayımlanması Yayın Kurulu tarafından uygun görüldüğü takdirde sözkonusu yazı ivedilikle değerlendirilmek üzere iki hakeme gönderilir. Hakemlere yazar adı, yazarlara ise hakem adı bildirilmez. Hakem raporlarından birinin olumlu, diğerinin olumsuz olması hâlinde, üçüncü bir hakeme gönderilir ve bu sonuca göre Yayın Kurulu tarafından yazıların yayımlanması hususunda karar verilir.

Dergide yayınlanan yazıların tüm telif hakları, TASAV tarafından belirlenecek telif ücretinin yazara ödenmesiyle birlikte TASAV'a geçmiş olur. Yazının tamamının başka bir yayın organında yayınlanması TASAV'ın iznine tâbidir.

Makalelerde, kullanılan kaynakların alfabetik olarak sıralandığı kaynakçanın, dipnotların ve diğer şekil şartlarının aşağıdaki yazım kurallarına uygun şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Yazım Kuralları ve Biçimsel Şartlar

1. İmla: Dergiye gönderilen yazılar, Türk Dil Kurumu'nun Yazım Kılavuzu'na (kısaltmalar dâhil) uymak zorundadır. Yabancı sözcükler yerine olabildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır.

2. Başlık: Başlık, içerikle uyumlu olarak en çok 10-15 sözcükten ibaret tamamen büyük harfle, koyu (bold) ve 12 punto olmalıdır. Ara başlıklar, bölüm başlıklar ve alt başlıklar sadece ilk harfleri büyük olacak şekilde, 11 punto ile koyu yazılmalıdır.

3. Yazar adı ve adresi: Makale yazarı, ad ve soyadı ile unvanını yazı başlığının altına (*) işaretini belirterek yazılmalıdır. Bu işaret, dipnotta gösterilecek, makale yazarının kurumu ve unvanı yazılacaktır. Herhangi bir kurumda görev yapmayan yazarlar, konumuna uygun sıfatları kullanılmalıdır: Araştırmacı, yazar vb.

4. Özet ve anahtar sözcükler: Makalelere Türkçe özet ve anahtar kelimeler ile İngilizce özet (*abstract*) ve İngilizce anahtar kelimeler (*keywords*) eklenmelidir. Özetler 100 kelimeyi aşmamalı, anahtar kelimeler beş adetle sınırlandırılmalıdır.

5. Ana metin: Yazılar, Times New Roman tipi ile 12 punto büyüklüğünde ve 1,15 satır aralığıyla yazılmalıdır. Alıntılar italik harflerle ve tırnak içinde verilmeli; beş satırdan uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan birer santimetre içeride, blok hâlinde ve tek satır aralığıyla yazılmalıdır.

6. Sayfa Numarası: Yazılara sayfanın sonunda düz sayılarla (1,2...) numara verilmelidir.

7. Kaynak gösterme: Metin içinde yapılan göndermeler soyadı, basım yılı, gerektiğinde sayfa numarası parantez içinde belirtilmelidir: (Özbay 2010), (Özbay 2010: 163). Yazarın aynı yıl yayımlanmış birden çok eserine gönderme yapılmışsa (Altın 2010a Altın 2010b); birden çok kaynağa gönderme yapılmışsa (Erkin 2008, Canbel 2009) şeklinde belirtilmelidir. Birden çok yazar adı yazılmalı ve “vd” kısaltması kullanılmalıdır: (Koçak vd. 2005) Dipnotlar yalnızca açıklamalar için kullanılmalı, sayfa altında ve numaralandırılarak gösterilmelidir. Herhangi bir internet adresine yapılan göndermelerde bu adresler kaynaklar arasında verilmeli ve indirme tarihi belirtilmelidir:

8. Kaynakça: Yararlanılan kaynaklar, yazının sonunda “Kaynakça” bölümünde, APA 6.0 stili kullanılarak 10 punto alfabetik sıra ile verilmelidir. Örnek olarak:

Tek yazarlı kitap:

Gökalp, Z. (1997). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Çeviri kitap:

Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2010). *Eğitim Yönetimi*. (çev. S. Turan), Ankara: Nobel.

İki yazarlı kitap:

Kıran, Z. ve Kıran, E. (2001). *Dil Bilimine Giriş*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Üç yazarlı kitap:

Andıç, F., Andıç, S. ve Koçak, M. (2010). *İbn Haldun: Hayatı ve Eserleri Üzerine Düşünceleri*. Ankara: Kadim Yayınları.

Üçten çok yazarlı kitap:

Korkmaz, Zeynel vd. (2001). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınları.

Derleme kitap içinde bölüm:

Altan, S. (2013). “Osmanlı’ya Doğudan Bakmak: 20. Yüzyıl Dönümünde Çin’de Osmanlı Algısı ve Milliyetçilik”. *Türkiye’de Çin’i Düşünmek*. S. Esenbel, İ. Togan ve A. Atlı (Der.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 90-115.

Birden çok baskısı olan kitap

Hacıb, Y. H. (2017), Kutadgu Bilig. (çev. A. Çakan), 3. Basım, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Birden çok ciltli kitap:

Ögel, B. (1971). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. Cilt 2. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Tek yazarlı makale:

Sarıkaya, Y. (2014). Ağustos 2008 Savaşı Sonrasında Gürcistan Dış Politikası. *Karadeniz Araştırmaları*, 31(31): 1-16.

Yayımlanmamış tez:

Aydın, G. (2008). *Orhan Türkoğan'ın Devlet Anlayışı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elektronik kaynak:

Duman, B. (2017). ABD Irak'ı İran'a kaptırmak istemiyor. *Al Jazeera Türkiye*, 9 Mart 2017, <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/abd-iraki-irana-kaptirmak-istemiyor> (erişim: 10.04.2017).